

KÜRD DİPLOMAT

xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır
Heydər Əliyev

Nö 05 (565) 01-08 fevral, Şubat, sal, il 2024
Ji meha şubatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û sîyasî

Qiyməti: 40 qəpik
Həjaye:

"Azərbaycan Kürdləri" İctimai Birliyi Dəmir Yumruqlu Qalib Ali Baş Komandan İlham Əliyev cənablarını təbrik edir

Günəşdən Nur doğar

Hörmətli oxular, əziz seçicilər! Xalqımız 7 fevral 2024-cü ildə, Azərbaycanın tarixinə düşən tarixi bir günü artıq arxada qoydu.

Ölkəmizin hər bir yerində, Azərbaycan konstitusiyasına görə yeddiillik növbəti Prezident seçkiləri xalqımızın fəal iştirakı ilə müvəffəqiyyətlə və uğurla başa çatdı. Çox hörmətli həmvətənlərimiz, Sizlər kimə səs verəcəyinizi yaxşı bilirdiniz və bildiyiniz seçimi də etdiniz. 92,05 % səs çoxluğu ilə hörmətli Dəmir Yumruqlu Qalib Ali Baş Komandanımız, prezidentimiz İlham Əliyev cənabları bütün rəqiblərindən öndə oldu.

İndiyədək xalqa şirin vədlər verənlər, yalan təbliğatlar aparan müxalif qüvvələr seçkilər ərefəsində, yenə də özlərini "mələk" qiyaftində göstərmək istəyirdilər. Onlara elə gelirdi ki, xalq onların əməllərini unudub. Xeyr, "möhtərəm cənablar", vətəndaşlarımız sizin kimliyinizi gözəl bilir.

Respublikanı çıxılmaz vəziyyətə salan, ölkədə qardaş qırğını törədən, çətin gündə xalqı qoyub qaçan "sizlər", acizanə yalvararaq, Ulu Öndər, Böyük Heydər Əliyev cənablarını hakimiyətə gətirmədinizmi?

O günlərinizi nə tez yaddan çıxartınız?

Müstəqil dövlətimizi saldıığınız ağır vəziyyətdən, qardaş qırğınından, xalqlar arasına salınan ədavətdən, respublikanın, dövlətin parçalanmasından, böyük

dövlətlərin təsiri altına düşməsindən Ulu Öndər, Böyük Heydər Əliyev cənabları xilas etmədimi?

Bu gün Azərbaycanın daxili və xarici siyaseti, göz qabağındadır:- "Əsrin müqaviləsi", "Qədim ipək yolu", "Bakı-Tibilisi-Ceyhan", "Bakı Ərzurum" qaz və neft kəmərləri, Bakıda ucalan və göz oxşayan çoxmərtəbəli binaların tikintisi, əfsanəvi körpülərin inşası, yollarımızın genişlənməsi və gözəlləşməsi, şəhərdaxili və şəhər ətrafında aparılan tikinti-abadlıq işləri, rayon, qəsəbə və kəndlərimizdə aparılan yenidənqurma işləri və salınan gözəl parklar, torpaqlarımızın işğaldan azad olması, qacqınların doğma yurdlarına qayıtməsi, Qarabağda aparılan yenidən qurma və abadlıq işləri yeni məktəblərin tikintisi buna əyani sübətdür.

Əziz seçicilər!

Sizlər çox düzgün seçim etdiniz! Çünkü Ulu Öndər, Böyük Heydər Əliyev xalqımız üçün parlaq bir günəş idisə, İlham Əliyev o günəşdən doğan nurdur ki, AllahTəala tərəfindən bizə bəxş edilib.

Sizlər və Xalqımızın firəvan yaşamasını istəyen hər bir Azərbaycan vətəndaşı, birmənali şəkildə dünya siyasetçiləri öndərlərindən olan, Azərbaycanı xoş gələcəyə aparan, Ulu Öndər, Böyük Heydər Əliyev məktəbini bitirən və onun davamçısı olan, dünya siyasetini düzgün dəyərləndirən, istehsalatı, iqtisadiyyatı, daxili və xarici siyaseti

dərindən bilən, Respublikamızı inkişaf etmiş ölkələr sırasına çıxaran, İlham Heydər oğlu Əliyev cənablarına səs verməklə, onu tərəddüsüz və yenidən seçdiyinizə görə, Azərbaycanın ayrılmaz qanadı olan bütün azsaylı xalqlar kimi, biz kurd xalqıda qürur hissi keçiririk. Ulu Öndər, Böyük Heydər Əliyevin davamçısı, İlham Əliyev Cənablarını yenidən Aərbaycan Respublikasının yeddiillik prezident postuna seçilməsi münasibəti ilə, Xalqımız adından və bütün

İLHAMSEVƏRLƏR adından bir daha təbrik edirik. Bu müqəddəs işdə ona, daha çox uğurlar diləyərək, Dağlıq Qarabağı işğaldan azad etməsi, qədim Azərbaycan ərazilərinin qaytarılması məsəlesi, dünya dövlətləri sırasında ölkəmizi layiqincə təmsil etməsini, dövlətçilikdə daha böyük uğurlara imza atmasını arzulayıraq. Hörmətli və möhtərəm Prezidentimizə uzun ömür, can sağlığı, ailə səadəti arzulayıraq. Qoy hər zaman Xalqımız əmin-amanlıq içərisində yaşasın və Prezidentimiz cənab İlham Əliyev də dövlətimizin və xalqımızın rəhbəri olsun. Ölkəmiz Azərbaycan, Ulu Öndərimiz, Böyük Heydər Əliyevin Şah əsəri kimi dünyada öz dəyərləri yerini şərəflə qoruyub saxlasın!

Vətənimiz Azərbaycan daima var olsun!

Hörmətlə:
Tahir Süleyman "Azərbaycan Kürdləri" İctimai Birliyinin sədri, "Diplomat" qəzetinin təsisçi və baş redaktoru.

Nêçîrvan Barzanî pîrozbahî li İlham Aliyev kir

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî telefonî Serokkomarê Azerbaycanê İlham Aliyev kir û ji bo serkeftina wî ya di hilbijartinê serokkomariyê de pîrozbahî li wî kir.

Li gorî daxuyaniya Serokkomariya Azerbaycanê, Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî bi telefonê bi İlham Aliyev re axivî.

Hat ragihandin ku di pêwendiyə telefonî de Nêçîrvan Barzanî ji bo serketinâ Aliyev a di hilbijartinê serokkomariyê de pîrozbahî li wî kir û hêviya serkeftinê jê re xwest.

Herwiha Aliyev ji bo pîrozbahî spasiya Nêçîrvan Barzanî kir.

Aliyev kîfxweşiya xwe ya ji pêwendiyê anî ziman û diyar kir ku ev yek xizmeta berfirehkirina hevkariyê dike.

İlham Aliyev ku ev 21 sal in li Azerbaycanê li ser desthilatê ye, di hilbijartinê dawî de jî bi ser ket û cara 5emîn bû serokkomar.

Iraq Kürdistan Regionunun başçısı Neçirvan Bêrzani İlham Əliyevi təbrik edib

Fevralın 8-də Iraq Kürdistan Regionunun başçısı Neçirvan Bêrzani Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə zəng edib.

Neçirvan Bêrzani prezident seckilərində qəlebə qazanması münasibətilə İlham Əliyevə təbriklerini çatdırıb, ona

fəaliyyətində uğurlar arzulayıb.

Dövlətimizin başçısı təbrike görə minnətdarlığını bildirib. Prezident İlham Əliyev və Neçirvan Bêrzani keçirdikləri görüşləri məmənnunuqla xatırlayaraq, bunun əməkdaşlığın genişlənməsi işinə xidmət etdiyini vurğulayıblar.

Türkiyənin Milliyətçi Hərəkat Partiyasının sədri Dövlət Bağçalı İlham Əliyevi təbrik edib

Fevralın 8-də Türkiyənin Milliyətçi Hərəkat Partiyasının sədri Dövlət Bağçalı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə zəng edib.

Dövlət Bağçalı İlham Əliyevə prezident seckilərində qazandığı qəlebə münasibətilə təbriklerini çatdırıb, ona Azərbaycanın inkişafı naminə fəaliyyətində uğurlar arzulayıb. O, Prezi-

dent İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Vətən müharibəsində qələbənin və suverenliyimizin tam təmin bərpa olunmasının önəmini bir daha vurğulayıb.

Dövlətimizin başçısı təbrike görə minnətdarlığını bildirib. Telefon söhbəti zamanı Azərbaycan-Türkiyə dostluq və qardaşlıq əlaqələrinin hər zaman yüksələn xətlə inkişaf edəcəyi vurğulanıb.

Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişel İlham Əliyevi təbrik edib

Fevralın 8-də Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişel Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə zəng edib.

Şarl Mişel fevralın 7-də Azərbaycan Respublikasında keçirilmiş seckilərdə qəlebə münasibətilə Prezident İlham Əliyevi təbrik edib və yeni mandatın icrasında dövlətimizin başçısına uğurlar arzulayıb.

Telefon danışığı əsnasında Azərbaycan və Avropa İttifaqı arasında əlaqələrin müxtəlif aspektləri, xüsusilə energetika və nəqliyyat sahəsində əməkdaşlıq məsələləri geniş müzakirə olunub. Şarl Mişel nəqliyyat və bağışlılıqlar sahəsində Avropa İttifaqının region ölkələri ilə əlaqələri inkişaf etdirmək üçün konkret layihələrlə çıxış etdiyini vurğulayıb.

Tərəflər COP29-un Azərbaycanda

keçirilməsi və bu çərçivədə Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında əməkdaşlıq məsələlərinə də toxunublar.

Şarl Mişel üçterəfli formatda Brüsseldə Azərbaycan, Ermənistən və Avropa İttifaqı arasında görüşlərin bərpa edilməsi ilə bağlı Prezident İlham Əliyevdən mövqeyini bildirməsini xahiş edib.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın həmişə Şarl Mişelin təşəbbüsü ilə Brüsseldə keçirilən üçterəfli görüşləri dəsteklədiyini bildirib. Söhbət zamanı Ermənistənla Azərbaycan arasında sülh danışqları ilə bağlı fikir mübadiləsi aparılıb, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Administrasiyası və Ermənistən baş nazirinin aparatı arasında dekabrın 7-də ikitərəfli əsasda qəbul edilmiş birgə bəyanatın irəliyə doğru mühüm addım olduğu vurğulanıb.

Serok Barzanî pêşwaziya Neqîba Parêzerên Îraqê dike

Serok Barzanî pêşwaziya Neqîba Parêzerên Îraqê dike

Serok Barzanî pêşwaziya Neqîba Parêzerên Îraqê Ehlam Ellamî û şanda pê re dike.

Serok Barzanî iro (Yekşem, 4.2.2024) pêşwaziya Neqîba Parêzerên Îraqê Ehlam Ellamî û şanda pê re kir. Di wê hevdîtinê de, her du aliyan hev-hengiye navbera Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Îraqê pêxemeti peydakirina têgehiştineka hevpar û seqamgiriyê xist ber behs û xeberan.

Guertin. Herwesa pêdivîtiya birêveçûna karûbarêne dewletê li ser bingeha serwariya qanûnê û serxwebûna dezgehêne qezayî jî hat tekezkirin. Di pareka dî ya wê hevdîtinê de, her du aliyan hev-hengiye navbera Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Îraqê pêxemeti peydakirina têgehiştineka hevpar û seqamgiriyê xist ber behs û xeberan.

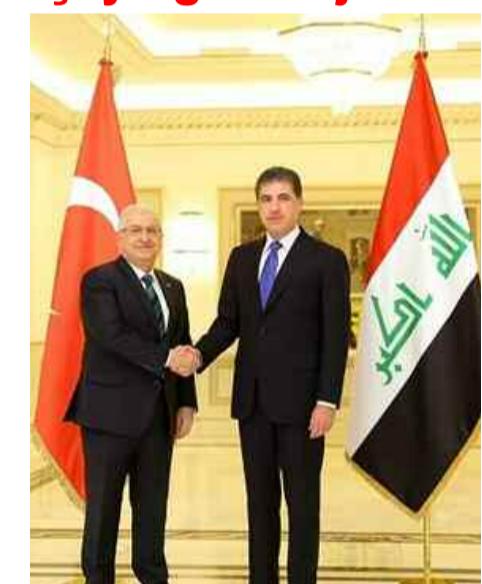
Nêçîrvan Barzanî û Wezîrê Bergiriye yê Tirkiyê pêşhatêñ navçeyê gotûbêj kirin

Serokê Herêma Kurdistanê û Wezîrê Bergiriye yê Tirkiyê dicivin û danûstandan li ser rewşa ewlehiyê ya Iraq û Herêma Kurdistanê û dawî pêşhatêñ şer û aloziyên Rojhilata Navîn dikan.

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî iro Çarşema 7.2.2024 pêşwaziya Wezîrê Bergiriye yê Tirkiyê Yaşar Guler kir û herdu aliyan di civîna xwe de danûstandan li ser peywendiyen Tirkiyê bi Iraq û Herêma Kurdistanê re, arîkariyên hevpar ên navbera wan, rewşa ewlehiyê ya Iraq û Herêma Kurdistanê û herwesa dawî pêşhatêñ şer û aloziyên Rojhilata Navîn û sedem û verêjên wan kirin.

Herdu aliyan tekezî li ser giringiya alîkariyên hevpar ên Tirkiyê bi Iraq û Herêma Kurdistanê re kirin, ji bo parastina aramî û seqamgiriya deverê û parastina ewlehiya sinoran.

Herwesa herdu alî li ser pêdivîti û bizavêñ tevalî ji bo rêtigirtina li belavbûna aloziyên Rojhilata Navîn û verêjên wan hevnerîn bûn.

Tekezkirina li ser berdewamîdana bi peywendiyen Tirkiyê bi Iraq û Herêma Kurdistanê re li ser bingeha berjewendiyen hevpar û cîrantiyeka baş, dawî pêşhatêñ berhingarbûna terorê û gef û metirsiyên DAIŞê li deverê û çend pirsên dî yên ji bo her du aliyan giring mijarêñ tewerekê dî yê civîna wan bûn.

Mesrûr Barzanî: Herêma Kurdistanê wek hercar faktora asayış û seqamgîriyê dibe

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê pêşwazî li Wezîrê Berevaniya Tirkiyê kir û hin mijar hatin gotûbêj kirin.

iro Çarşema 07.02.2024ê Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî pêşwazî li Wezîrê Berevaniya Tirkiyê Yaşar Guler û şandeya li gel kir. Di civîn de gotûbêj derbarê rewşa gişî ya Iraq û pêşxistina peywendiyen dualî hate kirin û behsa giringiya berde-wambûna hemahengî û hevkariya

hevbeş ji bo asayış û aramiya Herêma Kurdistan û Iraq û navçeyê hate kirin.

Wezîrê Berevaniya Tirkiyê serxwesi û hevxemiya xwe ji bo can ji destdanen qurbanîya êrîşa Hewlêrê ragehand û diyar kir ku ew êrîş ti bahaneyekî wê tine.

Serokê Hikûmetê jî daxwazên Herêma Kurdistanê yêñ ji bo pêşxistina peywendiyen dualî li ser bingehê cîrantiyaka baş û berjewendiya hevbeş teqez kir.

Herwaha Mesrûr Barzanî diyar kir: "Herêma Kurdistanê wek hercar faktora asayış û seqamgîriyê dibe û rê nade bibe hêvinê metirsî û gefxwarinê bo cîranan."

Behsa giringiya cîhbîcîhkirina rêmeftina Şingalê û asayî kirina rewşa deverê û vegerandina koçberan bo cîhîn xwe jî mijarêñ din ên vê hevdîtin û gotûbêjê bûn.

Albaniya Respublikasının Prezidenti Bayram Beqay İlham Əliyevi təbrik edib

Fevralın 8-də Albaniya Respublikasının Prezidenti Bayram Beqay Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə zəng edib.

Bayram Beqay dövlətimizin başçısını prezident seckilərində qəlebə münasibətilə təbrik edib, ona prezententlik fəaliyyətində uğurlar arzulayıb.

Prezident İlham Əliyev göstərilən diqqətə və təbrike görə minnətdarlığını bildirib.

Dövlət başçıları Azərbaycan-Albaniya ikiterəfli münasibətlərinin inkişafından məmənnunuqlarını ifadə ediblər, əməkdaşlığın bundan sonra da genişlənəcəyinə əminliklərini bildiriblər.

Prezident İlham Əliyev Müstəqil Dövlətlər Birliyinin Baş katibini qəbul edib

Fevralın 8-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Müstəqil Dövlətlər Birliyinin Baş katibi Sergey Lebedevi qəbul edib.

Sergey Lebedev Prezident İlham Əliyevə seçkilərdə inamlı qələbə münasibətində təbriklerini çatdırı.

Dövlətimizin başçısı Sergey Lebedev və MDB müşahidə missiyasının bütün üzvlərinə bu seçkiləri müşahidə etdiklərinə görə təşkəkkürünü bildirdi, MDB müşahidə missiyasının Azərbaycanda bu və daha əvvəlki seçkilərdə də müşahidelərdə fəal şəkildə iştirak etdiyini vurğuladı.

Sergey Lebedev qeyd etdi ki, Azərbaycanda seçki prosesini müşahidə etmək onlar üçün böyük şərəf və eyni zamanda məsuliyyətdir. Vurğuladı ki, bu, Azərbaycan xalqı üçün tarixi bir gün və tarixi seçkilər idi. Ölkəmizin yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyduğunu, regionda uzunmüddətli və davamlı sülh üçün

yaxşı imkanların yarandığını deyən qonaq bu seçki prosesində sadə insanlarla, seçicilərlə, müşahidəçilərlə geniş səhbətlərinin olduğunu, Azərbaycan xalqının bu seçkilərdə xüsusi reğbət hissi ilə öz seçki hüququndan istifadə etdiklərini bildirdi.

Müstəqil Dövlətlər Birliyinin Baş katibi Azərbaycan xalqının ərazi bütövlüyü və suverenliyimiz bərpa olunandan sonra ilk dəfə seçkilərin keçirilməsi prosesində iştirak etdiyini dedi, həmçinin işgaldən azad olunmuş ərazilərdə aparılan bərpa və quruculuq işlərini, keçmiş məcburi köçkünlərin öz evlərinə qayıtmasını və həmin ərazilərdə seçki hüquqlarından istifadə etdiklərini vurğuladı.

Sergey Lebedev MDB müşahidə missiyasının 170-ə yaxın müşahidəçi ilə seçki prosesində təmsil olunduğunu dedi. Qonaq hər bir seçkinin ölkələrin qanunverciiliyinə uyğun və Seçki Məcəlləsi əsasında keçirilməli olduğunu qeyd etdi

və bu seçkilərin də Azərbaycan Respublikasının müvafiq qanunlarına uyğun qaydada açıq, demokratik şəkildə təşkil olunduğu bildirdi.

Baş katib bu gün mətbuat konfransı keçirəcəklərini və seçki müşahidə misiyasının fəaliyyəti haqqında hesabatlarını geniş ictimaiyyətə təqdim edəcəklərini dedi.

Dövlətimizin başçısı seçkilərin ilk dəfə Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyü təmin olunmuş şəkildə ölkəmizin bütün ərazisində, o cümlədən Xankəndidə, Şuşada və digər rayonlarda keçirildiyini qeyd edərək bunun Azərbaycan xalqı üçün xüsusi tarixi əhəmiyyət daşıdığını vurğuladı.

Keçmiş məcburi köçkünlərin artıq bir hissəsinin işğaldan azad olunmuş əraziləre qaytarıldığını və bunun üçün Böyük Qayıdış Programı əsasında məcburi köçkünlərin geri qayıdışına dair layihələrin icra edildiyini deyən Prezident İlham Əliyev birinci mərhələnin 2026-ci ildə başa çatdırılacağını, bundan sonrakı mərhələlərdə də məcburi köçkünlərin geri qayıtmalarının təmin olunacağını diqqətə çatdırı.

Söhbət zamanı MDB-nin aidiyyəti strukturları ilə Azərbaycan arasında əməkdaşlıq məsələlərinə də toxunuldu, Azərbaycanın MDB çərvəvəsində əlaqələrə və müzakirələrə töhfə verdiyi, MDB ölkələri arasında siyasi, mədəni, iqtisadi və digər sahələrdə əməkdaşlıq layihələri barədə fikir mübadiləsi aparıldı.

Prezident İlham Əliyev Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının Baş katibini qəbul edib

Fevralın 8-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının

Baş katibi Can Mini qəbul edib. Prezident İlham Əliyev müşahidə missiyasında iştirakına görə Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının Baş katibine, müşahidə qrupunun üzvlərinə və üzv dövlətlərə minnətdarlığını bildirdi. Can Min Azərbaycanın Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının fəal tərəfdəşlərindən biri olduğunu və Azərbaycan ilə əlaqələrin hərtərəfli inkişafına əhəmiyyət verdiklərini bildirdi. Ölkəmizlə müxtəlif sahələrdə yaxın tərəfdəşlik əlaqələrinin olduğunu deyən Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının Baş katibi Heydər Əliyev Fonduñun xətti ilə qurulan mədəni-humanitar əməkdaşlığı xüsusi qeyd etdi. Dövlətimizin başçısı Azərbaycan ilə Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı arasında əlaqələrin hərtərəfli inkişaf üçün böyük imkanların olduğunu bildirdi, ölkəmiz, eyni zamanda, Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv dövlətlərə də ikitərəfli qaydada çox six əlaqələri vurğuladı. Bu xüsusda dövlətimizin başçısı prezident seçkilərində qələbə münasibətində ilk təbrikleri Təşkilatla üzv ölkələrdən aldığı qeyd etdi. Prezident İlham Əliyev Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv ölkələrin Özbəkistanın Səmərqənd şəhərində keçirilmiş Zirvə toplantısında iştirakını məmənnunluqla xatırladı. Qonaq Azərbaycanın COP29-a ev sahibliyi münasibətində təbriklerini çatdırı, bunun Azərbaycanın insaniyyətə və bəşəri inkişafə verdiyi töhfənin bariz nümunə olduğunu bildirdi. Can Min COP29 çərvəvəsində də Azərbaycan ilə Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı arasında əməkdaşlıq məsələlərini qeyd etdi.

ALXASLI TAYFASININ ETNİK VƏ DİNİ QURULUŞU

YANMAYAN OCAQ, SÖNMƏYƏN ATƏŞ

Alxaslılar etnik mənşə baxımından kürddür. Kürd dilinin əsasən kurmancı və zazaki ləhcəsiyle danışırlar. Ayrıca son illərdə Maraş ağzı olaraq diqqət çəkən dialekə də malikdirlər. Cumhuriyyət dövründə alxaslıların təhsildə iştirakının yüksək olması və təhsil dilinin türkçə olmasının təsiri ilə ünsiyyət dilində türkçənin təsiri aydın görünür. Bu təsirdə Sinəmili Ocağın-dakı ibadət dilinin türkçə olması da önemli rol oynayır.

Tayfanın dini mənşə baxımından əlevi olub, etiqad baxımından taxtaçı və çəpni kimi türkmən əlevilərə nəzərən iranilərə bənzər (Əhli-Həqqlərdəki kimi ay və günəşə edilən dualar) fərqli tədbiq və rituallara sahib olduğu müşahidə olunmuşdur. Bu baxımdan tayfanın köç istiqamətində olan Urfa bölgəsinin Sivərk rayonundakı alxaslıların bəzilərinin səsləndirdiyi Alxas tayfasının əvvəller sünni olduğu fikri maddi cəhətdən səbüt olmayan bir iddiadır.

Alxaslıların Əlbistan bölgəsinə yerləşməsindən sonra Dərvişçimli kəndində babalara niyaz edərək əleviliyi seçməsi tarixi baxımdan doğrudur. Ancaq daha əvvəl Sivərkədə ikən alxaslıların sünni olduqlarını səbütə yetirən rituallar haqqında hər hansı bir məlumat yoxdur. Sünnilik məlum olduğu kimi dini təfsir, ibadət forması və etiqadi xüsusiyyətləri baxımdan tərk edildiyində belə izlə buraxa biləcək bir dini məzhebdir. Alxaslıların əleviliyi qəbul etməsindən sonra belə yerinə yetirdikləri qədim, arxaik adətlərin (ağac işləmələr, türbələr, məzarlar, ölüün arxasında od qalamaq) içərisində sünnilərə aid ritualların, ya da duaların olmaması

diqqəti cəlb edir. Əksinə Sivərkədəki alxaslılar böyük ehtimalla oraya yerləşdikdən sonra, sünni dini təfsirlərini qəbul edərək sünni olublar. Təqrübən oxşar dövrlərdə Əlbistandakılar da əleviliyi qəbul etmişlər.

Günümüzdə Alxas kəndlərinin heç birisində məscid (came) ilə birlikdə cəməvi/cəmxana görə bilməzsınız. Bu baxımdan cəməvləri uyğun məkanlarında inşa edilir. Daha önce də dediyimiz kimi Sinəmili ocağı mənsubu olan tayfalarda yol-ərkan xidmətləri sahəsində İbo dədə, Böyük Tacım dədə kimi dini liderlərin xidmet gördüyü məlumudur. Dini quruluşun içində Əlif ana, Bako baba, Həmi Tazi (Çilpaq Əhməd) başda olmaqla demək olar ki, hər kənddə məzar, türbə və müqəddəs qəbul edilən tikililər (ağac, daş, məzar, bulaq) var. Həmçinin bölgə camaati üzərində son əsrlərdə əlevilik içərisində adı "həqiqətçilər" olaraq keçən etiqadın da önemli bir təsiri var.

Mehrdad Izadinin kürdlərin köçləri, mədəniyyət və tarixlərdən bəhs edən kitabındaki etrafı məlumatlar içərisində bölgədəki tayfaların tarixinə də toxunulmuşdur. Buna görə 1908, 1927 və 1939-cu illərdə edilən nəşrlərin mənbə kimi görüldüyü aşağıda xəritədə Alxas tayfası Bərəzi tayfa birləyinin şimal-qərbində, Sinan, Zilan və Gau tayfalarının yerləşdiyi bölgənin içində verilmiş və yerləşdiyi məkan da kürd tayfalarının yerləşdiyi bölgənin şimal-qərbi olaraq göstərilmişdir. Həmçinin danişdılqları dilin əsasən kurmancı, dini inancın isə əsasən əlevi olduğu ifadə edilmişdir.

Türkiyədə "Jandarm Ümumi Rəhbərliyi" tərəfindən 1970-ci illərdə hazırlanın kurd tayfalarıyla bağlı rapor da Alxas tayfası üçün fərqli kəndlər gəzilmiş və üç qeyd götürülmüşdür. Qeydlərin hamisində əhalinin sayı, dil, məzhəb məlumatları ilə yanaşı rapport müəlliflərinin də notu yer almaqdadır. Bu məlumatlarda tayfa əhalisinin ümumiyyətə təxminən 13 min nəfər olduğu və eynən ızadının də qeyd etdiyi kimi danışq dilinin kürdcə, məzhəbin də əlevi-qızılbaş olduğu qeyd edilir. Mənfur hesabatın görüşlər qismində isə belə qeyd olunur: "Üşyanlara qatılmayıblar. Yurdumuza bağlıdırlar. Otaraqdılrlar". Bu hesabatlar daha sonra "Tayfalar raportu" adıyla kitab halına da gətirilib.

Bu xüsusiyyətlərin yanında Alxas kəndlərində müəyyən dövrlərdə erməni (xristian) və türk (sünni) ailələr də yaşayıblar. Kəndlərin yerləşdiyi mövqə və malik olduğu multikultural mühit bu kəndlərin 1900-1960-ci illər ərzində iqtisadi, demoqrafik və mədəni bir mərkəz olmasına təmin etmişdir. Bu müxtəlifliyə örnek kimi tayfa kəndlərindən olan Beşəpə kəndinin ağası İbrahim ağanın erməni olan həyat yoldaşı Menekşə xanım göstərilə bilər. Menekşə xanım ərinin ölümündən sonra öz fəaliyyəti və sözünü qəbul etdirmək bacarığı ilə önemli bir qadın fiquru olaraq tarixə keçmişdir.

Kimlik quruluşunun sosial həyat içərisində hemişə bir fərqlilik olaraq dəyərləndirilməsi hardasa hər bir dövrdə qarşılaşılan vəziyyət olub. Alxas, Sinəmili və ya Kürəcik əhal-

isinin digər kəndlərlə, o cümlədən dövlətlə qurduqları əlaqələrdə əlevi və həmçinin kurd olmaqları əsas müəyyənedici faktor olmuşdur. Məsələn tayfanın ucqar kəndlərindən olan Axtıl kəndinin sünni olan İncəcik kəndi ilə yaşadığı ərazi münəqışəsi olaraq Bəbə obasının dağılıması 1962-ci ildə ölkə miqyasında əksədaya səbəb olmuşdur. Dövrün "Cumhuriyyət" qəzetinin müxbiri Fikret Otyamın yazdığı məqalələrdən sonra "Hu Dost, Cancana" adı ilə kitab olaraq nəşr edilmişdir. Bu hadisə həmin dövrün şərtləri altında əlevi-sünni əlaqələrini incələmək baxımdan vacib bir hal idi. Milli kimlik quruluşunun təbii nəticəsi olaraq Türkiyə İinqiləh Hərəkatına əhalinin marağı da yüksək olmuş və bu səbəblə İbrahim Qaypaqqaya aralarında alxaslıların da olduğu Kürəcik kəndi ilə bağlı bir hesabat yazılmışdır. Davamında da 1980-ci illərdən etibarən eyni bölgədə gedərək Kürd Siyasi Hərəkatına və Türkiyədəki sol hərəkatlarda olan iştirak və dəstəyin artmasına şahid olur.

Yazının əvvəlində yer alması lazımlı olan qeydi burada yazmayı uyğun gördüm. Bir icma incələnəndə etnik və dini quruluş ayrı-ayrı incələnməlidir. Gündümüzdə isə bəzi icmaların dini və etnik quruluşuna bir yerdə, bir kimliyin inşasında istifadəsinə və incələnməsinə başlanılmışdır. Bu mövzuda ədəbiyyatlarda bir çox əsərlər yer almışdır. Mövzu ilə əlaqədar Sabir Güler Sevilinin "İletişim" nəşrlərində çıxan "Ötekinin Ötekisi: Alevi Kürtlər" kitabını tövsiyyə edirəm.

1905-06-ci illərdə erməni-müsəlman davasında kürd xalqının rolu

Əvvəli 428-ci saylımızda

Qubernator cibindən bir kağız çıxarılaraq bildirdi ki, bu, elahəzərət imperatorun fərmanıdır. Sonra qubernator həmin fərmani hündür səslə oxumağa başladı. Tərcüməçi isə camaati başa saldı ki, padşahımız bir neçə işdə bize hürriyyət, yeni, azadlıq iltifat edibdir:

1. Əvvəla, milli ve şəri məsələlər üzrə məsləhətləşmələr aparmaq üçün yığıncaqlar azaddır. Bunun üçün icazə lazımlı deyil.

2. Söz azadlığı. Yəni, özünə ve millətinə əhəmiyyətli və xeyirli hesab etdiyin məsələləri danışmağa, yazmağa və çap etdirməyə icaza verilir.

3. Vicdan azadlığı. Yəni, istədiyin dinə və məzhəbə qulluq etmək.

4. Mal və can təhlükəsizliyi. Yəni, milyonlarca malin və mülkünlə olsa da, bir kəs heç bir haqla ona toxuna bilməz.

Elə ki, fərمان oxunub qurtardı, qubernator əlini yuxarı qaldırdı. Camaat da ona baxaraq əllərini və papaqlarını yuxarı qaldırdılar və sevincə «Ura» çəkdilər. Ondan sonra cənab uctel Mirhaşim bəy Vəzirzadə nitq etdikdən sonra cənab axund Hacı molla Hüseyn Qazi hündür səslə bir dua oxudu. Dua başa çatan kimi Ağa Mirhaşim bəy hürriyyət manifestinin elan edilməsi münasibəti ilə şəherin fağırlıq-füqərasına paylamaq üçün yüz manat pul verdi. Onun ardınca da əldi manat cənab qubernator iltifat etdi. Bir sıra əyanlar da bu xeyriyyə işinə qoşuldular. Bununla da bu təntənəli yığıncaq başa çatdı.

Bu yığıncaqdan iki gün sonra müsəlmanlarla erməniləri barışdırmaq üçün qubernator müşavirə çağırıldı. Müşavirədə hər iki tərəfdən nümayəndələr çıxış edərək öz fikirlərini söylədilər və barışq elan etdilər. Həmin günün səhərisi qubernator Gəncə şəhərinə getməyə hazırlaşdı. Yüz nəfərəcən müsəlman cavanlarından atlılar silahlanmış halda qubernatorun faytonunu evden müşayiət edərək qərargaha gəldilər. Bu zaman bir neçə erməni qərargaha gəlib müsəlmanlardan şikayət etdilər. Qubernator qəzeblə onlara baxıb açılıq dedi:

— Artıq mənə məlum olubdur ki, siz erməni tayfasının müsəlmanlar haqqında mənə dedikləriniz bütün hamısı yalan və böhtandır. Bu şikayətlər bütünlükə qərezçilik və düşmənçilik məqsədi güdür.

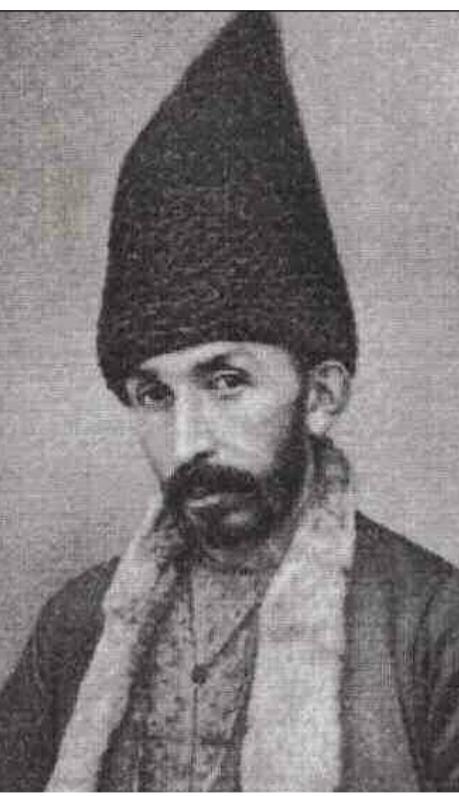
Qubernator ermənilərin cavabını verdikdən sonra müsəlman atlılarının müşayiəti ilə yola düşdü. Xan bağından bir az o tərəfə getdiyindən sonra faytonu saxlatdırıb müsəlman atlılarına artıq dərəcədə iltifafla razılıq edib, onların geri dönməsini məsləhət bildi. Atlılar qubernatorla xudahafizləşib geri döndülər. Atlılar gurultu ilə şəhərə daxil olarken ermənilər vəhşətə düşdülər. Onlar belə xəyal etdilər ki, bu atlı müsəlmanlar erməni-müsəlman davasını təzəlemək üçün kəndlərdən cəm olub davaya geliblər.

Mətbət aydın olandan sonra ermənilər sakitləşdilər. Fitrə bayramı günü bütün alimlər, seyidlər və əyanlar məscidə toplaşıb ermənilərlə davada məzəlum və şəhid olanlar üçün teziyə tutub Quran oxuyurdular. Bu zaman erməni xəlifəsi bir neçə keşşəf camaatın nümayəndələri ilə məscidə gəlib müsəlmanları bayramını tebrik etdilər, sülh və əmin-amənlıq yaratmaq üçün camaatla görüşüb qayıtdılar.

ƏLAVƏ: Şəvvəl ayının səkkizinci günü belə bir xəbər yayıldı ki, Dilicanda yol gələrkən Qərvəndə tərəfdə dörd erməni öldürülüb. Odur ki, təhqiqat aparmaq üçün bir neçə müsəlmani yoldan geri qaytarmışdır. Bu deyilən əhvalat baş verən gün ermənilər Yel dəyirmanı deyilən qayanın üstündən, aşağı yolla odun getirən Xəlfəli bir müsəlmani güllə ilə vurub, ölümcül yaralamışdır. Müsəlmanları onu getirib Qalada öz xəstəxanalarına qoyduqdan sonra

divana hadisə ile bağlı məlumat vermişdilər.

Ə L A V Ə: Kərbəlayı Məhəmməd adlı bir yaxşı papaqcı var idi. O, tikdiyi papaqların

Mir Möhsün Nəvvab

bir qışmini aparıb erməni bazarında satardı. Ermənilərin namərdliklərindən yaxşı hali olan adamlar Kərbəlayı Məhəmmədi erməni bazarına getməkdən çəkindirməyə çalışırlar. Mən özüm (M. M. Nəvvab) iki dəfə onun erməni bazarına papaq apardığını görüb, məzəmmət etmiş və erməni bazarından el çəkməsini ona təkrar-tekrar demişdim. Bu məsləhətləri qulaqardına vuran Kərbəlayı Məhəmməd həmin günün axşamı, yəni şəvvəl ayının 8-ci günü bir neçə papaq götürüb satmaq üçün yenə erməni bazarına gedir. Ermənilər onu bir hiylə ilə daldaya çəkib öldürmiş, cəsədini isə gizlətmışdır.

Ə L A V Ə: Yənə həmin gün erməniləre xəbər geldi ki, Turşusun yolunda müsəlmanlar iki erməni öldürüb, başlarını kesiblər. Bu xəbəri eşidən kimi, bir dəstə erməni cavanları silahlanaraq fəryad çəkə-çəkə ermənilər öldürülən tərəfə yollardılar. Bazarda alış-verişə məşğul olan ermənilər bu fəryadı eşidən kimi həyəcanlı şəkildə dükənlərini bağlayıb, meydana yığıldılar. Hər tərəfdən müxtəlif çağırış və haray səsleri gəldi. Rus tayfasından olan bir nəfər bu vəziyyəti gören kimi qaçıb divanxananın qabağına gəldi. Burada o, müsəlmanlara xəbər verdi ki, na durmusunuz, ermənilər davaya hazırlaşırlar, bu saat sizin üzərinizə hücumu başlayacaqlar. Bu xəbəri müsəlmanlara çatdırıldıqdan sonra həmin rus qoşun hazır olmaq üçün zəng çaldı.

Bu xəbəri eşidən müsəlmanlar dükənlərini bağlayıb silahlandıqdan sonra, səngərlərə qaçıdlar və davaya hazır vəziyyət aldılar. Ermənilər də kilsələrin damında, evlərdə və küçələrdə hazırladıqları səngərlərə dolmuşmuşdular.

Divan əhli əhvalatdan xəbərdar olan kimi bir dəstə əsgər götürüb, musiqi çala-çala erməni məhəllələrindən keçərək müsəlman məhəlləsindən bazara gəldilər. Camaat əhvalatdan xəbərdar olan kimi sakitləşərək hərə öz yerine qayıtdı.

**GƏNCƏ ŞƏHƏRİNDE
MÜSƏLMANLARLA ERMƏNİLƏR
ARASINDA BAŞ VERMİŞ ƏHVALAT
«8 ŞƏVVƏL 1323-cü il
(MİLADİ 1905-ci il)»**

Şəvvəlin 8-də xəbər geldi ki, Gəncə şəhərində müsəlmanlarla ermənilər arasında olan toqquşma nəticəsində dava başlamışdır. Teleqrafla xəbər verdilər ki, iki

gecədir ki, Gəncədə böyük od-alov görünür. Ancaq təfsilatı məlum deyildir. Sonrakı təhqiqatla məlum oldu ki, erməni tayfası müsəlmanları arxayı edərək onlara qarşı yeni xəyanət hazırlamaq üçün tədarük görərək her yana yazılıb özleri üçün köməklər getirmişlər. Müsəlmanlar isə hər şeydən xəbərsiz sakit və samit öz işlərində və alış-verişlərində idilər.

Ermənilər silah tədarüklerini məramılarda yiğidiqdan sonra hər yana yazılıb qüvvə tələb etdilər. Bu tələb əsnasında hər yandan silahlı ermənilər gəldi. Gəncə ermənilərinə Qarabağdan da kömək gəlmüşdi. Qarabağdan gələn dəstənin başında dülər Barseğin oğlu Sancan durumuş. Ermenilər müsəlmanlarla davanı başlamaq üçün nəhaq yerə üç müsəlmani öldürürələr. Müsəlmanlar bu əhvalatı eşidən kimi bazar-dükəni bağlayıb silahlanır və «Ya Allah!» deyib ermənilərin üstüne hücum çəkərək atışmağa başlayırlar. Bu xəbər ətrafa yayılan kimi kənar yerlərdən köməklər gəldi. Bu gələn köməklərin arasında Əli adlı mütəəssib və qeyrətli bir cavan var idi. Qaçaq olan bu oğlan başına bir xeyli atlı toplayıb Gəncəyə müsəlmanların köməyinə gəlmişdi. Ermənilərin qaçmasına imkan verməmək üçün qabaqcadan körpünü kəsdi. Bundan sonra ermənilərin üstüne güllə yağıdırmağa başladılar. Ermənilərden qırılan çox oldu. Ermənilərin mövqeyi tutulduqca onların evlərinə, dükənlərinə və mağazalarına od vurub yandırırdılar. Amma bir işdə çox səhv etdilər ki, müsəlman məhəlləsində yerleşən və məscid dükənə bitişik olan erməni dükənəna od vurdular. Çünkü erməni dükəni yanarkən küleyin təsiri ilə od-alov məscid dükənəna da keçdi. Söndürülməsi mümkün olmadıqdan erməni dükəni ilə məscidin mağazası da yandı. Bu dava nəticəsində ermənilərden xeyli adam qətlə yetirildi. Dedilər ki, Qarabağdan gəlmiş Barseğin oğlu Sancan da öldürülmüşdür. Amma sonra məlum oldu ki, diridir. Müsəlmanlardan da bir neçə nəfər

ulaqları danişa-danişa oradan keçərkən həmin qayaların arxasında gizlənən ermənilər daşların arxasından çıxıb onları gülləyə tutdular. Məmis adlı qalalıya güllə dəyən kimi hələk oldu. O birisi isə qolundan yaralandı. Üçüncü odunu isə salamat, erməniləri söye-söye qaçıb Qalaya xəbər getirdi. Xalq gedib həmin yaralını gətirib xəstəxanaya qoydular. Hələk olanı isə defn etdilər. Bundan sonra baş vermiş əhvalat haqqında divana xəbər verdilər. Həmin günü müsəlmanlar da enib yolda dörd nəfər erməni öldürdüler. Onlardan biri daşaltı, üçü isə Şuşakənddən idi.

Bu vaxt xəbər getirdilər ki, aşağı Bağlar-da səkkiz yüz müsəlman atlısı cəm olmuşdur. Lakin onların məqsədləri heç kəsə məlum deyildi. Heç kəs bilmirdi ki, onlar Qalaya gələcəklər, yoxsa erməni kəndlərinə hücum edəcəklər.

Qaladakı erməni tayfası bu xəbəri eşidən kimi təşvişə düşdülər və vəhşətə divan böyüklerini görüb xahiş etdilər ki, gərək biz müsəlmanlarla yenidən sülh bağlayaqq. Bundan sonra divan böyükleri bir dəstə rus əsgəri götürüb musiqi çala-çala erməni nümayəndələri və keşşələri ilə müsəlman bazarına geldilər. Cənab qazi və cənab Əbdürəhman ağa da xeyli müsəlmanlarla onların yanına geldilər. Həsənəli bəy orada iki xalq arasında əmin-amənliğin qorunub-saxlanması namənə bir nitq söyledi. Erməni keşşəi də çıxış etdikdən sonra hər iki xalqın nümayəndələri divan böyükleri ilə birləşdə erməni bazarına geldilər. Erməni bazarındaki toplantıda isə keşşəi və Haşim bəy nitq söyledilər. Haşim bəy ermənilərə xitab edərək dedi:

— Ey cəmaat, bu ne fitnə-fəsaddır salımışız iki millet arasında? Bu qədər məlxuqatın dinliyini kəsmişsiniz. Əger bu işlərlə məqsədiniz sosialistlikdir, onların qaydaları be'lə deyil. Bir məqsəd və səbəb olmaya-olmaya nə üçün bu qədər nəhaq qanlara bais olub, usaqları yetim, övrətləri dul, gözü yaşılı qoyursunuz.

Onların ahu-naləsinin göye yüksəlməsinə razı olursunuz? Əger kön-lünüz dava istəyirsə və özünüzü igid hesab edirsiniz, onda gərək övretlər kimi daşların dalında və evlərdə gizlənib qəfləten yolla gəlib-gedəni namərdəsinə vurmayışınız və sinənizə döyüb özünüzü qəhreman kimi aparmayasınız. Davanın qaydası belədir ki, siz də, müsəlmanlar da çıxalar bir düz yerdə, üzbüüz təfənglə, yaxud qılıncla, yaxud xəncərlə mərdimərdən bir-birinizi vuruşasınız. Ya siz müsəlmanlara qalib gələrsiz, ya da müsəlmanlar sizin nəslinizi bu şəhərdə yox eder. Bununla da bütün məlxuqatın canı dincələr. Məgər xudavəndi-aləmdən qorxmursunuz, adlarını qımadat qoymuş bir neçə erməni quldurlarının heftedə bir çaxırın kefi başlarına vurarkən iki millət arasına fitnə-fəsad salıb, nəhaq qanlara bais olurlar. Sizlər de onların sözlerinə baxıb, özünüzi təhlükəyə salırsınız. Bunun nəticəsində də nə qədər adamlarınız və mallarınız tələf olur, mülkləriniz yandırılıb xarabalaşa çevrilir. Özünüz görürsünüz ki, dava vaxtı 10 nəfər müsəlmandan ölənde min nəfər sizdən tələf olur. Quldurların sözüne qulaq asmayın. Allah-təalanın yoluna qayidin.

Haşim bəydən sonra cənab Əbdürəhman ağa və cənab qazi xütbələrdə fatihə oxudular.

Bu barışq günü yuxarıda haqqında danışdığımız əhvalat zamanı öldürülmüş müsəlmanların qatilini getirib divana təhvil verdilər. Onlar iki nəfər idilər. Onlardan biri Qaybali kəndlisli erməni dəmirçi Mirzə idi. Divan hər ikisini həbsxanaya gönderdi.

**Ardı var
Səhifəni Hazırladı: Tahir Süleyman**

şəhid olmuşdu.

Neçə vaxtdan sonra xəbər çıxdı ki, Məhəmmədhəsən adlı bir molla iki nəfərlə nəyəsə baxmağa gediblərmiş. Hiyələr erməni tayfası onları şirin dilə tutaraq harasa aparıb yox etmişdilər. Sonra onların taleyindən bir xəbər çıxmadi.

QALA ƏHVALATI

Şəvvəlin 8-də xəbər geldi ki, Gəncə şəhərində müsəlmanlarla ermənilər arasında toqquşma nəticəsində dava başlamışdır. Teleqrafla xəbər verdilər ki, iki

QAFQAZDA ŞƏDDADİ KÜRD DÖVLƏTİ

Azərbaycan tarixən çox milletli ölkə kimi tanınmışdır. Əlverişli coğrafi mövqeyə malik olan Azərbaycanda müxtəlif etnik mənşəyə malik olan xalqlar əsrler boyu birlikdə yaşayaraq müasir Azərbaycan xalqının formalaşmasında yaxından iştirak etmişlər. Antik Yunan Roma müellifləri-Miletli Hekatey, Lampsaklı Xaron, Lidiyalı Ksanf, Herodot, Knidli Ktesi, Ksenofont, Strabon, Tit Livi və s. Azərbaycanda yaşayan müxtəlif tayfalar dan bəhs etmişlər. Məşhur yunan coğrafiyaçısı Strabon (e. ə. 63-b. e. 23-cü illər) Albaniyada (müsəir Azərbaycan Respublikası) yaşayan 26 tayfanın adın çəkir. Pehləvi, qədim erməni, əreb, fars, Suriya mənbələri Azərbaycanda yaşayan müxtəlif dillərdə danışan xalqlar barədə məlumat verir. Əreb müellifi İbn Hövgəl Qabə(Qafqaz) dağlarında 360 dilde danışıldığın göstərir. Digər məşhur əreb səyyah-coğrafiyasunasi ve tarixçisi el-Məsudinin yazdığınına görə Qafqazda hər birinin öz hökməndərini və başqalarının anلامadığı dili olan 72 xalq yaşayır.

İrandilli xalq olan kürdlər Azərbaycanın aborigen sakinləri olub qədim dövrlərdə müasir Azərbaycan və Ermənistən ərazilərində yaşamışlar. Mənbələrdə kürdlər müxtəlif adlarla yad edilmişdir. Məsələn, qədim erməni mənbələrində kürdlər daha çox marlar(midiyalılar) adlanır. Sasanilerin hakimiyəti dövründə (III-VII əsrlər) kürdlər regionun əsas etnik ünsürlərindən biriydi. Təsadüfi deyil ki, əreb mənbələri Şirvan və həttidə Dərbənddə də kürd məskənlərinin olmasından bəhs edirlər. Əreb işgali prosesində əreblərlə azərbaycanlılar arasında bağlanmış müqavilədə Balasakan və Savalan kürdlərinin adlarının çəkilməsi kürdlərin yadellilərə qarşı mübarizəsinə və əsas etnik qüvvələrdən biri olmasına göstərir. Təsadüfi deyil ki, əreb xilafətinin parçalanması nəticəsində yaranan feodal dövlətlərinin əksəriyyətində hakim sülalələr kurd mənşəli tayfalar olmuşlar. Hətta türk mənşəli Sacilər dövlətinin (889-941-ci illər) sonuncu hökməndər Deysəm ibn İbrahim ibn Şadluye mənşəcə kurd olmuşdur. Belə tanınmış kurd sülalələrindən biri də Azərbaycanın və bir sıra qonşu ölkələrin hərbi siyasi tarixində feal rol oynamış Şəddadilər sülaləsidir. Bu sülalə X əsrin ortalarından XII əsrin sonuna dek Cənubi Qafqazın Gəncə, Arran-Naxçıvan, Dvin və Ani əmirliklərində hakimiyətə başlıyaq olmuşlar. Görkəmlili Azərbaycan tarixçisi, t. e. d. professor M. X. Şərifli 1978-ci ildə nəşr olunmuş "IX əsrin ikinci yarısı- XI əsrlərdə Azərbaycan feodal dövlətləri" monoqrafiyasında Şəddadilər dövləti haqqında qiymətli məlumatlar verir. Üstündən xeyli vaxt keçməsine baxmayaraq ilkin mənbələr əsasında yazılmış bu əsər öz əhəmiyyətini ini də saxlayıb. Bu sayımızdan başlayaraq bu əsərin Şəddadilər dövlətindən bəhs edən hissəsinə

bəzi dəyişiklik və əlavələrle diqqətinizi çatdıracaqıq.

Gecə Şəddadilər dövləti X əsrin II yarısında eməle gəlmışdır. Bu dövlətin ərazisi əsas etibarilə şimalda Kür çayı, cənubda Araz çayı, şərqdə Beyləqan nahiyyəsi, qərbde Xunan qalasına(Al-İstakhri. Kitab Masalik al-Mamalik, ed. de Goeje, BGA, t. I Lugd. Batav, 1870, səh. 193) qədər uzanan Arran torpaqlarını əhatə etmişdir. Məlum olduğu kimi ,Arran vilayətinin ərazisi ayrı-ayrı dövrlərdə öz sərhədlərini dəyişmişdir. İstəksi Arran vilayətində bəhs edərək göstərir ki, Arranın sərhədi Dərbənddən Tiflisə və

dillərinin birində danışan iranlıların bir qismi kimi göstərməyə çalışaraq onları VI əsrin axır-larında buraya köçüb gelmiş Mehranilerlə əlaqələndirmişdir. (Kəsəvi Təbrizi. Şəhriyaranı -romnan, II cild, Tehran 1928, səh. 3). Şəddadilərin hakimiyəti dövründə Arranın ən görkəmli şəhəri Gəncə idi. Onların hakimiyəti Gəncədə təşəkkül etmiş və beləliklə Gəncə şəhəri Şəddadilər dövlətinin paytaxtı olmuşdu.

Şəddadilər ilk dəfə Dəbil (Dvin) ətrafında yaşamış 340 (951)-ci ildən Şəddadi Məhəmməd Dəbilə rəsmi olaraq hakimiyət başına keçmişdir.

Araz çayı yaxınlığında Naxçıvan adlanan yerə qədər çatır(Yenə orada, səh. 190). İbn Hövgəl Bərdə haqqında bəhs etdiyi zaman onu Ümmür-Ran , yəni Arranın anası hesab edir. (İbn Haukal. Liber imaginis terrae. ed. J. H. Kramers. Lugd. Batav 1939, səh. 337)o göstərir ki, Arranda Bərdə, əl-Bab(Dərbənd) və Tiflisdən böyük şəhər yoxdur. Beyləqan, Varsan, Bərdic, Bərzənc, Şamaxiya, Şirvan, Laican, Şabran, Qəbelə, Şəki, Cənzə(Gəncə), Şemkür və Xunan isə kiçik vilayətlərdir;şəhərləri gözəl, eyni böyüklükde və məhsuldardır, yararlı təsərrüfat sahələrinə malikdir. (Yenə orada, səh. 342). Müqəddəsi "Əhsən ət -təkasim fi-mərifət əl-əkalim" əsərində yazır ki, Arrana gəldikdə o dəniz ilə Araz çayı arasında yarımadada şəklində olub bütün vilayətin təqribən üçdə birini təşkil edir. Məlik çayı vilayəti ortadan bölür, onun paytaxtı Bərdədir. (Descriptio imperii moslemici auctore, ed. M. J. de Goeje, Lugd. Batav, BGA, t. III, 1872. Səh. 373)

Arran ölkəsi və buradakı şəhərlər haqqında Yaqut Həməvi belə yazar:"Arran əreb adı deyildir , bu geniş ölkədir və çoxlu şəhərləri vardır. Xalq dilində Gəncə deyilən Cənəzə, Bərdə, Şemkür və Beyləqan onun şəhərlərindəndir".

Münəccimbaşının "Cami əddüvel" əsərinin "Şəddadilər " fəslindən göründüyü kimi, çox məşhur olan Arran ölkəsi qərbən, cənubdan və şərqdən Azərbaycanla. şimaldan isə Qafqaz dağları ilə həmsərhəddir. Naxçıvan, Gəncə, Dərbənd, Beyləqan, Şemkür, Tiflis, hətta Şirvan da Arran şəhərlərindən sayılmışdır. (V. Minorski. Studies in Caucasian history, London, 1953. (Bundan sonra V. Minorski. Şəddadilər), səh. 6-8, 188)

Kəsəvi Təbrizi arranlıları İran

əməle gəlmişdir. Münəccimbaşının məlumatına görə Azərbaycan Salarilər dövlətinin başçısı Mərzuban 337(948/9)-ci ildə Rey hakimi ilə müharibə zamanı əsir düşərək Səmirem qalasında dörd ilə qədər. yəni 337-341 (948-953)-ci illərdə həbsdə saxlanılmışdı. Bu zaman Azərbaycan dövlətində qayda pozulmuş və hər bir vilayətdə feodal hakimlər baş qaldırılmışdı(V. Minorski. Şəddadilər, səh3). Hətta Mərzubanın övladları onun həbs etdiyi sabiq Azərbaycan hakimi Deysəm ibn İbrahim (Sacilər dövlətinin sonuncu hökməndər(932-941) Deysəm ibn İbrahim ibn Şadluye əl Kürdi-N. H.) həbsdən azad etmişdir. Deysəm Azərbaycanda gəzərək özüne tərəfdarlar axtarırdı. Bu zaman müstəqil olmağa çalışan feodallardan biri də Məhəmməd ibn Şəddad ibn Qurtaq idi (Yenə orada.). Məhəmməd ibn Şəddad fürsətdə istifadə edərək Salarilər dövlətinə tabe olan Dəbil şəhərini tutaraq hakimiyətini möhkəmətlətməyə başlamışdı. Məhəmməd Dəbil şəhərini və əhalisini düşmənin hücum və basqınlarından mühafizə etməyi öz öhtəsinə götürərək əhaliyə bir sıra bir sira vədlərdə vermişdi. (Yenə orada) Erməni müellifi Vardan (1271-ci ildə ölmüşdür) şəddadilərin mənşəyi və Gəncəyə gəlmələri haqqında çox qəribə bir məlumat verir. O yazar:"Həmin günlərdə Parisos nahiyesinə (Dağlıq Qarabağ vilayətindədir) şəhəri knyaz Qriqorinin (Magistros)

adələ gəlmişdir. Münəccimbaşının məlumatına görə Azərbaycan Salarilər dövlətinin başçısı Mərzuban 337(948/9)-ci ildə Rey hakimi ilə müharibə zamanı əsir düşərək Səmirem qalasında dörd ilə qədər. yəni 337-341 (948-953)-ci illərdə həbsdə saxlanılmışdı. Bu zaman Azərbaycan dövlətində qayda pozulmuş və hər bir vilayətdə feodal hakimlər baş qaldırılmışdı(V. Minorski. Şəddadilər, səh3). Hətta Mərzubanın övladları onun həbs etdiyi sabiq Azərbaycan hakimi Deysəm ibn İbrahim ibn Şadluye əl Kürdi-N. H.) həbsdən azad etmişdir. Deysəm Azərbaycanda gəzərək özüne tərəfdarlar axtarırdı. Bu zaman müstəqil olmağa çalışan feodallardan biri də Məhəmməd ibn Şəddad ibn Qurtaq idi (Yenə orada.). Məhəmməd ibn Şəddad fürsətdə istifadə edərək Salarilər dövlətinə tabe olan Dəbil şəhərini tutaraq hakimiyətini möhkəmətlətməyə başlamışdı. Məhəmməd Dəbil şəhərini və əhalisini düşmənin hücum və basqınlarından mühafizə etməyi öz öhtəsinə götürərək əhaliyə bir sıra bir sira vədlərdə vermişdi. (Yenə orada) Erməni müellifi Vardan (1271-ci ildə ölmüşdür) şəddadilərin mənşəyi və Gəncəyə gəlmələri haqqında çox qəribə bir məlumat verir. O yazar:"Həmin günlərdə Parisos nahiyesinə (Dağlıq Qarabağ vilayətindədir) şəhəri knyaz Qriqorinin (Magistros)

adaların, tarix və sairənin sehv olmasına baxmayaraq onun şəddadilər haqqındaki yazılarında qiymətli tarixi məlumat vardır.

Məhəmmədin Dəbildaşələri Azərbaycan hakimi Mərzubanın oğlu İbrahimə yetişdi. Mərzuban Səmiremədə həbsdə olduğu zaman Azərbaycanı oğlu İbrahim idarə edirdi. Məhəmməd ibn Şəddadın Dəbili tutduğunu eşidərək İbrahim atasını vassali Deyrəmus (Veyzur) hakiminə məktub yazaraq Dəbili məhsəsini edib Məhəmmədi oradan qovmasını tapşırı. Deyrəmus hakimi də qoşun toplayaraq Məhəmməd ibn Şəddadın üzerine getdi. Məhəmməd isə əhalinin qüvvəsi ilə düşmənə şiddətli müqavimət göstərdi. Araz çayı sahilində baş verən vuruşmada Məhəmməd qələbə çaldı, Deyrəmus hakiminin qoşunları qaçaraq yaxın meşələrdə gizləndilər. Bu hadisədən sonra Məhəmməd özünü və ailəsini müdafiə etmək üçün Təll həslə adı qala tikdirdi. Məhəmmədin qələbə çalması xəbəri Ərdəbile çatıldıqda İbrahim Dəbile hücum etmək üçün qoşun toplamağa başladı. O, kurd və deyliyələrdən böyük bir ordu toplayaraq Məhəmmədin üstüne gəndərdi. İbrahimin piyada və süvarilərdən ibaret olan qoşunları Dəbili darvazalarına çatıldıqda Məhəmməd onları qarşılıdı və birinci hücumlarını dəf etdi. Lakin bundan sonra döyüş dahada şiddətləndi. Dəbili əhalisini dəf etdi. Dəbili əhalisini qələbə çalması xəbəri Ərdəbile çatıldıqda İbrahim Dəbile hücum etmək üçün qoşun toplamağa başladı. O, kurd və deyliyələrdən böyük bir ordu toplayaraq Məhəmmədin üstüne gəndərdi. İbrahimin piyada və süvarilərdən ibaret olan qoşunları Dəbili darvazalarına çatıldıqda Məhəmməd onları qarşılıdı və birinci hücumlarını dəf etdi. Lakin bundan sonra döyüş dahada şiddətləndi. Dəbili əhalisini dəf etdi. Dəbili əhalisini qələbə çalması xəbəri Ərdəbile çatıldıqda İbrahim Dəbile hücum etmək üçün qoşun toplamağa başladı. O, kurd və deyliyələrdən böyük bir ordu toplayaraq Məhəmmədin üstüne gəndərdi. İbrahimin piyada və süvarilərdən ibaret olan qoşunları Dəbili darvazalarına çatıldıqda Məhəmməd onları qarşılıdı və birinci hücumlarını dəf etdi. Lakin bundan sonra döyüş dahada şiddətləndi. Dəbili əhalisini dəf etdi. Dəbili əhalisini qələbə çalması xəbəri Ərdəbile çatıldıqda İbrahim Dəbile hücum etmək üçün qoşun toplamağa başladı. O, kurd və deyliyələrdən böyük bir ordu toplayaraq Məhəmmədin üstüne gəndərdi. İbrahimin piyada və süvarilərdən ibaret olan qoşunları Dəbili darvazalarına çatıldıqda Məhəmməd onları qarşılıdı və birinci hücumlarını dəf etdi. Lakin bundan sonra döyüş dahada şiddətləndi. Dəbili əhalisini dəf etdi. Dəbili əhalisini qələbə çalması xəbəri Ərdəbile çatıldıqda İbrahim Dəbile hücum etmək üçün qoşun toplamağa başladı. O, kurd və deyliyələrdən böyük bir ordu toplayaraq Məhəmmədin üstüne gəndərdi. İbrahimin piyada və süvarilərdən ibaret olan qoşunları Dəbili darvazalarına çatıldıqda Məhəmməd onları qarşılıdı və birinci hücumlarını dəf etdi. Lakin bundan sonra döyüş dahada şiddətləndi. Dəbili əhalisini dəf etdi. Dəbili əhalisini qələbə çalması xəbəri Ərdəbile çatıldıqda İbrahim Dəbile hücum etmək üçün qoşun toplamağa başladı. O, kurd və deyliyələrdən böyük bir ordu toplayaraq Məhəmmədin üstüne gəndərdi. İbrahimin piyada və süvarilərdən ibaret olan qoşunları Dəbili darvazalarına çatıldıqda Məhəmməd onları qarşılıdı və birinci hücumlarını dəf etdi. Lakin bundan sonra döyüş dahada şiddətləndi. Dəbili əhalisini dəf etdi. Dəbili əhalisini qələbə çalması xəbəri Ərdəbile çatıldıqda İbrahim Dəbile hücum etmək üçün qoşun toplamağa başladı. O, kurd və deyliyələrdən böyük bir ordu toplayaraq Məhəmmədin üstüne gəndərdi. İbrahimin piyada və süvarilərdən ibaret olan qoşunları Dəbili darvazalarına çatıldıqda Məhəmməd onları qarşılıdı və birinci hücumlarını dəf etdi. Lakin bundan sonra döyüş dahada şiddətləndi. Dəbili əhalisini dəf etdi. Dəbili əhalisini qələbə çalması xəbəri Ərdəbile çatıldıqda İbrahim Dəbile hücum etmək üçün qoşun toplamaşa qəbul edərək qayıtmasını xahiş edərək, bir dəha ona xəyanət etməyəcəklərini və etdilər. (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 9). Başqa bir fikirə görə Məhəmməd Dəbil ətrafindakı döyüşdən sonra Ərzuruma getmişdi. Lakin V. Minorskinin rəyinə görə bu zaman Məhəmməd Vaspurakandan uzaq getmemişdir. O eyləmlilərin təzyiqi nəticəsində Araz çayını cənuba doğru keçərək Vaspurakana getmişdi. (Yenə orada, səh. 37). Məhəmməd dəbillilərin xahişini qəbul edərək Dəbile qayitmiş və burada hakimiyəti yenidən elinə almışdı.

(ardı var)

Səhifəni hazırladı: Namiq Həsənov

yanına İrədan üç oğlu ilə bərabər Mam adlı bir qadın gəldi. Oğullar öz anasını knyaza girov verdi, Şotk və Şamiram (Vaspurakan vilayətində) qalalarını aldılar ". (Vardan. Vseobşaya istoriya, Moskva 1861, səh. 125). Vardan bununla 1044-cü il hadisəleri ilə əlaqədar olaraq şəddadilərin Gəncəyə gəlməsi və Fəzlun haqqında bəzi məlumat vermişdir. Vardanın "Mam adlı bir qadın üç oğlu ilə İrədan Qriqor Magistrosun yanına Parisos nahiyesinə gəldi"-dəyə yazdığı bu qəribə məlumatata başqa mənbələrdə təsadüf edilmir. Yuxarıda qeyd edildiyi kimi Şəddadi

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN “ŞƏRƏFNAMƏ” ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

(Övvəli ötən sayımızda)

Bidlis əmirliyinin Şərəf xan dövrünü tədqiq edərkən «Şərəfnamə» ilə digər mənbə və tədqiqat əsərləri arasında müəyyən uyğunsuzluğa təsadüf olundu. Məsələn, «Qamus»un müəllifi Şəms Sami düzgün olaraq Şərəf xanın əvvəl I Sultan Səlimə, sonra I Şah İsmayıllı Səfəviyə, 1532-ci ildə isə Sultan Süleyman Qaziyə tabe olduğunu irəli sürmüştür (81, 1239).

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, istər «Şərəfnamə», istərsə də digər mənbələrdə Şərəf xanın əvvəl I Şah İsmayıllı Səfəviyə, sonra I Sultan Səlimə və sultan Süleyman Qaziyə, ömrünün sonunda isə I Şah Təhmasibə tabe olduğu qeyd edilmişdir.

Qazi Əhməd Qəzvini 1531-ci il hadisələrindən bəhs edərək yazar: «Ölmə Təkəlu Diyarbekirin bəylərbəyi Fil paşa ilə şah divanxanasına çoxlu bac verən Bidlis və İmadiyyə hakimi Şərəf xan üzərinə hücum etdi» (101, 286). Qunabadi göstərir ki: «Səfəvi sülaləsinə tabe olub, hər il böyük hədiyyələrlə xəzinəyə xərac verən Şərəf xan Kürd Ölmə ilə Fil paşanın hücumunu şaha xəbər verdi» (113, 294).

Bidlisinin müasirləri olan bu müəlliflərin yazdıqlarından belə bir nəticə çıxır ki, Şərəf xan Ölmə ilə Fil paşanın hücumundan əvvəl Səfəvilər sarayına tabe olmuşdur. Halbu ki, Bidli qeyd edir ki, «Fil Yaqubun başçılığı ilə 30 min nəfərlik ordunun Bidlis üzərinə gəlməsi xəbəri Şərəf xanı çox narahat etdiyindən o, Sultan sarayına çoxlu hədiyyələr göndərərək, öz itaətkarlığını bildirsə də, bir nəticə olmadı» (76, 423).

Bələliklə, «Şərəfnamə» müəllifinin yazdırıldığından aydın olur ki, Şərəf xan düşmən təhlükəsinə məruz qalanın qədər tərəddüdü halda olsa da, osmanlılara tabe olmuşdur. Lakin o, osmanlıların təhlükəsinə məruz qaldıqda Şah Təhmasibə müraciət etmiş və Səfəvilər dövlətinə tabe olduğunu bildirmişdir.

Bidlisi öz əsərində bu məsələnin izahına geniş yer verərək göstərmüşdür ki: «Ölmə Təkəlu Şərəf xan ilə olan düşmənciliyin görə Sultan Süleyman Qazini onun əlehinə qaldırmışdır» (76, 420-424).

Bələliklə də, Kürd əmirliklərinin tarixi üçün yeganə mənbə olan «Şərəfnamə»nin verdiyi məlumatı əsasən doğru və düzgün hesab etmək lazımdır. Fric «Şərəfnamə»yə istinadən Bidlis əmirliyinin tarixini yazaraq göstərmüşdir ki, Şərəf xanın ölümündən (1533-cü il) sonra I Şah İsmayıllı Səfəvi Kürdəstan bəylərbəyi Çolaq Xalidi təyin etdi. (97, 368). Halbu ki, Bidli qeyd edir ki, vaxtı ilə Şah İsmayıllı Səfəvi Çolaq Xalidi 1512-ci ildə Kürdəstan bəylərbəyi təyin etmişdi (76, 435). Fric burada nəinki, təkcə «Şərəfnamə» dəki hadisəni düzgün tədqiq etməmişdir, o, həm də Şah İsmayıllı ilə Şərəf xanın ölümü arasındaki fərqi unutmuşdur. Çünkü Şah İsmayıllı Səfəvi 1524-cü ildə, lakin Şərəf xan isə 1533-cü ildə ölmüşdür. Həmin müəllif Şərəf xanın oğlu Şəmsəddin evlənmə hadisəsini də mənbəyə əsasən düzgün qeyd etməmişdir. O, yazar ki, Şərəf xanın Sasunlu Əli bəyin qızından Əmir Şəmsəddin adlı yalnız bir oğlu var idi. Sonra müəllif qeyd edir: «Bu uşaq axırda Hezolu⁵⁰ Əli bəyin (Sasunlu Əli bəy-S.M.) qızı ilə evləndi» (97, 368).

«Şərəfnamə» də göstərilir ki, Şərəf xanın yeganə oğlu Əmir Şəmsəddin Sasunlu Əli bəyin qızından olmuşdur. Şərəf xan Hezolu Məhəmməd bəyin qızını həmin oğlu üçün almışdır (76, 434). Bələliklə, «Kürdlər» kitabındaki izahatla həmin kitabın müəllifinin istinad etdiyi mənbə arasında uyğunsuzluq aşkarla çıxır.

Dövrün bütün mənbələrində Səfəvilərin hakimiyyətə keçməsinə kömək edən Təkəluların türkmən olduqları göstərilmişdir (59, 125). Lakin «Azərbaycan tarixi» kitabında 1531-ci ildə köçəri Kürd əmirliklərindən Ulamə bəy (Ölmə-S.M.) adlı bir nəfərin Təbrizdə Şah Təhmasib əlehinə üşyan qaldırdığı göstərilir (34, 251). Mənbələrə istinadən Ölmə Təkəlunun Kürd əmiri qeyd edilməsini əsasən düzgün hesab etmək olmaz.

Bidlis əmirliyinin Şərəf xandan sonrakı tarixi oğlu Əmir Şəmsəddin ilə başlanır. Lakin onun hökmdarlığı çox davam etmədi. Bidli göstərir ki: «Əmir Şəmsəddin əvvəl atasının yerində Bidlis hökmdarı oldu, lakin az sonra Sultan Süleyman Qazinin mərhəmətsizliyi nəticəsində öz vətənini tərk etdi» (76, 438).

«Münsəbat Səlatin» əsərində həmin dövrdə Bidlis və Əxlat nahiyyələrində baş verən hadisələrdən geniş bəhs edilir. Orada göstərilir ki: «1535-ci ildə Bidlis qalası alınmış və Qazi Qran bəy o qalada oturdu... həmin ildə Ula-

(Ölmə) paşa Əxlat nahiyyəsini də taləb edərək, oraya məktub göndərdi. Bidlis hakimi Şəmsəddinin anası qalaların açarını götərib ona verdi» (98, 596).

Katib Çələbi yazar ki, «Sultan Süleyman zamanında Kürd vilayətlərindən biri olan Əxlat alındı» (103, 696).

Bələliklə, Bidlis əmirliyinin 1535-ci ildə əsil varislərinin ixtiyarından çıxmazı və Osmanlı hökumətinin bir vilayətinə çevriləməsi haqqında «Şərəfnamə» və digər mənbələrdə məlumat mövcuddur. Həmin əmirlik 43 il (1535-1578) yadellilərin əlində qalmış və 1578-ci ildə III Sultan Murad xan zamanında «Şərəfnamə»nın müəllifi Şərəf xan Bidliyi qaytarılmışdır. Bidlis əmirliyinin həmin dövr siyasi tarixi çox ağır və dözülməz olmuşdur. Bidlis və ona tabe olan Əxlat, Muş və Xnos nahiyyələri Qızılbaşlar və hətta Şəmsəddin Bidlisinin özü tərəfindən dəfələrlə qarət edilmişdir (83, 58).

Şərəf xan Bidli yazar ki, o, son vaxtlarda «Şərəfnamə» əsəri üzərində işlədiyi üçün oğlu Şəmsəddin bəyin xeyrinə olaraq əmirlik vəzifəsindən əl çəkmişdir (76, 456; 97, 38). Bələliklə də 1588-1596-ci illərdə Şərəf xan Bidlisinin oğlu Şəmsəddin bəyin Bidlis əmiri olması haqqında «Şərəfnamə» də məlumat vardır. Lakin ondan sonrakı Bidlis hökmdarlarının tarixinə və həm də Şərəf xan Bidlisinin başqa varislərinə aid məlumatata biz yalnız digər mənbələrdə təsadüf edirik. Çünkü Bidli öz əsərində yalnız böyük oğlu Şəmsəddin bəyin adını qeyd etmişdir.

1605-1606-ci illərin tarixi hadisəsindən bəhs edən İskəndər bəy Münsi yazar: «Bir neçə nəfər kürd əmiri I Şah Abbas sarayına gəlmiş və Səfəvilər tabe olmuşlar. Müəllif göstərir ki, Bidlis hakimi Ziyaəddin xan Şərəf xan oğlu da şah tərəfindən mükafatlandırıldı və öz əmirliyinə getməsinə icazə verildi» (47, 721).

Cəlaləddin Məhəmməd Münəccim Yəzdi özünün «Tarixi Abbasi» adlı əsərində 1608-ci il hadisələrindən bəhs edərək yazar: «1608-ci ildə Şərəf xan oğlu Aydin bəyin başçılığı ilə bir dəstə Kürd Naxçıvanı qarət etmək məqsədilə ora göndərirdi, lakin onlar buna müvəffəq olmadılar» (57, 278). Şübhəsiz ki, Aydin bəy, Şərəf xan Bidlisinin Naxçıvan hakimi olduğu zaman o nahiyyə ilə tanış olmuş və ona görə də Naxçıvana basqın edən Kürdlərin başçılığı vəzifəsinin Osmanlı sultani tərəfindən ona tapşırıldığını güman etmək olar.

Bələliklə, mənbələrdəki məlumatata əsasən Şərəf xan Bidlisinin qeyd etdiyi oğlu Şəmsəddin bəyənən başqa, Ziyaəddin xan və Aydin bəy adlı iki oğlunun olduğu da malum oldu. İskəndər bəy Münsi 1617-ci ildə Van valisi Təkəlu paşanın (Məhəmməd paşa da deyilirdi) 12 min Kürd döyüçüsü ilə Azərbaycan üzərinə basqın etməsini qeyd edir. O, göstərir ki: «Kürd əmirliklərindən Bidlis hakimi Ziyaəddin xan Şərəf xan oğlu paşanın fikri ilə razılaşmadı və icazə almadan öz əmirliyinə qayitdi» (47, 923; 69, 210).

Bundan sonra Kürdəstana səyahət edən və Bidlis əmiri ilə şəxsən görüşən fransız səyyahi Jan Batist Tavernyinin «Səfərnameye Taverniyex» adlı əsərində Bidlis əmirliyi haqqındaki məlumatına təsadüf olunur. O, Bidlis əmiri ilə görüşməsindən, ona hədiyyə verib hədiyyə almışından, əmir ilə birlikdə qəhvə içməsindən ətraflı bəhs etmişdir (73, 280). Lakin müəllif həmin dövrdə (1632-1666), yəni Bidlis əmirliyinə səfər etdiyi zaman oradakı hökmdarın adını qeyd etməmişdir. Biz bu haqda daha ətraflı məlumatata XVII əsrin türk səyyahi Övliya Çələbinin əsərində təsadüf edirik. Həmin müəllifin yazdığına görə XVII əsrin ortalarında Bidlis əmirliyində hökmdar Əbdəl xan olmuşdur. Həmin müəllif Van valisi Əhməd paşa tərəfindən Bidlis əmiri Əbdəl xanın bütün əmlakı və ev əşyalarının müsadirə olunmasında şəxsən iştirak etmiş və ona haqda maraqlı məlumat vermişdir (48, 219).

Müsəbir tədqiqatçılarından Məhəmməd Mərdux qeyd edir ki, 1833-cü ildə Bidlis əmiri Şərəf xan Türkiyə əleyhinə böyük bir üsyana başlayaraq, müstəqillik tələb edirdi (114, 6).

V.Nikitin göstərir ki, XVI-XVII və XVIII əsrlərdə Bidlis əmirliyi bəzən Osmanlı hökumətinə tabe olmurdu. Belə ki, XIX əsrin ortalarında Türkiyə hökuməti kürd əmirliklərini tamamilə ləğv etmək istədikdə o, əvvəl (1849-cu ildə) Bidlis əmiri Şərəf bəyi Konstantinopola apardı və sonra Bidlis əmirliyini Türkiyəyə tabe etdi (23, 248). Sonrakı tədqiqatçıların yazdıqlarına əsasən həmin ilə qədər Bidlis əmirliyi yarımmüstəqil halda Şərəf xan Bidlisinin xələfləri tərəfindən idarə olmuşdur.

Biz həmin əmirliyin son tarixi haqqında məlumatı əsasən Məhəmməd Mərduxun əsərində görə bilərək. O,

göstərir ki, 1913-14-cü illərdə Bidlis vilayətində Molla Səlim və Şihabədinin başçılığı ilə Türkiyə əleyhinə böyük bir üsyən başlandı... Lakin türk silahlı qüvvələri üsyəni boğdu. Molla Səlim Bidlisdə olan rus konsulluğuna pənah apardı. Dünya müharibəsi başlanan zaman türk qüvvələri fursət əldə edib. Konsulluğu qarət etdilər və Molla Səlim dara çəkildi (114, 9).

Bələliklə, başqa kürd əmirliklərinin tarixi kimi Bidlis əmirliyinin də siyasi tarixi əsrlər boyu müstəqillik uğrunda gedən mübarizə tarixindən ibarət olmuşdur. Şübhəsiz ki, bu ağır mübarizə və müharibələr Bidlis əmirliyində yaşanan zəhmətkeşlərin maddi həyat şəraitini ağırlaşdırıb və onun müstəqil inkişafına mane olan əsas amillərdən biridir. Buna görə də, digər kürd əmirlikləri kimi, Bidlis əmirliyi də öz müstəqilliyini itirdi və Türkiyə ərazisinin bir vilayətinə çevrildi.

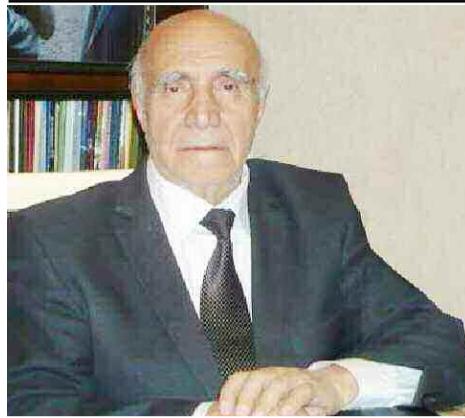
Əmirliyin idarə quruluşu. XV-XVI əsrlərdə başqa kürd əmirliklərində olduğu kimi, Bidlis əmirliyində də yüksək vəzifə və hökmdarın xüsusi torpağı olan ocaqlıq varislik yolu ilə atadan oğlunun ixtiyarına keçirdi. Ata öldükdə onun vəzifəsi böyük oğluna tapşırıldı. Bu iş əmirliyin idarə olunmasında xüsusilə tətbiq edildi. Yeni əmirlik vəzifəsinə təyin olan hökmdar, tayfa zadəganları tərəfindən təşkil edilmiş təntənəli yığıncaqda iştirak edir və bütün tayfa üzvləri onun əlini öpməklə öz itaətkarlığından bildirərək, hökmdarlığını qəbul edirdi.

Yüksək hökmdarlıq vəzifəsi əvvəller hərbi başçılardır, lakin sonralar başqa tayfalarla vuruşmada qalib gələn kürd zadəganlarının ixtiyarında olurdu. Bu da yalnız digər tayfalarla nisbətən hər cəhətdən üstünlük təşkil edən tayfa zadəganlarına nəsib olurdu. Belə ki, Bidlis əmirliyində çoxluq təşkil edən Ruzəki tayfası əsrlər boyu həmin əmirlikdə hökmdarlıq etmişdir.

Kürdlər arasında bu kimi qüvvəli tayfalar əşirət adlanırdı. Bələliklə də, əmirliyin tərkibinə daxil olan xırda tayfa başçıları yalnız öz tayfa üzvləri, əşirət adlanan böyük tayfanın başçısı isə ixtiyarında olan bütün tayfalar haqqında rəy vermək hüququna malik idi. Məhz buna görə də kürd xalqının həyatında bu kimi tayfa başçıları böyük rol oynayır və onları istədikləri istiqamətə sövq edə bilirdilər.

Buna görə də mütləq monarxiya tipli Bidlis əmirliyinin ictimai əsasını müxtəlif tayfaların başçıları və xüsusi tayfa üzvləri təşkil edirdi. Onun ali idarə orqanı isə tayfa zadəganlarının iştirakı ilə təşkil olan yığıncaqdan ibarət idi. Bu yığıncaqda yalnız zadəganların iştirak etmək, fikir söyləmək və rəy vermək hüququ var idi. Tayfanın geniş zəhmətkeş təbəqəsi bu hüquqdan məhrum idi. Yığıncaqda adətən hökmdarın özü rəhbərlik edirdi. Onun təşkili və görəcəyi iş haqqında nə vaxt və nə də əsasnamə müəyyən edilmirdi. Bu işlər hökmdarın əmri ilə təşkil edilirdi. O, müharibə etmək və sülh bağlamaq kimi həyatı əhəmiyyəti olan məsələləri müzakirə edirdi (76, 421-433). Yığıncaqda çıxan qərarın icrası tayfa üzvləri üçün məcburi idi.

(Ardı gələn sayımızda)

Ə h m e d e H e p p o
(Əvvəli ötən sayımızda)

Hacıye Cindi çox haqlı olaraq bu əzəmətli söz abidəsini qəhrəmanlıq-məhəbbət dastanı adlandırmışdır. Dastan bir tərəfdən Zine ilə Məmenin məhəbbət macəralarını, ülvi, əvəzsiz sevgilərini tərənnüm edir, digər tərəfdən xalq qəhrəmanları Qaratajdın, Ərfan və Çəkanın şücaətindən danışır. "Məmə və Zin"da iki varlıq-məhəbbət və qəhrəmanlıq zirvələri mədən edilir, biri digərini tamamlayırlar. Buna görə də xalq vətən və torpaq uğrunda qəhrəmanlıq göstərən şəxsin şəninə yeni mahni qoşmaqla bərabər qəhrəmanı "Məm və Zin" qəhrəmanları ilə müqayisə edir. Elə bir kurd şənliyi olmaz ki, orada bu dastandan sevgiyə, məhəbbətə aid şerbayati parçaları oxunmasın, elə bir yas keçməz ki, ana və bacılar ölen cavanın taleyini Məm və Zinin bəxti ilə eyniləşdirəsin, əsərdəki kədərləri bayatılardan, ağlardan deməsin. Vətənin üstünü qara buludlar bürüyəndə kurd cavanları özlərinə Qaratajdın və onun qardaşlarına bənzədir, onlar kimi zəfərlə qayıtmaga can atmışlar.

Kurd ədəbiyyatının inkişafına böyük əmək sərf edən şərqsünas alim M.B.Rudenko deyir: "Yaxın Şərqdə Leyli və Məcnun, Qərbdə Tristan və İzolda, kürdlər arasında isə Məm və Zin adları sevgi simvoluna çevrilmişdir".

"Məm və Zin"da bir sıra mükəmməl qadın surətləri diqqətimizi cəlb edir. Qadın azadlığına dastanda xüsusi yer verilir. Zin və Pərinin timsalında dastan yaradıcıları bu azadlığın qadına götirdiyi əzəməti, bəxtəvarlılığı, vüqarı bədii boyalarla əks etdirmişlər.

Zin Cəzirə qəhrəmanlarından 3 qardaş-Qaratajdın, Ərfan və Çəkanın əmisi qızıdır. Həm də Çəkanın nişanlısıdır. Pəri isə Qaratajdının arvadıdır. Zin gözəldir, Pəri qayğılaşdır. Zin sevgisində dönməzdür, mərddir, tədbirlidir. Dastan kurd dilinin zənginliyinə, bu dilin şəriyyətinə xüsusi gözəllik götirmişdir. Burada təbiət gözəldir, müqəddəsdir, əbədidir. Cəmiyyət hadisələri, təbiət hadisələri ilə üzvi surətdə bağlıdır.

Şərqi poetikasına xas olan bu xüsusiyyətin "Məm və Zin"da ölməz nümunələri yaradılmışdır. Sanki təbiət başdan-başa qəhrəmanların əhval-ruhiyyələrinə tabe etdirilmişdir.

Dastanda kurd xalqının bir çox adət-ənənəsi, habelə feodal-patriarxal cəmiyyətin qanun-qaydaları öz əksini tapıb. Zin ağlı, qabiliyyəti, sadə məhəbbəti, zövqü və təmiz ürəkliliyi ilə xalq arasında haqqı, bakıra gözəlliyin simvoluna çevrilmiş, qorxmaz bir qızdır. Əmisi oğlu Çəkanın nişanını cürətlə rədd edir, üzəyi tutan uzaq elli qəhrəman Məmə sevdiyini açıqca bildirir.

Dastandakı hadisələr Məmin Qaratajdının evinə gəlib çıxmışından sonra mürəkkəbləşir. İctimai təbəqələr arasındaki ziddiyyətlər kəskinleşir. Qardaşlara məlum olur ki, Məm Zini sevir. Folklorşunas Hacıye Cindinin sözü ilə desək, əgər Qaratajdın olmasa idi, "bu namussuzluq ləkəsi qanla yuyulardı". Hər şeydən əvvəl Məm Qaratajdının qonağıdır. Qonaqpərvərlik, duz-çörək namına böyük qardaş məsələni dinc yolla həll etməyə çalışır.

Qardaşlarının yanında Qaratajdın Məmə deyir:

DASTANLARDA YAŞAYANLAR

Əlçatmaz abidələrə doğru

- Zine bulağın başındadır. Gedib ondan bir nişana alıb gətirsən qız sənindir.

Heç nədən çəkinməyən Zin Misirin yeddiilik xərcini ödəyə bilən boyunbaşını sevgilisinə verir. Məm onu gətirib qardaşlara verdikdə qızın nişanlısı Cəkan deyir:

Her çar hespəd meye boz,
Em nav Cizirə digerin bi dew-doz,
Zin xatûn ya mine, lə bi Memə
pıroz!16

Sətri tərcümə:
Dördümüzün də atı bozdur,
Biz Cəzirədə qəhrəmancasına gəzirik,
Zin xatun mənim idı,
Ancaq, qoy Məmə xoşbəxt etsin!

Bu həqiqi sevginin, ailə xoşbəxtliyi üçün mühüm şort olan tərəflərin razılığının poetik həllidir. Əlbəttə, Cəkan qol gücünə Zinin vüsalına çata bilərdi. Həm də üç qəhrəman qardaşın gücü, iradəsi qarşısında Məm yenilərdi. Lakin nişanlı da, qardaşlar da bu zorakılıq yolundan uzaqdırlar. Yaxşı anlayırlar ki, zülmə yandırılan çırqıq

mübarizəyə qalxmışlar.

Qeyd etmək lazımdır ki, "Qər və Kölk"in yaranma tarixi daha qədimdir. "Əli Xarziya" isə nisbətən yaxın əsrlərin hadisələrini təcəssüm etdirir.

Əsərin əsas qəhrəmanları Əli, Telli Həmzə və onun oğlu Təmodur. Əlini və onun silahdaşlarını ölümündən qurtaran Telli Həmzə və onun oğlu Təmonun üsyankar dəstəsidir. Təmo ilə Telli Həmzənin arasında bütün cəhətə böyük fərq var. Təmo çılğın və dəliqənlidir, atası isə uzaqqorən və tədbirlidir. Döyüşkənlik Təmonun həyat qanunudur. Telli Həmzə isə səbrli, dözmüllü, yüz ölçüb bir biçəndir.

Təmo döyüş meydانlarında həmişə atası Telli Həmzənin sözlərini yadına salır, onun müdrik ata nəsihətlərinə canbaşa əməl etməyə çalışır. Ata öyüdü, ata sözü Təmo üçün müqəddəsdir. Ona elə gəlir ki, ata qədri bilməsə, ata sözünün kəsərini duymasa döyüş meydanında qılınçı kəsərdən düşər, el üzünə baxmaz, başı uca olmaz.

Bütün bunlarla bərabər qeyd etmək

zülmə də söndürülər. Ailə evinin mərmər sütunları ər və arvadın azad diləkləri olmalıdır. Məhəbbət şahlıq quşu kimi bir şeydir, ciyinə qonmadısa, qılıncılar, qalxanlar, zor əbəs cəhdidir.

Qəhrəmanlıq motivlərə zaman-zaman xalqın arasında yaşayan dastanlardan biri də "Əli Xarziya"dır.

"Qər və Kölk"in hər səhifəsində nəzərə çarpan döyüşkənlik əhval-ruhiyyəsi, cosurluq, qəhrəmanlıq ənənəsi "Əliye Xarziya" dastanında da yadelli işgalçılara mübarizə məsəlesi təşkil edir. Bu dastanı "Qər və Kölk"dan fərqləndirən əsas cəhət əsərin demokratizmi, kütləvi qəhrəmanlıq səhnələrinin mühüm yer tutmasıdır.

Təkbaşına qəhrəmanlıq, şəxsi məgrurluq səviyyəsi daşınan və buna görə də dənə çox rəmzləşən səhnələr "Qər və Kölk" üçün nə qədər xarakterikdirlər, kütləvilik, bərgəlik, elliklə bir-birinə arxalanmaq. "Əli Xarziya"-dastanında əsas badii möziyyətlərdir.

Əli təmkinli, tədbirli, geniş təbiətli, xalqın taleyini düşünən bir qəhrəmandır. O, nə qədər təmkinli və səbrlidirsə, o qədər də qatışyəti və mübarizdir. Əli üsyankar düşüncəyə malik bir fədai kimi təsvir edilmişdir. Onun ətrafında mütəşəkkil mübarizlər dəstəsi vardır.

Düşmənlər Əlini 24 yoldaşı ilə birlikdə həbs edib qalaya salır, onların dar ağaçından asılıcığı barədə hakimlər hökm çıxarırlar. Lakin xalq öz igid oğullarının hayına yetir, onları ölümündən qurtarır. Çünkü bu qəhrəmanlar xalqın arzuları uğrunda

lazımdır ki, Təmonun atası Telli Həmzə adı adam deyildir. O, uzun illər qaçaq olmuş, elin bütün dərd-sərini bilən, dos-tunlu-düşmənini tanıyan el ağsaqqalı, el qəhrəmanı kimi şöhrətlənmişdir.

Burada bir cəhət də xarakterikdir ki, dastanda valideynə hörmət, ədəb-ərkanın gözlənilməsi böyüklik-kiçiklik məsələləri tərbiyəvi şəkildə həll edilmişdir. Ümumiyyətlə, kurd dastanlarında ata-ananın sözünə əməl etmək, elin arzu və istəklərini yerinə yetirmək uğrunda candan keçmək, namus və qeyrət yolunda oda-suya atılmaq ən şərəflə bir iş sayılır.

Qadın vüqarının tərənnümü

"Şər şere ci jine, ci mère" / Aslanın erkəyi, dişisi olmaz, "Jin stūna maléye" / Qadın evin dirəyidir, "Jinē dilkir, dīwar qulkir" / Qadının ürəyi olsa, divarı deşər, "Mér çeme, jin gole" / Kişi çaydırsa, qadın göldür / kimi bir sira belə zərbi-məsəllər kürdün qadına bəslədiyi ehtirəmin, ümid və inamın, yüksək məhəbbətin ifadəsidir.

Toylarda yallı başı çəkən, yaslarında ağı deyən, məclislərdə yuxarı başda oturan, dar gündə məsləhətçi, döyüslərdə amazonkaları xatrladan neçə-neçə kurd qadın surəti el sənətkarları tərəfindən sevilə-sevilə və böyük məharətlə yaradılmışdır. İsləm ehkamları ilə əlaqədar Şərqdə rubəndin mövəcud olmasına baxmayaraq kurd qadını həmişə üzü açıq gəzmişdir. Kürd etnoqrafiyasından bəhs edənlər qadınların cəmiyyətdəki nisbətən sərbəst mövqeyindən, onun kişilərlə bir məclisdə rubəndəsiz iştirakından fərqli, ürək açıqlığı ilə yazmışlar.

Kurd qadını təkcə dastanların, nağıll-

ların, nəgmələrin qəhrəmanı olaraq qalmır. O, bu xəzinənin yaradılmasında da fədakarlıqla iştirak edir. Kürd qızı, kurd qadını xüsusi yallı mahnılarının, bayatıların və bir sıra qəhrəmanlıq nəgmələrinin yaradıcısıdır, eyni zamanda onun ifaçılarından. Bunu folklor nümunələrinin ruhundan, əslubi məqamlardan asanlıqla hiss etmək olur. Əbəs deyil ki, xalq ruhunun tərcümanı olan folklor nümunələrində qadın poetik zirvələrə ucaldır, ona "Eva gula govendəyə" – qadın yallı çiçəyidir, - deyilir.

Bütün bunlara baxmayaraq, kurd qadının taleyi bir sıra məsələlərdə Şərqi qadınının acınacaqlı taleyi ilə eyniləşir. O da islam dünyasının alqı-satqı quludur. O da əşya kimi satılır, atası yaşında kişiye zorla ər verilir.

Bayati və məhəbbət nəgmələrində qadın hüquqsuzluğuna, onun kəmtaleliyinə dərənə bir yas saxlanılır.

Ax felek, xwezila di mērgēda,
Stûyê min xarbûye alîyê rēda,
Ahê min erdê nemîne,
Çawa ez dame kalekî hevtê salida.

Sətri tərcüməsi:

Ah fələk, gülə-çəmənə bax,
Yola tərəf boynumu əymışəm,
Ahım yerdə qalmasın,
Məni yetmiş yaşlı kişiye ərə veriblər.
Bu mənada "Xecə ü Siyabend" / "Xecə və Siyabənd", "Ker ü Kulilk" / "Qər və Kölk", "Zenbilfros" / "Zenbilsatan", "Mem ü Eysə" / "Məm və Aişə", "Elfiye Xarziya" / "Əli dayıoğlu", "Dim-dim", "Mem ü Zin" / "Məm və Zin" / 19 və başqa dastanlar olduqca qəhrəmancasına həlak olmuş ər, oğul və atalarına yas əlaməti olaraq kurd qadını uzun, qara hörükərini kəsmiş, qara geymiş, göz yaşı ilə ağrıqları qoşmuşlar. Şəhid qəhrəmanların adlarını tarix yazmasa da, onları yaratdıqları incilərdə əbədiləşdirmişlər.

"Heydero lawo" / "Övladım Heydər" / qəhrəmanlıq elegiyasına nəzər salaq:

Heydero lawo,
De lo, lo, lo...

Delo Heydero lo,

Dilə dayka te bera Wanê,

Bera xeyalan-xamane,

Bahare malê me danîne

Zozanê Hesenkêfê,

Badinê bi sê denga

Li Rehimê kire gazi, go:

Norî-guliyê min te jekiribê,

Bahare derdə xelgê mal-halê dunyalikê,

Derdə dayka te ne mal-hale,

Ne koza berxane, ne tewla menekîyane,

Derdə dayka te kekê Mehmed,

Axankî xorta Hêydere.

Cotê gulê mawîzərə birindare.

Sətri tərcüməsi:

Heydəro oğul20,

Dəlo-dəlo...

Də lo, Heydəro lo,

Ananın ürəyi Van dənizidir,

Qəm-xəyal dənizidir,

Yazdı evlərimiz

Həsənkef yayığına köcmüşdür.

Bədinə üç dəfə

Rəhməni səslədi, dedi:

- Mənimlə sənin saçın, hörükərin kəsilsin, Yazdı, camaatın dərdi dünya cəfəsidir, Ananın dərdi dünya mal-dövləti deyil. Nə quzu küzü, nə at tövləsi, Nə qoyun sürüsü, nə varlı ev ananın eyinə gəlmir,

Onun dərdi Məmmədin qardaşı, Cavanlar ağası-Heydərdir.

O, bir cüt mauzer gülləsi ilə yaralıdır!21

Ardı var

Nêçîrvan Barzanî û Balyoza Fînlandayê civyan

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî û Balyoza Fînlandayê ya Îraqê Anu Sarela, li Hewlêrê civyan.

Serokatiya Herêma Kurdistanê ragihand ku di hevdîtinê de rewşa

Rojhîlata Navîn û şerê li Xezeyê hatine nirxandin.

Li gorî daxuyaniyê, Nêçîrvan Barzanî û Anu Sarelayê daye zanîn ku divê pêwendiyên Fînlandê yên bi Îraq û Herêmê Kurdistanê re bêñ

bipêşxistin û hevkariyên wan ên di qadêñ cuda de werin berfirehkirin.

Herwiha her du aliyan li ser mijarêñ wekî "rewşa siyasî û ewlehiyê ya Îraqê û girîngiya parastina aramiya Îraqê" guftûgo kirine.

Nêçîrvan Barzanî, ji ber ku di nava Hevpeymaniya Navneteweyî ya li Dijî DAIŞê de cih girtiye spasiya Fînlandayê kir û pesnê piştigiriya ku Fînlanda dide Îraq û Herêma Kurdistanê da.

Nêçîrvan Barzanî dîsa behsa rola erêñî ya hêzên Fînlandayê kir ku hîn jî li Herêma Kurdistanê ne.

Serokatiya Herêma Kurdistanê amaje pê kir ku di vê civînê de çend babatêñ din ên wekî "bandora şerê li Ukraynayê, aloziyêñ li Rojhîlata Navîn û şerê li Xezeyê" jî di vê civînê de hatine gotûbêjkirin.

Li Zaxoyê kevirê bingehîn ê çend projeyên xizmetguzariyê hate danîn

Bi nîrxê zêdetir ji mîlyar dînar, kevirê bingehîn ê çend projeyan li Îdareya Serbixwe ya Zaxoyê hate danîn.

Di bin çavdêriya Serperîşyarê Îdareya Serbixwe ya Zaxoyê Guhdar Şêxo de, kevirê bingehîn ê nûjenkirina (Kanya Dêrabûne, Hola Laleş, Dêra Margurgis) û avakirina xala kontrolê ya Îdareya Serbixwe ya Zaxoyê bibihayê 1 mîlyar û 986 mîlyon û 285 hezar dînar hate danîn.

Guhdar Şêxo di dema danîna kevirê bingehîn ên van projeyan de got, di heyama du sal û sê mehîn borî de ku Zaxo bûye Îdareya Serbixwe, Hikûmeta Herêma Kurdistanê li Zaxoyê bi sedan mîlyar dînar projeyen cuda cîbicî kirine û dê li ser cîbicîkirina wan projeyan berdewam be. Li gorî Gohdar Şêxo, di heyama du sal û sê mehîn borî de, li ser rasperdeya Serokwezîr Mesrûr Barzanî û ji bo xizmetkirina zêdetir ji welatiyan re, Kabîneya Nehem a Hikûmeta Herêma Kurdistanê bi nîrxê zêdetirî 30 mîlyar dînar projeyen di warê rê, geştyarî, kanalîzasyon û elektrîk de li Nahîya Rizgarî cîbicî kirine.

Ev di demekê de ye, di heyama Kabîneya Nehem de, 3359 proje li parêzgehan û Îdareyên serbixwe yên Herêma Kurdistanê hatine cîbicîkirin; 1730 proje li ser bûdcaya geşepêdana parêzgehan û 1629 proje jî li ser bûdcaya veberhênanê bûn.

Li Mêrdînê hemî çalakî ji bo dema 7 rojan hatin qedexekirin

Li parêzgeha Mêrdînê ya Bakurê Kurdistanê hemî çalakiyên bê destûra parêzgehê 7 rojan hatin qedexekirin.

Parêzgeriya Mêrdînê daxuyaniyeke nivîskî belav kir û wiha got: "Ji 7ê Sibatê seet 00.01ê heta roja 13ê Sibatê seet 24:00ê anku 7 rojan xwenîşandan, konser, şano, meş, grev, vedana kon û standan û hemî çalakiyên wiha yên li wê parêzgehê qedexe ne û dê bi destûra parêzgerî, qeymeqamtî, yan jî aliyêñ pêwendîdar ên parêzgehê bêñ saz kirin, nayêñ kirin.

Li gorî vê bîryarê, eger sazî yan kesek bixwaze çalakiyekê li Mêrdînê saz bike, divê ji berî 48 seetan haydariyê bide aliyêñ pêwendîdar. Berî du rojan (Duşem, 5.2.2024) hemî çalakiyên civaka medenî li bajarê Bedlîsê yê Bekurê Kurdistanê jî ji aliyê parêzgerê wî bajarâ ve ji bo dema pênc rojan hatin qedexekirin. Ew ragehandina parêzgeha Bedlîsê piştî wê yekê hat ku li çend deverêñ Bakurê Kurdistanê bang ji bo xwenîşandanekê ji bo daxwaziya azadkirina rîberê PKKyê Ebdila Ocelan hatiye kirin.

Her di eynî demê de aliyêñ siyasî xwe ji bo hilbijartînên şaredariyan berhev dikin, ku bîryar e li 31ê Adara bê li Bakurê Kurdistanê û Tirkîyeyê bêñ kirin.

Li Kampa Holê 40 DAIŞî hatin girtin

hatibû destpêkirin.

Operasyon 5 rojan berdewam kiribû û 2ê Nîsanê bi dawî bûbû. Zêdeyî 5 hezar şervan besdarî operasyonê bûn, di encam de 125 çekdarîn şaneyên DAIŞî hatibûn girtin. Qonaxa Duyemîn a operasyonê di 25ê Tebâxa 2022yan de dest pê kiribû, 24 rojan berdewam kiribû û di encamê de 226 çekdarîn şaneyên DAIŞî hatibûn girtin.

Kampa Holê

Li gorî amarêñ Neteweyêñ Yekbûyî li Kampa Holê, 66 hezar û 101 kes hene ku ji 60 welatî çûne Sûriyeyê û tevlî DAIŞî bûne.

Ji sedî 39ê wan xelkê Sûriyeyê ne, hejmara wan 25 hezar û 780 ye.

Ji sedî 46ê wan Îraqî ne, hejmara wan 30 hezar û 724 kes in. Ji sedî 15 ji wan xelkê welatêñ din in, ew jî 9 hezar û 597 kes in û xelkê 66 welatan in.

Li Kampa Holê 18 hezar û 208 malbat hene û ji sedî 96 ji wan jin û zarok in, ji sedî 66 ji wan zarokê di bin 18 salî re ne.

Li gorî amarêñ Rêexistina Neteweyêñ Yekbûyî ya ji bo Zarakan UNICEFê hejmara zarakan li wê kampê 28 hezar e.

Bêhtirî 7000 zarokî ji wan, xelkê welatêñ din in. 77 zarok sêwî ne, bav û dayikêñ wan di şer de hatine kuştin, 12 hezar girtiyêñ çekdarîn DAIŞî jî hene.

Wezîrê Parastinê yê Tirkîyeyê li Hewlêrê ye

Wezîrê Parastinê yê Tirkîyeyê Yaşar Guler piştî serdana xwe ya Bexdayê hate Hewlêrê.

Tê çaverêkirin ku Guler bi rayedarêñ Herêma Kurdistanê re jî

bicive.

Di şandeya Wezareta Parastinê ya Tirkîyeyê de jî bilî Wezîrê Parastinê Yaşar Guler, Sererkanê Artêşa Tirkîyeyê Metîn Gurak jî cih

girt.

Wezîrê Parastinê yê Tirkîyeyê Yaşar Guler û şandeya pê re li Balafirgeha Navneteweyî ya Hewlêrî aliyê Wezîrî Pêşmergeyan Şoriş Îsmail û Berpirsê Karûbarêñ Derve yê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Sefîn Dizeyî ve hatin pêşwazîkirin.

Hat zanîn ku Yaşar Guler dê di çarçoveya serdanê de bi rayedarêñ Herêma Kurdistanê re bicive.

Yaşar Guler di çarçoveya serdana xwe ya Bexdayê de, bi Serokkomarê Îraqê Letîf Reşîd, Serokwezîrî Îraqê Mihemed Şîya Sûdanî, Wezîrê Parastinê yê Îraqê Sabit Mihemed Seîd Riza El Ebasî û Wezîrê Karêñ Navxwe Ebdulemîr Şamarî re civiya.

Nêçîrvan Barzanî: Pêşmerge navekî pîroz e

Nêçîrvan Barzanî Serokê Herêma Kurdistanê, iro Çarşema 07.02.2024ê, di merasimekê da li avahiya Serokayetiya Herêma Kurdistanê, piştî ìmzakirina fer-

mana pîlebilind Kirina 5 efserên Wezareta Pêşmerge bo pileya Lîwa Rukin û Lîwa, pileyên nû li ser milê wan her 5 efseran danî.

Serokê Herêma Kurdistanê di

axaftina xwe de pîrozbahiyê li wan kir û hêviya serkeftinê ji bo wan xwest û careke din tekezî li ser pêwîstî û girîngiya serxistina proseyâ çaksaziyê û yekxistina hêzên Pêşmerge di çarçoveya Wezareta Pêşmerge de kir.

Serok Nêçîrvan Barzanî balkışand li ser wê yekê ku, navê Pêşmerge navekî pîroz e û pêwîst e yekem girêdan û nêzîkiya Pêşmerge bi ax, welat û gel re be û avêtina gavêne biley û ciddî ji bo yekxistina Pêşmerge bi pêdivî zanî û hemû piştevaniya xwe ji bo vê pêvajoyê nîşan da.

Ji aliyê xwe ve piledarên Wezareta Pêşmerge spasiya Serok Nêçîrvan Barzanî û girîngî pêdana wî bi Pêşmerge kîrin û sozê dan ku weke Pêşmerge bi dilsozî xizmeta welat bikin.

Xwendekar nikarin dersa Kîrmancî hilbijêrin!

Wezareta Perwerdeyê ya Tirkîyeyê di hinek formên dersa bijarte de ku ji dibistanan re şandiye cih nedaye Kurdî û li ser sîstemê jî cih nedaye Kîrmancî (Zazakî).

Li Tirkîye û Bakurê Kurdistanê serlêdana hilbijartina dersên bijarte yên ku di sala perwerdeyê ya 2024-2025an de li dibistanen amadeyî bêne dayîn 30ê Kanûna Paşînê de dest pê kir.

Serlêdanen ji bo dersên zaravayên Kîrmancî û Zazakî yên Kurdî dê heta 12ê Sibatê berdewam bikin.

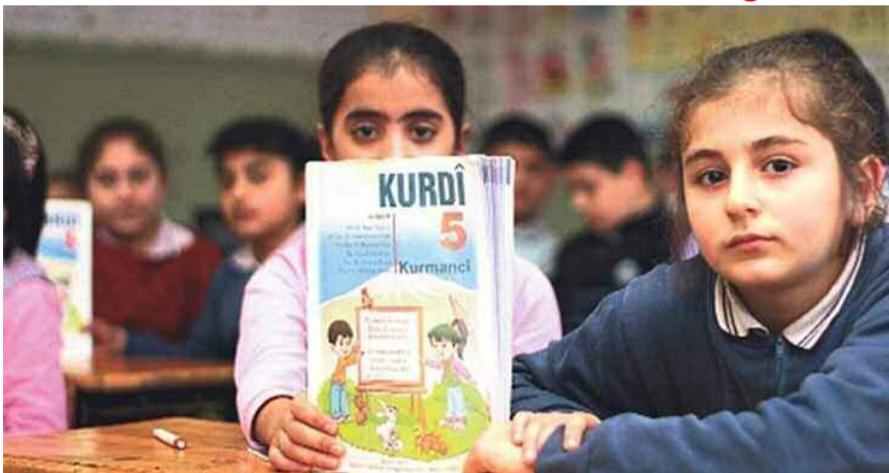
Cih nedan Zazakî

Xwendekarên polên 5, 6, 7 û 8an dikarin heta 12 Sibatê dikarin zaravayên Kîrmancî û Kîrmancî yên Kurdî wekî dersa bijarte hilbijêrin.

Lê di formên dersa bijarte de ku Wezareta Perwerdeyê ya Tirkîyeyê ji dibistanan re şandiye cih nedaye vebijîrka zaravayên Kîrmancî û Kîrmancî yên Kurdî.

Herwiha ji ber ku li ser sîstemê jî cih nedane vebijîrka Kîrmancî, îdareyên dibistanan nikarin xwendekarênu Kîrmancî hilbijartine li ser sîstemê zêde bikin û daxwaza pirtûkîn dersên Kîrmancî bikin.

Ev yek tê wê wateyê ku xwen-

dekar nikarin Kîrmancî hilbijêrin.

Di hinek formên dersa bijarte de jî tenê îbareya Zimanên Zindî cih digire.

Li kêleka îbareyê bi reqema 4, hejmara zaravayan dide nîşandan lê belê hûrgiliyê 4 zaravayan cih nagirin.

Ji ber ku nayê zanîn di vê vebijîrka de kîjan ziman û zarave hene, xwendekar jî zehmetiyê dikişinîn û nizanîn ci hilbijirêrin.

Dersa bijarte

Li gorî daxuyaniya Birêveberiya Giştî ya Perwerdeya Bingehîn a Wezareta Perwerdeya Tirkîyeyê eger herf kêm 10 xwendekar dersa

Kurdî hilbijêrin, dê dersa Kurdî li dibistanan were dayîn.

Di salên derbasbûyî de yek ji astengiyêni li pêsiya dersên bijarte yên Kurdî nebûna mamosteyan wekî hincet dihat nîşandan.

Li gorî daxuyaniya wezaretê eger li dibistanekî dersek were hilbijartîn û mamosteyê wê dersê li wê dibistanê tînebe, dê ji dibistaneke din mamoste bê dabînkirin. Eger ev jî ne pêkan be dê mamosteyek bi pere were erdarkirin. Xwendekarên polên 5, 6, 7 û 8an dikarin heta 12 Sibatê bi rîya online an nîvîskî serî li dersên Kurdî bidin û hilbijêrin û li ser sîstema e-okulê bê tomarkirin.

Meşvanê Azadiyê Sakîne Cansiz û Aysel Dogan bi bîr anîn

Meşvanê Azadiyê li Dersimê serdana gorên Sakîne Cansiz û Aysel Dogan kîrin.

"Meşa Mezin a Azadiyê" ku bi daxwaza azadiya fizikî ya Rêberê Gelê Kurdish Abdullah Ocalan û çareserkirina pirsgirêka kurd hatîye dest-pêkirin di roja 8'an de li Dêrsimê didome. Meşvan çûn serdana gora siyasetmedara kurd Sakîne Cansiz

ku li Parîsê hatibû qetilkirin û Aysel Dogan a par jiyana xwe ji dest da û bi bîr anîn. Di bîranînê de peyama domandina têkoşînê hate dayîn.

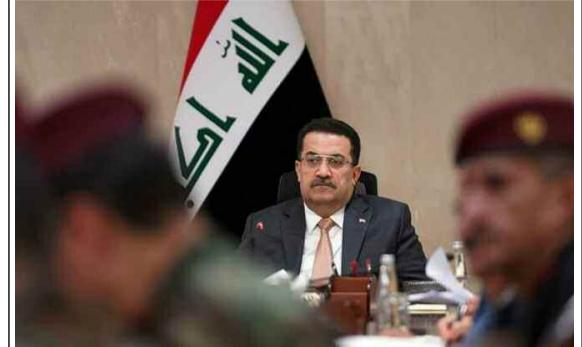
Bîranîn bi deqeyek rîzgirtinê dest pê kir û piştre jî Parlamentera DEM Partiyê Zeynep Oduncu axivî û wiha got: "Rêhevala me Sakîne li naverasta Parîsê tevî du hevalên me hate qetilkirin. Her sê hevalên me

yên jin ji bo têkoşîna azadiyê ya gelê kurd bûbûn ronahî û rîber. Hêj ji kesên komkuji pêk anîn nehatine darizandin. Weke jin em xwedî li mîrasa wan derdi Kevin û li ser şopa wan in. Sakîne Cansiz digot; 'Jiyana min her tim şer bû.' Belê, jiyana wê her tim şer bû. Li Girtîgeha Amedê tîff rûyê Esat Oktay kîrin. Em baş dizanîn ku dê têkoşîna me ya azadiyê bi ser keve. Di roja 8'emîn a meşê de em careke din dibêjin ku divê birêz Abdullah Ocalan azad bibe û statûya gelê kurd bê qebûlîn. Ji bo vê divê gav bêne avêtin. Têkoşîna hevalên me yên hêja, têkoşîna me ye."

Piştî axaftina Oduncu, nîvîsa Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan a têkildarî Komkujiya Parîsê hate xwendin. Di bîranînê de besdaran qurnefîl danîn ser gora Cansiz. Piştre jî çûn serdana Aysel Dogan û rîz hate girtin.

81 parlamente û bangî Südânî kîr: Mûçeyen karmendêñ Herêma Kurdistanê bidin

Bi ìmzeya 81 parlamente û Parlamento û Iraqê, ji Serokwezîrê Iraqê Mihemed Şîya Südânî re nameyek hat sandin.

Di nameyê de parlamente û daxwaz kîr ku ji bo çareserkirina pirsgirêka mûçeyen karmendêñ Herêma Kurdistanê, Wezareta Darayî û Plandanînê bêne erdarkirin û her meh bi awayekî rîkûpêk mûcê bi rîya hesabekî bankeyê were dayîn.

Li Parlamento û Iraqê, 81 parlamente û partiyê cuda nameyeke ji bo çareserkirina pirsgirêka mûçeyan a karmendêñ Herêma Kurdistanê hatîye nîvîsîn ìmze kîr.

Di nameyê de Parlamente Tevgîra Nîfşê Nû (Newey Nwê) Sîrwe Ebdulwehîd ragihand ku çend meh in karmendêñ Herêma Kurdistanê mûcê nastînin.

Di nameyê de hat xwestin ku divê cudahî nekeve di navbera xebatkarên Herêma Kurdistanê û Iraqê de û çawa ku xebatkarên Iraqê mûcê digirin pêwîst e yên Herêma Kurdistanê jî wergirin.

Herwiha hat daxwazkîn ku mûçeyê karmendêñ bi awayekî rîkûpêk li ser bankeyekî Herêma Kurdistanê, were dayîn û hat gotin:

"Pêwendîya karmendan bi nakokiyêni siyâsi re nîne. Divê bi awayekî adilane nêzîki karmendêñ Kurdistanê bibin."

Parlamente û Parlamento û Iraqê Hadî Selamî têkildarî mijarê ji ajansa Rûdawê re axivî û got: "Em dixwazîn mijara mûçeyê wekî mijareke siyâsi neyê bikaranîn."

Divê mûçeyen hemû karmendan li her devêre Iraqê di dema xwe de bê dayîn. Karmendêñ Kurdistanê ev çend meh in mûcê wernegirtine û di aliyê aborî de zehmetiyê dikîşînîn." 14ê Çirîya Paşîna 2023yan jî Bankaya Bazirganiyê ya Iraqê jî bi daxwaza dayîna mûçeyan name ji Serokwezîrê Iraqê Mihemed Şîya Südânî re sandibû.

Sûdânî bersiva nameyê da û got ku daxwaz nehatine redkirin. Li gorî vê yekê, guncav hat dîtin ku Hikûmeta Herêma Kurdistanê amarêñ karmendan pêşkêşî Hikûmeta Federal bike û mûcê jî ji pişka budçe û dahanîta Herêma Kurdistanê bê dayîn.

Tirkîyeyê gundê Efrînê topbaran kîrin

Artêşa Tirkîyeyê 4 gundê nahiyea Şêrawayê ya Efrîna Rojavayê Kurdistanê topbaran kîrin. Li gorî agahîyê çavkaniyê xwecîhî,

Tirkîyeyê şeva borî gundê Dêr Cemal, Bêne, Aqîbê û Xirêbkî yên Şêrawayê topbaran kîrin.

Heta niha li ser encamên êrişa Tirkîyeyê ti agahî nehatine bidestxistin. Beriya topbaranê ji balafirê çavdîrîyê yên Tirkîyeyê li asmanê herêmê difiriyan. 6ê vê mehê jî droneke Tirkîyeyê li gundê Herbilê yên navçeya Şêrbayê malek bombebaran kîr û ziyanîn madî gihiştin wê malê.

Sûdanî: Em hincetên Îranê yên ji bo êrîşkirinê red dikan

Serokwezîre Iraqê Mihemed Şiya Sûdanî ragi-hand, "Em êrişen welatên cîran di bin ti behaneyê de bin, red dikan. Eger nîgeranî û tirsên wan hebin,

dikarin bi rîya Komîteya Ewlekariya Hevbeş bêncareserkirin."

Serokwezîre Iraqê Mihemed Şiya Sûdanî ji tele-vizyona "Al-Arabiya" re got: "Iraq ji ber çend sedeman rastî êrişâ welatên cîran hatiye, lê sedem çi dibe bila bibe, em red dikan. Ji ber ku cîbicîkirina yasa li nav xaka Iraqê de, li gor destûr, yasa û nerîten navdewletî, erk û desthilata hikûmeta Iraqê ye, ji ber wê jî, ti welatek nikare bi yekalî tevbigere."

Sûdanî got: "Me ji Şêwirmendê Asayîşa Netewî ya Îranê re got, pêwendiyen Iraq û Îranê dîrokî ne, lê ev yek rî nade wê ku êriş bike. Eger metîrsî yan jî gumanê ewlehiyê hebin, bi rîya saziyên fermî dikare werin çareserkirin, ji ber ku komîteyeke me ya hevbeş a ewlehiyê heye û pirsgirêk bi rîya vê komîteyê dê werin çareserkirin."

Ev daxuyaniya Sûdanî piştî wê tê, Îranê roja 15.1.2024an bi behaneya hebûna bingeheka Mossada Israîlî li Hewlîrê, bi çend moşekîn Balîstî êriş kir ser Hewlîrê kir. Di encamê de jî, pênc welati şehîd bûn û şeş welatiyên din jî birîndar bûn.

Ji bo lidûcûna rastiyan, Şêwirmendê Ewlehiya Neteweyî ya Îraqê Qasim Arecî ku Serokê Lijneya Lîkolînê ya Hikûmeta Îraqê ye serdana Hewlîrê kir. Piştî serdana birîndaran û xaniyên mûşekbarankirî, Arecî, "Ew cihê hatiye armancikirin mala welatiyekê sivîl e, ne ku bingeha Mossada Israîlî ye."

2 ji 5 taxên herî qerebalix li Amedê ne

Li gorî amarêne TUIKê, taxa herî qerebalix a Türkiye û Bakurê Kurdistanê taxa Bagcilarê ya

navçeya Rezana Amedê ye. Saziya Amaran a Tîriyeyê (TUIK) amarêne xwe yên sala 2023yan eşkere kirin. Li gorî amarêne TUIKê, taxa Bagcilara Amedê taxa herî qerebalix e û 151 hezar û 459 kes lê dijîn. Bagcilar bi piraniya şeniyên xwe ji bajarêne Bayburt, Dêrsim, Erdexan, Gümüşhane û 804 navçeyan qerebalixtir e.

3 taxên herî qerebalix ên Tîriyeyê li Stenbolê û 2 jî li Ameda Bakurê Kurdistanê ne. Taxa herî mezîn a duymîn jî taxa Adnanê ya navçeya Beylikduzu Stenbolê ye ku 110 hezar û 619 kes lê dijîn. Taxa sîyemîn jî, taxa Kayabaşiyê ya navçeya Başakşehirê ye û li wir jî 108 hezar û 455 kes dijîn.

Taxa çaremîn taxa Atakentê ya navçeya Küçükçekmeçeyê ye ku 102 hezar û 743 kes lê dimînin. Taxa 5emîn a herî mezîn a Tîriyê û Bakurê Kurdistanê jî taxa Firatê ya Peyasa Amedê ye ku 91 hezar û 279 kes lê dijîn. Herwiha hat rag-iandin ku ji 20 taxên herî qerebalix, 16 jî li Stenbolê ne. Taxa Mevlânayê ya navçeya Talasa Kayserîye, taxa Karapurçeka navçeya Altindagê ya Enqereyê jî di nava 20 taxên qerebalix de cih girtin.

Nêçîrvan Barzanî pêşwaziya Konsulê Koreya Başûr û Serokê KOICA kir

Nêçîrvan Barzanî Serokê Herêma Kurdistanê, iro Sêsema 06.02.2024ê li bajarê Hewlîrê, pêşwaziya birêzan Seungcheol Lim Konsulê Giştî yê Koreya Başûr li Herêma Kurdistanê û Ko Hye-Seok Serokê KOICA kir.

Di hevdîtinê da behsa pêşxistina peywendiyen di navbera Koreya Başûr û Herêma Kurdistanê û kar û çalakiyên KOICA li Herêma Kurdistanê hate kirin ku, eve çendîn salin alîkariya Herêma Kurdistanê dike û çendîn projeyen xizmetguzariyê li navçeyen cuda cuda li Herêma Kurdistanê encam daye.

Serok Nêçîrvan Barzanî peywendî û dostaniya Koreya Başûr ligel Herêma Kurdistanê bilind nirxand û bi taybetî amaje bi wan kar û çalakiyan kir ku yên KOICA

di warên curbicur da ji bo alîkariya xelkê Herêma Kurdistanê pêkanîne, herwisa kar û xizmetên Tîma Leşkerî ya Zeytûnê ya Koreya Başûr bi bîr xist ku 20 sal berê hatine Herêma

Kurdistanê û peywendiyen di navbera her du welatan de bihêztir kirin.

Peywendiyen Hewlîr - Bexda, rewşa Iraq û navçeyê bi giştî mijarêne din yên hevdîtinê bûn.

Cîgirê serokê Herêmê: Hilbijartinê Kurdistanê wê di Gulanê de be

Cîgirê Serokê Herêmê Kurdistanê roja lidarxistina hilbijartinê Parlamento Kurdistanê eşkere kir û tekez li ser wê yekê kir ku hewlîn yekxistina hêzên Pêşmerge berdewam in.

Cîgirê Serokê Herêmê Kurdistanê Cefer Şêx Mistefa iro pêşemê 8-2-2024ê di konfranske rojnamevanî ku PUK-MEDIA jî ew dişopand de behsa mijarêne hilbijartinê Parlament-

toya Kurdistanê, peywendiyen di navbera Herêm û Bexdayê û yekrêziya Hêzên Pêşmerge û ew aloziyên ku di rewşa niha de li navçê tê dîtin kir.

Derbarê roja lidarxistina hilbijartinê Parlamento Kurdistanê de, Cefer Şêx Mistefa got: Li gorî desthilatêne ku ji bo Serokê Herêmê Kurdistanê hatine dayîn, eger pirsgirêk û astengî dernekevin, di Gulana bê de dê rojek ji bo lidar-

istina hilbijartinê Parlamento Kurdistanê diyar bike.

Cîgirê Serokê Herêmê tekez kir ku gotûbêj di navbera hikûmeta herêmê û hikûmeta federal de berdewam in, bi armanca çareserkirina pirsgirêkîn di navbera wan de derketine, lê heta niha her du alî negîştine çareseriyeke radîkal ji bo van pirsgirêkan. Derbarê pirsa yekxistina hêzên Pêşmergeyê Kurdistanê de jî got: "Ji aliye Wezareta Pêşmerge û hêzên hevpeyman ve rîkeftinek hatiye ïmzikirin û li gorî wê rîkeftinê, di çarçoveyeke diyarkirî de hêzên Pêşmerge dê bibin yek û kar li ser berdewam e. Cîgirê Serokê Herêmê Kurdistanê behsa rewşa Éraq û navçeyê kir û got: Aloziyên niha ne tenê li Éraqê ye belku li tevahiya navçeyê ye û em li dijî her rûbirûbûn û aloziyekî ne, ji ber ku. Pêwîstiya Welatiyên Kurdistan û Éaqê bi ewlehî û aramiyê heye û şer û tundiyê red dikan.

Li Rojavayê Kurdistanê Dadgeha Parastina Peymana Civakî tê damezrandin

Li Rojavayê Kurdistanê piştî pesendkirina Peymana Civakî dest bi damezrandina Dadgeha Parastina wê hat kirin.

Hevserokê Encûmena Dadperweriya Civakî ya Rêveberiya Xweser Hesen Ehmed diyar kir ku divê ev dadgeh li gorî madeyên peymanê û sîstema Rêveberiya Xweser xwe rîk bixe.

Hevserokê Encûmena Dadperweriya Civakî ya Rêveberiya Xweser Hesen Ehmed anî ziman:

"Piştî derxistin û pesendkirina Peymana Civakî diviyabû sazî bén damezrandin, ji wan jî Dadgeha Parastina Peymana Civakî. Divê dadgeh li gorî madeya 119an a Peymana Civakî bê damezrandin. Niha komîteyek ji bo vê dadgehê hatiye sazkirin.

Ev dadgeh piştî xwe dispêre prensîp û madeyên Peymana Civakî û yasayên Rêveberiya Xweser, di serî de jî fikra

Neteweya Demokratîk." Bi gotina Hevserokê Encûmena Dadperweriya Civakî eger li gorî madeyên Peymana Civakî heger negunce her kesek, aliye, saziyek dikare yasa û bîryarêne vê dadgehê red bike. Dadgeh tenê bi bîryara Encûmena Gelan a Demokratîk tê pesendkirin. Hevserokê Encûmena Dadperweriya Civakî ya Rêveberiya Xweser Hesen Ehmed got: "Ev dadgeh hêza xwe ji Peymana Civakî werdigire û divê ji 3 kesan

2yên endamên Encûmena Gelan a Demokratîk damezrandina endamên vê dadgehê pesend bikin. Divê endamên vê dadgehê jî xwedî pisporiyeke yasayî û paşxaneke destpêkî bin." Piştî pesendkirina Peymana Civakî 12ê Kanûna Pêşîna 2023yan bi armanca amadekirina reşnîvîsên hilbijartinê şaredarî û encûmenan, saziyên kargîrî û Dadgeha Peymana Civakî komîteyên taybet hatine sazkirin.

Wezîrê Parastinê yê Tirkîyeyê: Ji bo êrişa li Hewlêrê ti hincet nîne

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî û Wezîrê Parastinê yê Tirkîyeyê Yaşar Guler hevdîtinek kir.

Li gorî daxuyaniya Serokwezîriya Herêma Kurdistanê, Yaşar Guler di hevdîtinê de sersaxî ji malbatêwan kesan re xwestiye ku di êrişa Îranê ya li Hewlêrê de hatibûn kuştin.

Serokwezîriyê da zanîn ku Guler gotiye, "Ji bo êrişa li Hewlêrê ti hincet nîne."

Li aliyê din, di hevdîtinê de rewşa giştî ya Îraqê û bipêşvebirina pêwendiyên dualî hatin gotûbêjkirin.

Herwiha hat destnîşankirin, ji bo ewlehî û aramiya Îraq û Herêma Kurdistanê girîng e ku hevkarî û hevahengiya di navbera her du aliyan de berdewam bike.

Serokwezîr Barzanî ragihand ku Herêma Kurdistanê dixwaze pêwendiyên xwe yên bi Tirkîyeyê re li gorî hêmanên "pêwendiyên baş ên cîrantiyê û berjewendiyên hevpar" bi pêş bixe.

Mesrûr Barzanî her wiha anî zimên ku Herêma Kurdistanê tim çavkaniya ewlehî û aramiyê ye û ew rî nadîn ku Herêma Kurdistanê ji bo cîranên xwe bibe cihê gefan. Herwiha mijarêne wekî "bicihanî-

na xalê Rêkeftina Şingalê û vegera penaberan" hatin nirxandin.

Li aliyê din, di şandeya Wezareta Parastinê ya Tirkîyeyê de ji bilî Yaşar Guler, Sererkanê Artêşa Tirkîyeyê Metîn Gurak jî cih girt.

Yaşar Guler û şandeya pê re, doh êvarê li Balafirgeha Navneteweyî ya Hewlêrê ji aliyê Wezîrê Pêşmergeyan Şoşîş İsmâîl û Berpirsê Karûbarêne Derve yê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Sefîn Dizeyî ve hatin pêşwazîkirin.

Yaşar Guler dê di çarçoveya serdana xwe de berê bi Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî re civiya.

Li gorî agahiyan, Yaşar Guler dê Serok Barzanî re jî hevdîtinekê bike.

Êrişa Îranê ya li Hewlêrê

Îranê 15ê meha borî bi 11 müşekîn balîstîk êrişî Hewlêrê kir û pênc ji wan müşekan li mala sermayedarê Hewlêrê Pêşrew Dizeyî ketin.

Di vê êrişa Îranê de Pêşrew Dizeyî, keça wî ya 11 mehî Jîne, mîhvanê wî Kerem Mîxayîl û xizmetkara mala wî Mîşelê canê xwe ji dest da û 17 kes jî birîndar bûn.

Ebdulrehman Sidîq: Kabîneya Nehem giringiyeke mezin daye jîngeha Herêma Kurdistanê

Serokê Desteya Parastina Jîngeha Herêma Kurdistanê dibêje, Kabîneya Nehem a Hikûmeta Herêma Kurdistanê giringiyeke taybet daye jîngeh û parastina wê. Serokê Desteya Parastina Jîngeha Herêma Kurdistanê

tanê Ebdulrehman Sidîq ji K24ê re ragihand, mafê xelkê heye ku pêşde biçin û dahênanê bikin, lê nebe li ser hesabê jîngehê. Di bernameya Kabîneya Nehem derbarê jîngehê de hatiye: "Jîngeha Kurdistanê mezintirîn sermiyan Herêmê ye." Herwiha got: "Pîsbûna jîngehê pirsgirêk cîhanî ye, jîngeha Herêma Kurdistanê di van salêni dawiyê de bûye rojev û ev jî nîşana zêdekirina hişyariyê ye."

Ebdulrehman Sidîq diyar dike, hemû wezaretê Hikûmeta Herêma Kurdistanê bêyi cudahî erkê parastina jîngehê li ser milê wan e, erkên jîngehê ji aliyê Desteya Jîngeh-parêziyê ve hatine destnîşankirin, her du mehan carekê di navbera Desteya Jîngeh-parêz û wezaretê din de civîn hene.

Serokê Desteya Parastina Jîngehê ragihand jî, di Kabîneya Nehem de li çar parêzgehan û 4 idareyên serbixwe, 3 ofîsên jîngehê hatine vekirin. Herwiha got: Ji bo parastina jîngehê divê kar ji bo zêdekirina keskayê bê kirin û Kabîneya Nehem jî giringiyeke mezin daye jîngeha Herêma Kurdistanê.

Amaje bi wê yekê jî kir, Encûmena Wezîran bîryar daye li navçeyên geştyarî yên Herêma Kurdistanê polîsên geştiyariyê ava bikin. Serokê Desteya Parastina Jîngeha Herêma Kurdistanê da zanîn jî, çêkirina bendav û hewzan ji bo jîngeha Herêma Kurdistanê gelekî girîng e.

WHO: Li Xezeyê her kes birçî ye, gelek jê dimirin

Rêxistina Tenduristiyê ya Cîhanî (WHO) ragihand, "Li Xezeyê her kes birçî ye, gelek jê ji birçîna dimirin."

Rêxistina Tenduristiyê ya Cîhanî (WHO) diyar kir ku ji ber kembûna xorakan dê zêdetir mirov nexweş bikevin. Rêxistina Tenduristiyê ya Cîhanî (WHO) li ser hesabê xwe yên Xê têkildarî birçibûna li Xezeyê daxuyanî da.

WHOyê ragihand ku "li Xezeyê her kes birçî ye û gelek ji wan ji birçîna dimirin" û got ev rewş belav dibe. Rêxistina Tenduristîya Cîhanî wiha berdewam kir:

"Birçibûn şiyana têkoşînê mirovan a li dijî nexweşîyan kêm dike. Eger di asta pêwîst de xorak nebe dê bêhtir mirov nexweş bikevin û bimîrin." Herwiha hat gotin ku divê êş û azarêne Xezeyîyan bi dawî bibin û di daxuyaniyê de banga "agirbesta bilez" hat kirin.

Li Xezeyê şerê di navbera Hemas û Îsraîlê de ji 7ê Çiriya Pêşîna 2023yan ve berdewam e û heta niha bi deh hezaran kesan canê xwe ji dest daye.

Wezîrê Parastinê yê Tirkîyeyê çîma hat Hewlêrê?

navçeyê misoger bikin."

Projeya rîya geşedanê

Li gorî hînek şîrovekarên nêzîkî AK Partîye û Hikûmeta Tirkîyeyê di serdana dawî ya Yaşar Guler de yek ji mijareke sereke ewlehiya "projeya rîya geşedanê" ye ku tê plankirin di navbera Bendera Fawê ya parêzgeha Basrayê ya ji bo Tirkîyeyê bi dirêjahiya hezar û 200 kîlometreyan bê çêkirin.

Ji bo ewlehiya rîya geşedanê Tirkîyeyê bi Bexda û Hewlerê re di navdanûstandinan de ye.

"Eger projeya rîya geşedanê derbasî Tirkîyeyê nebe ti qîmeta wê namîne. Loma pêwîst e Rêkeftina Şingalê bê bicihkirin.

Li Silêmaniye hebûna rêxistina terorî bê xilaskirin û pêwendiyên YNK û PKKyê bêne çareserkirin, wate mijara ewlehiyê wekî paketekê ye û gelek xalan li xwe digire.

Daxwazên Tirkîyeyê yên ji Îraqê zelal in, beriya niha Serokkomar Erdogan jî, rayedarên din jî daxwazên Tirkîyeyê bi zelalî ji Îraqê re gotine."

Beriya serdana Wezîrê Parastinê yê Tirkîyeyê, Serokê İstixbarata Tirkîyeyê (MİT) İbrahim Kalın roja 28ê Kanûna Paşîna 2024an çûbû serdana Hewlerê.

Biryar e ku rîya geşedanê ji aliyê

Nêçîrvan Barzanî ji bo yekkirina Pêşmerge peyamên girîng dan

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî diyar kir ku navê Pêşmerge pîroz e û tekez li ser wê yekê kir ku divê gavên bileyz û cidî ji bo yekxistina Hêzên Pêşmerge bêñ

avêtin.

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî bi merasîmekê rûtbeyen 5 pêşmergeyên payebilind ên ku bûn general pêşkêşî wan kirin.

Nêçîrvan Barzanî ji boneya erkê nû fermandeyên Pêşmerge pîroz kirin û hêviya serkeftinê ji war re xwest.

Barzanî herwiha bal kişande ser serkeftina proseya çaksaziyê di nav Wezareta Pêşmerge de û giringiya yekxistina Hêzên Pêşmerge.

Nêçîrvan Barzanî di heman demê de got, "Pêşmerge navekî pîroz e" û diyar kir ku divê berî her tişî Pêşmerge dilsozê ax, welat û gel be.

Barzanî teqez kir ku divê gavên bileyz û cidî ji bo yekkirina Hêzên Pêşmerge bêñ avêtin û piştevaniya ji bo wê pêvajoyê nîşan da.

Fermandeyên Pêşmerge jî spasiyên xwe pêşkêşî Nêçîrvan Barzanî kirin û soza dilsozî û xizmetkirina ji bo axa Kurdistanê dan.

Bajar bi bajar nifûsa Bakurê Kurdistanê çi qas e?

Saziya Amaran a Tirkiyeyê (TUIK) ragihand ku nifûsa Tirkîye û Bakurê Kurdistanê 85 milyon û 372 hezar û 377 kes in.

Mezintirîn bajarê Tirkiyeyê Stenbol û yê Bakurê Kurdistanê jî Riha ye.

TUIKê amarê nifûsa Tirkîye û Bakurê Kurdistanê yên sala 2023yan eşkere kirin.

Li gor amarê TUIKê, nifûsa 25 parêzgehêne Bakurê Kurdistanê 17 milyon û 160 hezar û 136 kes in û nifûsa tevahiya Tirkiyeyê jî 85 milyon û 372 hezar û 377 kes in.

Nifûsa Bakurê Kurdistanê sala 2022an 17 milyon û 117 hezar û 48 kes bû û ya Tirkiyeyê jî 85 milyon û 279 hezar û 553 kes bû.

Nifûsa Tirkîye û Bakurê Kurdistanê li gorî sala 2022an geleki kêm zêde bûye.

Nifûsa Bakurê Kurdistanê sala 2023yan li gorî sala 2022an tenê 48 hezar û 88 kes zêde bûye.

Li ser asta Tirkiyeyê, Stenbol bi 15 milyon û 655 hezar û 924 nişteciyan di rêza yekem, Enqere bi 5 milyon û 803 hezar û 482 kesan di rêza duyem û İzmir bi 4 milyon û 479 hezar û 525 kesan di rêza sêyem de cih digirin.

Li Bakurê Kurdistanê nifûsa herî zêde li Rihayê ye

Di nav 25 parêzgehêne Bakurê Kurdistanê de Riha bi 2 milyon û 213 hezar û 964 kesan di rêza yekem, Dîlok bi 2 milyon û 164 hezar û 134 kesan di rêza duyem û Amed bi milyonek û 818 hezar û

133 kesan di rêza sêyem de ne.

Parêzgeha Dêrsimê jî bi 89 hezar û 317 nişteciyan bicûktirin bajarê Bakurê Kurdistanê ye.

Li bajarêne erdhejê nifûs kêm bûye

Li parêzgehêne Semsûr, Mereş û Meletiyê ku erdhejên 6ê Sibatê bandoreke zêde li wan kir, ji ber kesen canê xwe ji dest daye û koç kirine nifûs kêm bûye.

Li Semsûrê nifûs ji 635 hezar û 169 kesan daketiye 604 hezar û 978 kesan, wate 30 hezar û 191 kes kêm bûye.

Li Mereşê nifûs ji milyonek û 177 hezar û 436 kesan daketiye milyonek û 116 hezar û 618 kesan, ango 60 hezar û 818 kes kêm bûye.

Li Meletiyê nifûs ji 812 hezar û 580 kesan daketiye 742 hezar û 725 kesan, ango 69 hezar û 855 kes kêm bûye.

Hejmara Nişteciyên Parêzgehêne Bakurê Kurdistanê:

	2022	2023
Riha:	2,170,110	2,213,964
Dîlok:	2,154,051	2,164,134
Amed:	1,804,880	1,818,133
Wan:	1,128,749	1,127,612
Mereş:	1,177,436	1,116,618
Mêrdîn:	870,374	888,874
Erzerom:	749,754	749,993
Meletî:	812,580	742,725
Sêwaz:	634,924	650,401
Êlih:	634,491	647,205
Semsûr:	635,169	604,978
Xarpêt:	591,497	604,411
Şırnex:	557,605	570,745
Agirî:	510,626	511,238
Mûş:	399,202	399,879
Bêdîfîs:	353,988	359,747
Sêrt:	331,311	347,412
Colemêrg:	275,333	287,625
Çewlig:	282,556	285,655
Qers:	274,829	278,335
Erzingan:	239,223	243,399
Îdir:	203,594	209,738
Kilîs:	147,919	155,179
Erdexan:	92,481	92,819
Dêrsim:	84,366	89,317
Giştî:	17,117,048	17,160,136

Silêmanî.. 50 kesayetiyê pêşeng di warê aştiya civakê de hatin rûmet kirin

Sê rekkistinê aştiya civakî li bajarê Silêmaniye karnavalâ Pêşengên Aştiye bi mebesta réz-girtin ji 50 kesayetiyê navdar ên

hebûn.

Kordinatörê Tora Denika Hêviyê bo Aştiya Civakî Barzan Mihemed Mehmûd ji PUKMEDIA re ragihand: Tora Denika Hêviyê bo Aştiya Civakî, Rêxistina Navdewletî ya Mafêni Mirov li Amerîka, Şaxa Îraqê û Rêxistina Xêrxwazî 50 kesayetiyê pêşeng rûmet kirin.

Got ji: Di karnevalê da, rézgirtin ji wan kesayetîyan re hat kirin, bo pêzanînen berdewamkirina hewlên wan bo aştiya civakê, ji çendîn serkirde û kadroyên Yekîtiya Niştemanî ya Kurdistanê, ku sala 2023ê bûrî pêşengên aştiye bûn.

01-08 fevral, Şubat, sal 2024

Talebanî û Wezîrê Parastina Tirkîye firokexaneya Silêmaniye gotûbêj kirin

Cîgirê Serokwezî Qubad Talebanî bi Wezîrê Parastinê yê Tirkîye Yaşar Guler re li ser mijara

Balafirgeha Navdewletî ya Silêmaniye û çend mijarên din ên ku her du alî ne, civyan.

Civîna iro çarşemî 7ê Sibatê danê évarê li Hewlîrê hat sazkarin, Wezîrîn pêşmerge û planandanîn û cîgirê berpirsê fermangeha Peywendiyêne derive û Balyozê Tirkîye li Îraqê jî amade bûn, pêwendiyêne Tirkîye ligel Herêma Kurdistanê û bîhêzkirina wan peywendiyan bi awayekî ku di xizmeta her du aliyan de be, hatin gotûbêjkirin.

Pirsgirêkên ewlekari û rewşa aramiya Iraq û Herêma Kurdistanê mijareke dinê vê hevdîtinê bû û li ser girîngiya parastina aramîyê û rîzgirtina li serweriya her du welatan de nîrînên xwe danustandin.

Her wiha di civînê de mijara girtina qada hewayî ya Tirkîye ya li ser balafirgeha Silêmaniye jî hate nîqaşkirin û banga çareseriya pirsgirêkê hate kirin.

Plasschaert: Divê Iraq maf û müçeyên Herêma Kurdistanê bisîne

Nûnera taybet a Sekreterê Giştî yê NY li Iraq dibêje, êrişa Iranê ya li ser Hewlîrê û kuştina sîvîlan

em şaş kirin. Her wiha got, pêwîst e Iraq maf û müçeyên Herêma Kurdistanê bisîne.

Nûnera Taybetî ya Sekreterê Giştî yê NY li Iraq Jeanine Plasschaert di gotarekê de li Encûmena Asayışa Navdewletî ragihand, berdewamiya êrişen çekdaran li navçeyê, rastiyeke ne xweş dirust kiriye. Eger êriş berdewam bin, hewldanêن cidî yên Iraqê yên ji bo astî û aramîyê yên berê, dê têk biçin.

Herwiha Nûnera Taybetî ya Sekreterê Giştî yê NY li Iraqê ragihand, grûpên çekdar ên ku derveyî desthildariya dewletê ne, rewşa siyâşî û aramî ya navçeyê têk dane.

Plasschaert ragihand jî, ew ji ber êrişa müsekî ya Iranê ya çend hefte berê li ser Hewlîrê, ku di encamê de gelek kes hatin kuştin, di nav wan de keçevebicûk, şok bûne û Iraqê jî bi tundî ew êriş şermezár kir. Nûnera Taybetî ya Sekreterê Giştî yê NY li Iraqê tekez dike: "Iraq di rewşeke dijwar de ye û rûbirûyê gelek készeyan bûye. Divê hemû êriş bén rawestandin." Tekezî li ser wê yekê kir jî, divê êrişen li Iraqê bén bidawîanîn, da ku welatî bikarin şîyanên xwe ji bo gesepêdana welat bikar bînin.

Nûnera Sekreterê Giştî yê Neteweyen Yekbûyî derbarê hilbijartînê Parlamentoya Kurdistanê de got: "Hilbijartînê Parlamentoya Kurdistanê çend caran hatine paşxistin. Em niha li benda diyarkirina rojekê din bo hilbijartîne ne. Paşxistina hilbijartînê ji bo Herêma Kurdistanê û aramîya Iraqê ne baş e."

Derbarê pişka Herêma Kurdistanê di bûdcaya federalî de jî got, divê pirsgirêka müçeyan were çareserkirin û di zûtirîn dem de müce ji welatiyên Herêma Kurdistanê re werin şandin.

Nûnera Taybetî ya Sekreterê Giştî yê NY li Iraq Jeanine Plasschaert diyar kir jî, erkê wê li Iraqê di dawîya meha Gulana bê de bidawî dibe û ev jî dawî rapora wê ya li ser Iraqê di Encûmena Asayışa Navdewletî de ye.

Nûnerê Fransayê li Civata Ewlehiyê: Em ji bo parastina seqamgiriya Herêma Kurdistanê pabend in

Nûnerê Fransayê li Civata Ewlehiyê ya Navdewletî radigehîne, "Fransa ji êrşen artêşa Pasdaran ên li ser Hewlêrê nîgeran e". Herwesa dibêje, "Fransa ji bo parastina seqamgiriya Rojhilata Navîn pabend e".

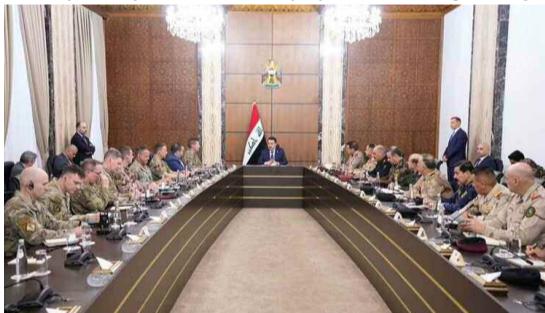
Nûnerê Fransayê li Civata Ewlehiyê ya Navdewletî Nicolas de Riviera di civîna Civata Ewlehiyê ya Navdewletî de ragehand, "Fransa bi temamî ji wê rewşa ku li Rojhilata Navîn heye nîgeran e, Fransa ji bo berhingarbûna êrşen teroristî hevpar û piştevana Amerîkayê ye".

Nicolas de riviera herwesa ragehand, "Fransa piştevaniya desthilatdarê İraqê ji bo berhingarbûna terorê dike, herwesa em ji bo parastina aştî û ewlehiya İraq û Herêma Kurdistanê pabend in".

Navbirî di derheqa êrşen li ser Herêma Kurdistanê de got, "Em wan êrişan şermezár díkin ên ku li ser hêza Pêşmergeyan li Herêma Kurdistanê hatine kirin, herwesa Fransa ji êrşen artêşa Pasdaran ên li ser Hewlêrê nîgeran e, ku binpêkirina serweriya axa İraqê ye, em nîgeran in ku alozî zêdetir bûne û xelkê sivîl bûye qurbanî".

İraqê li ser bidawîanîna erkê Hevpeymaniya Navneteweyî daxuyanî da

Komîteyên Leşkerî yên Bilind ên İraq û Amerîkayê dê li ser bidawîanîna erkên hêzên Hevpeymaniya Navneteweyî yên li İraqê gotûbêj û

plansaziyê bikin. Berdevkê Fermanariya Giştî ya Hêzên Çekdar ên İraqê Yehya Resûl ragihand ku 11ê Sibatê 2024an duyemîn civîna Komîteya Bilind a Leşkerî ya İraq û Amerîkayê ya ji bo biryardana li ser bidawîkirina dema erkê hêzên Hevpeymaniya Navneteweyî dê were lidarxistin.

Serokwezîrî İraqê Mihemed Siya Sûdanî Kanûna Pêşîna sala borî serpereştiya yekemîn civîna Komîteya Bilind a Leşkerî ya İraq û Amerîkayê ya li ser vekişîna hêzên hevpeyman ji İraqê kiribû lê pişti gotûbêjan ti gavêñ berbiçav nehatibûn avêtin.

Fermandarê Hêzên Hevpeymaniya Navneteweyî ya li dijî DAIŞê Joel Vaul di daxuyanîna xwe ya derbarê gotûbêjan de got: "Hevdînîn me yên bi Hêzên Çekdar ên İraqê re dê 11ê Sibatê li Bexdayê berdewam bikin." Komên çekdar û aliyên siyasi yên Şîyan gelek caran daxwaza derketina hêzên Amerîka û Hevpeymaniya Navneteweyî ya ji İraqê díkin. Komên Şîe yên nêzîkî Iranê pişti destpêkirina şerê Hemas û Israîlê ku 7ê Çîriya Pêşîna 2023yan dest pê kir, êrşen xwe yên li dijî hêzên Amerîka û Hevpeymaniya Navneteweyî zêde kirin. Pişti destpêkirina şerê Hemas û Israîlê û vir ve komên çekdar ên nêzîkî Iranê ku xwe wekî "Eniya Berxwedanê" bi nav díkin li İraq, Herêma Kurdistanê, Sûriye, Rojavayê Kurdistanê, Libnan û Yemenê li dijî hêzên Amerîka û Hevpeymaniya Navneteweyî yên li Rojhilata Navîn dest bi êrşan kirin. Ji wê demê heta niha hêzên Amerîkayê yên li İraq, Herêma Kurdistanê, Sûriye, Rojavayê Kurdistanê û Urdînê herî kêm 169 caran rastî êrşan hatine.

Wezîrê Parastinê yê Tirkîyeyê: Ji bo êrişa li Hewlêrê ti hincet nîne

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî û Wezîrê Parastinê yê Tirkîyeyê Yaşar Guler hevdîtinek kir.

Li gorî daxuyaniya Serokwezîriya Herêma Kurdistanê, Yaşar Guler di hevdîtinê de sersaxî ji malbatêwan kesan re xwestiye ku di êrişa İranê ya li Hewlêrê de hatibûn kuştin.

Serokwezîriyê da zanîn ku Guler gotiye, "Ji bo êrişa li Hewlêrê ti hincet nîne."

Li aliyê din, di hevdîtinê de rewşa giştî ya İraqê û bipêşvebiriña pêwendiyê dualî hatin gotûbêjkirin.

Herwiha hat destnîşankirin, ji bo ewlehî û aramiya İraq û Herêma Kurdistanê girîng e ku hevkârî û hevahengiya di navbera her du aliyan de berdewam bike.

Serokwezîr Barzanî ragihand ku Herêma Kurdistanê dixwaze pêwendiyê xwe yên bi Tirkîyeyê re li gorî hêmanên "pêwendiyê baş ên cîrantiyê û berjewendiyê hevpar" bi pêş bixe.

Mesrûr Barzanî her wiha anî zimên ku Herêma Kurdistanê tim çavkaniya ewlehî û aramîyê ye û ew rê nadîn ku Herêma Kurdistanê

ji bo cîranê xwe bibe cihê gefan.

Herwiha mijarêne wekî "bicihanîna xalê Rêkeftina Şingalê û vegera penaberan" hatin nirxandin.

Li aliyê din, di şandeya Wezareta Parastinê yê Tirkîyeyê de ji bilî Yaşar Guler, Sererkanê Artêşa Tirkîyeyê Metîn Gurak jî cih girt.

Yaşar Guler û şandeya pê re, doh êvarê li Balafirgeha Navneteweyî ya Hewlêrê ji aliyê Wezîrê Pêşmergeyan Şoriş İsmail û Berpirsê Karûbarê Derve yê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Sefîn Dizeyî ve hatin pêşwazîkirin.

Yaşar Guler dê di çarçoveya serdana xwe de berê bi Serokê

Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî re civiya.

Li gorî agahiyan, Yaşar Guler dê Serok Barzanî re ji hevdîtinekê bike.

Êrişa İranê ya li Hewlêrê

İranê 15ê meha borî bi 11 müşekîn balîstîk êrişî Hewlêrê kir û pênc ji wan müşekan li mala sermayedarê Hewlêrê Pêşrew Dizeyî ketin.

Di vê êrişa İranê de Pêşrew Dizeyî, keça wî ya 11 mehî Jîne, mîhvanê wî Kerem Mîxayîl û xizmetkara mala wî Mîşelê canê xwe ji dest da û 17 kes jî birîndar bûn.

Başak Demîrtash ji namzediyê vekişa: Ji DEM Partiyê daxûyanî

Başak Demîrtashê ragihand ku ew ji bo Serokatiya Şaredariya Bajarê Mezin a Stenbolê nabe namzed. Herwiha DEM Partiyê daxuyaniye belav kir û ragihand ku biryara vekişa Başak Demîrtash bi İradeya hevbeş hatiye wergirtin.

DEM Partiyê 3yê sibata ragihandibû ku ew dê bi namzedên xwe beşdarî hilbijartînên Şaredariya Bajarê Mezin a Stenbolê bibin.

DEM Partiyê herwiha gotibû ku ew dê 9ê sibatê namzedên xwe eşkere bikin. Derbarê berbijêriya Başak Demîrtashê de jî gelek idia dihatin kirin. Başak Demîrtashê iro daxuyaniye belav kir û şêwirmendê wê Zinar Karavil nuxseyek daxuyanîye ji Rûdawê re şand. Başak Demîrtashê di daxuyaniye xwe de got, wê û DEM Partiyê li ser mijarê li hev kiriye û ew serlêdana fermînake. "Hemû biryar bi hemahengiya li gel partiya me hatine dayîn"

Başak Demîrtashê di daxuyaniye xwe de got: "Min anîbû ziman ku ez amade me ku ji bo namzediya Şaredariya Bajarê Mezin a Stenbolê berpirsyariya xwe bi cih bînim da ku piştgiriyeke xurt bidim politîkaya hilbijartina herêmî ya partiya me.

Min roja 5ê Sibata 2024an bi şandeyeke nûnertiya partiya me re hevdîtin pêk anî û di derbarê hemû şedan de ez hatim agahdarkirin. Di encama şêwirêne me yên hevbeş de, partiya me diyar kir ku wan ji vê daxuyanîya hêz wergirtiye.

Em spasiyên xwe pêşkêsi navenda DEM Partiyê û gelê xwe yê rezdar dikin ku di gotûbêjînamzediyê de bi hemû awayî piştgirî da û wan baweriya xwe bi me anî.

Di vê qonaxê de me û partiya me li hev kir ku beyannameya min a

namzediya Şaredariya Bajarê Mezin a Stenbolê veneguhere serlêdanê.

Divê hemû gelê me û endamên partiya me zanibin ku hemû biryar bi hemahengiya li gel partiya me hatine dayîn."

"Em dê bi ser bikevin"

Başak Demîrtashê herwiha got, "Di rojên pêş de berbijêren ku dê partiya me ragihîne dê berbijêren me hemûyan bin û em dê bi hemû hêza xwe li piş van hevalan bin û ji bo serkeftina partiya xwe bixebeitin.

Ez bi taybetî rica dikim ji bilî daxuyanîye fermî yên partiya me guh nedîn ti daxuyanîye din û rê nedîn spekulasyonan.

Em dê hemû bi hev re bi serkevin, ci dibe bila bibe em dest ji prensîbên bingehîn ên demokrasiyê, dadmendî, wekhevî û lêgerîna aştiyê bernadin. Û em dê tekez bidserkevin. Dem dema me ye!"

DEM Partî: Me bi hev re biryar da

Pişti Başak Demîrtash, DEM Partiyê derbarê mijarê daxuyanîye belav kir û got: "Di nav berbijêren

Stenbolê de herî zêde navê rîhevala me Başak Demîrtashê di nav raya giştî de derket pêş. Piştgiriya rîhevala me Başak Demîrtashê ya ji bo namzediya Stenbolê béguman hêzeke zêde da me.

Em ji destpêka pêvajoyê ve bi Başak Demîrtashê re şêwîre dikin. Lijneyêne me yên desthilatdar di qonaxa niha de hemû şedan nîr xandin û hevdîtin bi Başak Demîrtash re kir û di nav hevahengiyê de biryar hat dayîn ku nebe berbijêr. Dê di rojên pêş de navên berbijêren me yên Şaredariya Bajarê Mezin a Stenbolê bi raya giştî re bêne parvekirin.

Em ji ber gihadina sûdê bi dildarî spasiya xoşewîst Başak Demîrtashê dikin û dizanîn di qonaxa nû ya pişti pêvajoyê de jî dê piştgiriye bike."

"Guh medin spekulasyonan"

DEM Partiyê herwiha got: "Em bi taybetî rica dikin ku ji bilî daxuyanîye fermî yên partiya me guh nedîn ti daxuyanîyan û rê nedîn avakirina bingehî spekulasyonan."

Hemas û Îsraîlê li ser agirbestê li hev kir

Hemas û Îsraîlê pêşniyara agirbestê qebûl kir. Serokwezîrê Îsraîlê Biyamin Netanyahu agirbest pesend kir.

Li aliyê din, çavkaniyên ji Filistînê ragihand ku Hemasê jî pêşniyara agirbestê pejirandiye.

Li gorî agahîyan, agirbest dê di sê qonaxêncuda de pêk were û her qonaxek dê 45 rojan bidome. Herwiha pevguhertina dîlan jî di nav xalêñ agirbestê de ye.

Li gorî medyaya fermî ya Îsraîlê, Biyamin Netanyahu li ser pêşniyara Qeterê xalêñ agirbestê qebûl kirine.

Rayedarêñ Îsraîl yên ku ji Yedioth Ahronotê re axivîn, diyar kir ku ew li beramberî şertîn Hemasê yên wekî "berdana dîlêñ li Xezeyê û vekişîna artêşa Îsraîlê ya ji Xezeyê" qebûl nakin ku şer raweste.

Çavkaniyên ji Filistînê diyar kir ku Hemasê plana vê agirbesta ji sê qonaxêncuda pêk tê, qebûl kiriye.

Amerîka: Me li Bexdayê fermandarekî Hizbulahê kuşt

Fermandehiya Navendî ya Amerîkayê (CENTCOM) ragihand ku wan êrişâ li Bexdayê

encam daye û di vê êrişê fermandarekî Hizbulahê hatiye kuştin. Şeva borî li Bexdaya paytexta Îraqê di êrişike dronî de 3 kes hatin kuştin.

Hat ragihandin ku otomobilek hatiye bombebarankirin û sê fermandarêñ Hizbulahê hatine kuştin. CENTCOMê li ser vê êrişê daxuyaniyek da û destnîşan kir, wan Hizbulah kiriye armancu ji êrişen li ser hêzên Amerîkayê berpirsyar e.

"Fermandarekî Hizbulahê hat kuştin"

CENTCOMê berpirsiyariya êrişê qebûl kir û da zanîn: "Şeva 7ê Sibatê saet 21:30î ferman-darekî Hizbulahê hat kuştin ku rasterast ji plankirina êrişen li ser hêzên me berpirsyar bû û herwiha besdarî wan êrişan bûye.

Heta niha tu nîşaneyêñ ku zerer gihiştibe sivîlan nînin."

CENTCOMê di berdewamiya daxuyaniya xwe de diyar ku ew dê bersivê bidin êrişan û pêde çû: "Amerîka dê ji bo parastina gelê me bi berdewamî gavêñ pêwîst biavêje."

Em dê dudilî nebin ji bo hesabpirsîna ji wan kesên ku gêfî li ewlehiya hêzên me dixwin."

Li aliyê din, li gorî agahîyan ku Nûçegihanê Rûdawê Helkewt Ezîz dane kesên hatine kuştin ev in:

- Ebûbaqir Saidî, Berpirsê Mûşekan ê Hizbulahê û Berpirsê Operasyonan ê Sûriyeyê bûye

- Erkan Elyawî, Berpirsê Îstxibaratê yê Hizbulahê bûye

Helkewt Ezîz bêyî navê wî bide da zanîn, kesên sêyem ê ku hatiye kuştin jî Berpirsê Karêñ Derve yê Hizbulahê bûye.

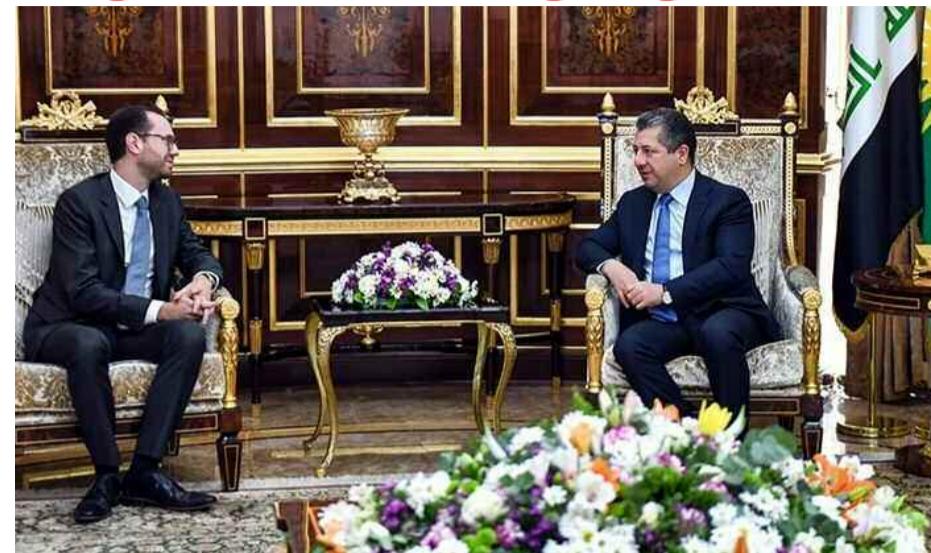
Mesrûr Barzanî pêşwazî li Konsulê Giştî yê nû yê Brîtanyayê kir

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê û Konsulê Giştî yê nû yê Brîtanya li Herêma Kurdistanê di civînekê de pêşhatêñ dawî yên Iraq û navçeyê gotûbêj kirin.

Serokwezîr Mesrûr Barzanî iro 6ê Sibatê pêşwaziya Konsulê Giştî yê nû yê Brîtanya li Herêma Kurdistanê James Goldman kir.

Li gorî daxuyaniyeke Hikûmeta Herêma Kurdistanê, "Serokwezîr Mesrûr Barzanî pîrozbahî li destbikarbûna Konsulê Giştî kir û hêviya serkeftinê jê re xwest û piştevaniya Hikûmeta Herêma Kurdistanê jî ji bo pêşdebirina peywendiyên dualî nîşan da."

Konsulê Giştî yê Brîtanya spasiya hevkarî û hevahengiya Hikûmeta Herêma Kurdistanê kir û

amadehiya welatê xwe jî bo bihêzkirina têkeliyên ligel Herêma Kurdistanê tekez kir.

Di beşeke din a hevdîtinê de,

pêşhatêñ dawî yên Iraq û navçeyê û giringiya dabînkirin û parastina mafê destûrî yên Herêma Kurdistanê hatin gotûbêjkirin.

Ji PWKê ji bo malbatên Kurd bang: Bikaranîna mafê dersa Kurdî wazîfeyeke neteweyî ye

Partiya Welatparêzên Kurdistanê (PWK) bangî malbatên Kurdan kir ku zarokên xwe di dersa bijarte ya Kurdî de qeyd bikin.

Li Tirkîye û Bakurê Kurdistanê serlêdana hilbijartina dersên bijarte yên ku di sala perwerdeyê ya 2024-2025an de li dibistanê amadeyî bêñ dayîn 30ê Kanûna Paşînê de dest pê kir.

Serlêdanêñ ji bo dersên zaravayên Kurmancî û Zazakî yên Kurdî dê heta 12ê Sibatê berde-wam bikin.

PWKyê di peyamekê de bangî malbatên Kurdan dike ku ji bo zarokên xwe dersa Kurdî hilbijêrin.

"Mafê perwerdeya bi zimanê Kurdî mafekî bingehîn e"

PWKyê diyar kir ku mafê perwerdeya bi zimanê Kurdî mafekî bingehîn, rewa û meşrû yên miletê Kurd e û got:

"Dewleta Tirkîyeyê ev 100 sal e ku mafê perwerdeya bi zimanê Kurdî li hemû dibistanan ji bo xwendekarêñ pola 5,6,7 û 8ê mafek e û niha dema serlêdanê wî mafî dest pê kiriye û dê heta 12yê sibata 2024ê berdewam bike. "Girîngiyê bi dersa Kurdî bidin" PWKyê ji malbatên Kurd xwest ku girîngiyê bidin dersa Kurdî û got:

"Bikaranîna wî mafî wek wazîfeyeke neteweyî ye jî li ser milêñ hemû malbatên Kurdan. Zarokên Kurdan paşeroja miletê Kurd in. Her kês û firsendeke ku ji bo fêrbûna zimanê Kurdî, firsenda hûnandina pêşeroja miletê Kurd e.

Kurdî wek dersên bijarte hatiye danîn."

PWKyê bi bîr xist ku dersa bijarte ango dersa zimanê Kurdî li hemû dibistanan ji bo xwendekarêñ pola 5,6,7 û 8ê mafek e û niha dema serlêdanê wî mafî dest pê kiriye û dê heta 12yê sibata 2024ê berdewam bike. "Girîngiyê bi dersa Kurdî bidin" PWKyê ji malbatên Kurd xwest ku girîngiyê bidin dersa Kurdî û got:

"Bikaranîna wî mafî wek wazîfeyeke neteweyî ye jî li ser milêñ hemû malbatên Kurdan. Zarokên Kurdan paşeroja miletê Kurd in. Her kês û firsendeke ku ji bo fêrbûna zimanê Kurdî, firsenda hûnandina pêşeroja miletê Kurd e.

Em wekî miletê Kurd divê ji

aliyekî ve ji bo bidestxistina mafê perwerdeya bi zamanê Kurdî û fermîkirina zimanê Kurdî xebatêñ xwe bimeşînîn lê ji aliyê din ve jî divê em zarokên xwe di dersa bijarte ya Kurdî de jî qeyd bikin."

Divê gavêñ pêwîst bêñ avêtin

PWKyê herwiha diyar kir ku ji bo ku dersa bijarte ya bi zimanê Kurdî li dibistanan ji destpêka pola yekê heta pola 12yê bê dayîn divê gavêñ pêwîst bêne avêtin û di vî warî de ew dê têbikoşin got:

"Em wekî Partiya Welatparêzên Kurdistanê bangî malbatên Kurdan dikin ku ji bo zarokên we fêrî zimanê dayîka xwe bibin, di nav beşa Ziman û Zaravayêñ Zindî de zimanê Kurdî (Kurmancî û Kird-Kî/Zazakî) hilbijêrin."

Li Erzirom û Erdexanê rîyêñ 200 gundan ji ber berfê hatin girtin

Li parêzgehêñ Erzirom û Erdexanê yên Bakurê Kurdistanê rîyêñ 200 gund û mezrayan ji ber berfa

zêde hatin girtin.

Berfa ku çend roj in li beşek ji parêzgehêñ herêma Serhedê

dibare zehmetî di çûnûhatinê de çêkiriye.

Li gorî zanyariyan li seranserî Erziromê rîyêñ 169 gund, mezra û taxan ji berfê hatine girtin.

Tîmêñ şaredariyê ji bo vekirina wan rîyan bênavber dixebeitin.

Li parêzgeha Erdexanê û navçeyêñ wê jî ji ber berfê pûkê rîyêñ 31 gund û mezrayan hatine girtin.

Li wir jî xebatêñ tîmêñ İdareya Taybet a bajêr ji bo vekirina wan rîyan berdewam in.

Kurd divê di hilbijartina herêmî de siyaseta neteweyî û serbixwe bimeşînin

Neteweya Kurd di bin bandor û kolonyalîzma çar dewletan (Dewleta Tirk, Faris, Iraq û Sûriye) de ye. Neteweyeke parçebûyî û bindest e. Ji derveyî Başûrê Kurdistanê ji hemû mafên xwe yên neteweyî bêpar e.

Qedere neteweya me ne di destê xwe de ye. Neteweya me xwediye ne dewletê ye. Loma jî pirsa me pirseke neteweyî û dewlet avakirin û qedera xwe tayînkarinê ye. Ji bin kolonyalîzma dewletan rizgarbûne. Li Kurdistanê dawiya dagirkerî û îlxakê anîne.

Loma jî divê kurdperwer û rêxistinê Kurdistanê di her bûyerekê de ji bona ku ev armancan pêk bê; stratejîk tevbigerin û helwest nîşan bidin û siyasetekê bimeşînin. Berjewendiya giştî ya neteweyî biparêzin.

Navê ev helwesta stratejîk û siyasetê jî, siyaseta neteweyî û serbixwe ye.

Kurdperwer û Rêxistinê Kurdistanê ji bona ku ev siyaseta neteweyî û serbixwe jî pêkbê û çêbibe, divê bi her awayî ji Dewleta Kolonyalîstên û ji hêjayiyê wan û ji dezgeh û siyaset û nêrînêwan biqetin, bes ji bona berjewendiya neteweyî ya giştî û armancê stratejîk ya Doza Kurd-Kurdistanê tevbigerin.

Ev helwest û siyaseta neteweyî û serbixwe divê li Bakurê Kurdistanê di hilbijartinê giştî û herêmî de bêne meşandin û diyar kirin.

Wek tê zanîn, piştî ku Dewleta Kolonyalîst a Kemalîst ava bû, Înkara hebûna kurdan wek ïdeolo-

jiya fermî ya dewletê hat pejirandin. Encama ev siyaseta nîjadperest û kolonyalîst ya dewletê hemû mafên neteweyî ya neteweya kurd hatin xesip kirin. Li Kurdistanê nîv xesserî-otonomiya li Împeratoriya Osmanî hebû ji holê rabû.

Kurdan jî beriya ev siyaseta Dewleta Tirk ya Kemalîst derkeve holê li dijî siyaseta wan dest bi şer kirin. Di sala 1925-an jî, ji bona mafên neteweyî qezenç bibin Kurd ketin nav tevgerandinekê. Li hemberî ev daxwazên kurdan yên gelek xwezayî dewletê dest bi êrîsheke leşkerî û nîjadperest kir.

Wê demê kurdan ji bona serxwebûn û dewleta Kurdistanê dest bi serhildanan kir. Hezar mixabin ev serhildanan di sala 1938-an de bi qetîfaman hatin şikandin.

Piştî ku serhildanê neteweyî yên Kurdistanê şikest xwarin, kurd bi siyaseta Tirk re bi her awayî entegre hatin kirin û girêdan. Kurdish nikarî rêxistinê xwe ava bikin û bi rêxistinê xwe siyasetê bimeşînin. Kurd û heta Tirk jî mecbûr bûn ku heta sala 1946-an ji bona partiya Kemalîstan û partiya li Kurdistanê qetîfam pêk anîbû CHPê re bê qeyid û şert bibin piştigir.

Di sala 1946-an de bi bandora siyaseta navneteweyî û Ewrûpayê li Tirkîye sistema pirpartîtî hat qebûl kirin; Tirkan partieneke din Partiya Demokrat (PD) ava kirin. Lê Kurdish dîsa nikarîn partiyê xwe yên neteweyî û Kurd-Kurdistanî ava bikin. Lewra ji bona kurdan her tiştek qedexe bû.

Hîc şik tune ye ku platforma

hilbijartinê piştî sala 1946-an girîng bû. Kurdish ev platforma ji bona armanca neteweyîbûna xwe û mafên neteweyî nikarî bi kar bîne. Kurdish beşek ji du partiyen Tirkan û sîstema Tirkan. Kurdish nikarîn di hilbijartinan de siyaseteke neteweyî û serbixwe bimeşînin. Kurdish dengen xwe dan herdu partian. Bi taybetî jî deng dan Partiya Demokrat û partiyen li dijî partiya Dewletê CHPê ku kurd wek netew tune qebûl kiribû û mafên kurdan yên neteweyî xesip kiribû û li Kurdistanê qetîfam çêkiri bû.

Li Bakurê Kurdistanê di sala 1965-an pêvajoya avakirina partiyan di qeda illegal de dest pê kir. Piştî ku Partiya Demokrat a Kurdistanê Tirkîye (PDKT) di sala 1965-an de ava bû pêvajoya siyaseta neteweyî û serbixwe ji bona kurdan dest pê kir. Bi taybetî jî piştî salên 1974-an li Bakurê Kurdistanê pêvajoya pirpartîtiyê dest pê kir, ev pêvajoya xurttir bû. Beşekî rêxistinê Kurdistanê bi ortodoksî di platforma hilbijartinan de siyaseta neteweyî û serbixwe meşandin.

Rêxistinê Kurdistanê, ji bona ku şîura neteweyî û Tevgera Neteweyî li Bakurê Kurdistanê xurt bibe, platforma hilbijartinan bi kar anîn.

Ev pêvajoya di sala 1980-yî de encama Derbaya Leşkerî ya 12-ê Îlonê ji holê rabû. Lê pişt re ew hewildanê dest pê kir. Lê kurdperwer û rêxistinê Kurdistanê platforma hilbijartina baş bi kar neanîn, her dem ji bona berjewerndiyen şexsî û grubî bi partiyen dewletê û sistemê re tevgeriyan. Di Gulana 2023-an de di hilbijartina Giştî û Serokkomarî de jî ev helwesta nerast domandin.

Di 31ê Aadara 2024-an de hilbijartinê herêmî hene. Divê kurdperwer û Rêxistinê Kurdistanê siyaseteke neteweyî û serbixwe bimeşînin. Lê diyar e ku helwesteke xurt ya neteweyî û serbixwe dê di hilbijartinê de jî nayê meşandin. Ev ji bona berjewendiya neteweyî û ji bona Doza Kurd-Kurdistanê dibe kîmasiyeke mezin û derbayeke ne neteweyî.

Divê kurdperwer û rêxistinê Kurdistanê di vê mijarê de xwe ji çav derbas bikin.

İbrahim GUÇLU

Baregeheke Amerîkayê li Dêrazorê rastî êrîsheke bi dronê hat

kirine.

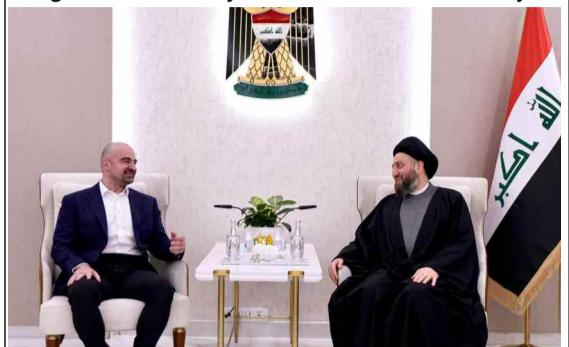
Berdevkê Pentagonê Pete Nguyen berî du rojan diyar kir, ji 17'ê Cotmehê ve herî kêm 168 êrîş li dijî hêzên Amerîka û Hevpeymaniya Navdewletî li Sûriye û Iraqê

hatine kirin.

Fermandehiya Navendî ya Amerîkayê (CENTCOM) şeva borî ragihandibû, hêzên wan êrîşek li Bexdayê pêk anîye û tê de fermandarekî Hizbulallah Iraqê kuşt.

Bafil Celal Talebanî: Divê jiyan û mûçe bi nakokiyêni siyasi re neyê tevlihevkirin

Serokê Yekîtiya Niştimanî ya Kurdistanê (YNK) Bafil Celal Talebanî li Bexdayê bi Serokê Tevgera Hîkme Seyîd Emmar Hekîm re civiya.

Di hevdîtinê de dawî pêşhatên siyasi hatin gotûbêjîkirin û tekezî li ser yekrêziya hewlîn niştimanî ji bo parastina aramiya welat û çareser kirina pirsgirêkîn ku astengiyan li pêsiya prosuya siyasi çêdiye.

Di civînê de her wiha tekez li ser çareseriya destûrî ji bo pirsgirêkîn di navbera hîkûmeta Herêma Kurdistanê û hîkûmeta navendî de hat kirin, daku hemû hewlîn ji bo bidestxistina encameke erêni, parastina mafên mûçegiran û jiyan xelkê nebin qurbaniyênakokiyêni siyasi.

Aloziya li Rojhilata Navîn mijareke dinê vê hevdîtinê bû û Serok Bafil got." Herêm di rewseke nehevseng re derbas dibe, divê her kes gavêni siyasi yên rast bavêje û bi berpirsyarî tevbigere. Divê her kes rê nede ku welat bibe qada çareserkirina nakokiyêni derive, ku armanca herî bilind a ku em hewl didin pêk bînîn ev e.

6 şervanê HSDê di êrîşa li ser kîlgeha El-Omer de hatin kuştin

Hêzên Sûriyeya Demokratîk (HSD) radigîhîne, 6 şervanê wan di êrîşa şeva borî ya li ser kîlgeha pertrolê ya El-Omer li Dêrazorê de, canê xwe jidest dane.

Navenda Ragihandinê ya HSDê iro 5ê Siba 2024an di daxuyaniyekê de ragihand, şeva borî ji herêmîn di bin kontrola çeteyên rîjîma Sûriyeyê de, êrîşek bi dronan li ser Akademiya Perwerdeyê ya li Kîlgeha El-Omer a li rojhilatê Dêrazorê kiribû kirin.

Di daxuyaniyê de hat aşkerekirin, di encamê êrîşê de 6 şervanê HSDê canê xwe ji dest dan.

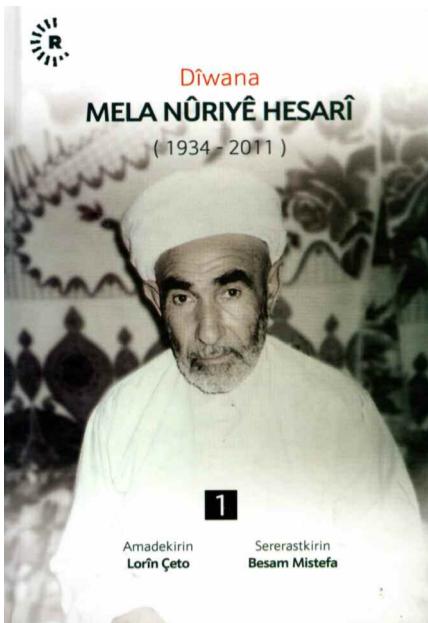
Navenda Ragihandinê ya HSDê ev êrîşa terorîstî şermezâr dîkin û got, ewê di dema û cihê guncaw de bersiva çavkaniya êrîşê bidin.

Pêştir jî, Rêveberê Rewangeha Sûri ya Mafên Mirovan Ramî Ebdulrehman ji K24ê re gotibû, grûpa bi navê "Berxwedana İslâmî li Iraqê" iro 5ê Sibatê bi dronan êrîş kîlgeha petrolê ya Omer li Dêrazorê ku baregeheke mezin a Amrîkayê kiriye armanc.

Ramî Ebdulrehman dabû zanîn jî, di êrîşê de 5 şervanê Hêzên Sûriyeya Demokratîk (HSD) hatin kuştin û 20 şervanê din jî birîndar bûne.

Kîlgeha Omer a petrolê li başûrê rojhilatê Dêrazorê ye û baregeheke mezin a Hevpeymaniya Navdewletî lê ye û gelek caran ji aliyê mîlîşyayêni ser bi İranê ve rastî êrîşan hatiye.

Tora Medyaya Rûdawê û Çapkirina Dîwana Mele Nûriyê Hesarî

Di roja 1.2.2024an de, li navenda Hevgirtina Rewşenbîrên Rojavayê Kurdistanê/ **HRRKê** li Qamişlo, dîwana Mele Nûriyê Hesarî, ji rex kurê wî Abdulwehab ve, ji nîvîskar, helbestvan û rewşenbîrên Kurd re hat ïmzekerin. Hejaye gotinê ku, **Tora Medyayê ya RÜDAWê** ev dîwana Mele Nûriyê Hesarî di du cildên bedew de; yek 368 rûpel û ya din 420 rûpel, çap û belav kiriye.

Wek ku diyar e Mele Nûriyê Hesarî zimanzan û helbestvan bû.. Ew di bin bandora helbestên Cegerxwîn, Melayê Cizîrî, Xanî û Feqê Teyran de şiyar û serwextî derd, jan û nexweşiyên civaka xwe bû.. Jiyanek bi kul, êş û keder derbas kir û ji kerba navê xwe kiribû **Pirêşan**.

Kurtiye ji jiyan û berhemên Mele Nûriyê Hesarî: Ew ji malbateke xweneda, zana û bîrewer bû. Bavê wî mele bû, diya wî jî keça melan û jineke quranxwenedî bû. Ew di 1934an de li gundê Hesara Kercewsê çêbûye. Navê diya wî Xanim e, navê bavê wî Mele Yûsivê kurê Emer e. Tev pirtûkên wî, bi Zimanê Kurdî û alfabeja latînî hatine

nîvîsandin. Piraniya pirtûkên wî helbest in û çend lib jî, li dor ziman û babetên cuda-cuda hene. Lê belê heta niha çar pirtûkên wî hatibûn çap kirin, ew jî evin:

Şoreşa Barzanî: Dîwanek helbest e, di sala 1995an de çap bûye. **Hostanîbêja Zarhaweyê Kurdî:** Ev pirtûka wî di sala 1996an de mamoste Zeynelabdîn Zinar li Swêdê ji aliyê weşanxaneya PENCI-NARê ve çap kiriye. Ev pirtûk jî li dor zimanzaniyê ye. **Axlîma: Pêlîn Helbetsa Kurdî:** Zimanzanî ye, di sala 1997an de çap bûye, **Zevîyek Gazîndan:** Dîwanek helbest e, di sala 2000î de çap bûye û Seydayê Mele Nûrî diyarı ji canê serokê nemir **Mele Mistefa Barzanî** kiriye. Yen din tev li ser kaxeta ne. Bi tenê ji wan ev dîwana ku di nav destêne we de ye bi navê: (**Dîwana Mele Nûriyê Hesarî: 1934-2011**), di rîka Tora

Medyayê ya RÜDAWê re, bi amadekirina birêzan Lorîn Çeto û sererastkirina Besam Mistafa, di sala 2023an de. hatiye çap kiriye. evin: **Şoreşa Barzanî:** Helbest, 1995 -**Axlîma: Pêlîn Helbetsa Kurdî,** 1996 -**Rêziman:** Destnîvîs -Ferhenga Kurdî -Kurdî, Destnîvîs -Ferhenga Kurdî -

Tirkî, Destnîvîs -Ferhenga Kurmancî -Zazî, Destnîvîs -Mewlida Pêxember, Destnîvîs -Vegerandina Zimanê Erebî Şarvîn, Destnîvîs -Koledar: Çirokek Helbestî ye, Destnîvîs -Dû Mar: Çirokek Helbestî ye, Destnîvîs, Bi zimanê Erebî ye -Çend dîwanên helbestan, Destnîvîs -Bîranîn, ji jiyana wî, Destnîvîs..

Mele Nûriyê Hesarî di sibeha roja 25.01.2011an de, di mala xwe de li bajarê Qamişlo koça dawî kir. Di eyîn rojê de evîndarêne wî, ew di goristana taxa Qidûr Beg de, spartin axa sar û cemidî.. Xwedê wî bi dilovaniya xwe şad bike. Hêjaye gotinê ku rehmetiyê Mele Nûrî hin xelat jî standibûn.. spasiyek gerim ji Tora Medyayê ya RÜDAWê û keda Lorîn Çeto û Besam Mistafa re, ji HRRKê re ku ev dîwan di navenda wê de, ji rex kurê mele Nûrî (Abdulwehab) ve hat ïmzekerin. Û ez wek dostekî rehmetiyê Mele Nûrî Hesarî, yê

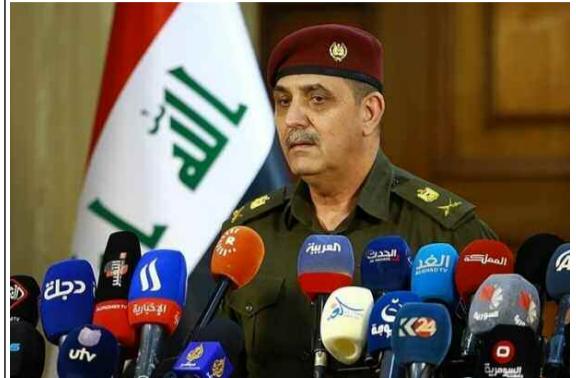
nîzîk, vê dîwana wî ji dil û can li xwendevanên Zimanê Kurdî pîroz dikim.

Wêne: Abdulwehabê Mele Nûrî û nîvîskar Mustafa Abdo cîgirê serokê Hevgirtina Rewşenbîrên Rojavayê Kurdistanê/ **HRRKê**

Konê Reş/ Qamişlo 1.2.2024

Yehya Resûl: Hevpeymaniya Navdewletî li Iraqî bûye faktora bêaramiyê

Berdevkê Fermandehiya Giştî yê Hêzên Çekdar ên Iraqê Yehya Resûl ragihand, hel-

westa hêzên Amerîkî ji her demê zêdetir Iraqê han dide ku erkê vê hevpeymaniye bidawî bike.

Yehya Resûl îro di daxuyaniyekê de got, Amerîkiyan gelek caran bi bêberpirsiyâr her tişte ku dikare têgîhîştinê û destpêkirina danû-standinê dualî têk bibe, kirine.

Got jî: "Amerîka şeva borî êrîşeke asmanî li nîvî taxeke niştecibûnê li Bexdayê pêk anî, bi awayekî giringiyê neda jiyana sivîlan û yasayên navdewletî."

Yehya Resûl got: "Ev metirsî li ser aştiyê ye, serweriya Iraqê bînpê dike û jiyana gelê me dixe metirsiyê. Tişte metirsîdar jî ew e ku Hevpeymaniya Navdewletî sedem û armancênu ku ji bo wan li ser axa me ne, derbas dike."

Herwiha got: "Ev kirýara han ji her demê zêdetir dihêle ku hikûmeta Iraqê erkê vê hevpeymaniye bi dawî bîne, ku bûye faktora bêaramiyê li Iraqê û metirsiya wê yekê heye ku Iraqê bikişîne nava xeleka nakokian."

Peyamnîrê K24ê şeva borî gortibû, li navçeya Meştelê ya Bexdayê otomobîlek ji aliyê dronekê ve hat armanckirin û di encamê de 3 kes hatin kuştin ku 2 ji wan serkirdeyên Heşda Şeibî ne.

Li gorî zanyariyan, 2 ji kuştîyan serkirdeyên Heşda Şeibî (Ebû Baqir Saidî û Arkan Elyawî) hatine kuştin û Hizbulallah Iraqî jî di daxuyaniyekê de kuştina wan piştrast kiriye.

Di vê derbar de jî, Fermandehiya Navendî ya Amerîkayê (CENTCOM) ragihand, hêzên wan êrişek li Bexdayê pêk anîye û tê de fermanarekî Hizbulallah Iraqî kirine armanc.

Pêvajoya dersa Kurdî bi dawî dibe: Lê hîn jî li gelek dibistanan dest pê nekiriye

Sendîka û saziyên ziman dixwazin dema serlêdana dersên bijarde bê dirêjkirin.

Wezareta Perwerdeyê ya Tirkîyeyê ji bo serlêdana dersên bijarte du heftê dem diyar kir.

Li Tirkîye û Bakurê Kurdistanê serlêdana hilbijartina dersên bijarte yên ku di sala perwerdeyê ya 2024-2025an de li dibistanan amadeyî bén dayîn 30ê Kanûna Paşînê de dest pê kir.

Ev pêvajo dê heta heta 12ê Sibatê berdewam bike.

Lê saziyên pêwendîdar dixwazin dema wê heta dawîya vê mehê bê dirêjkirin.

Li gelek dibistanan nehatîye destpêkirin

Serokê Şaxa Duyemîn a Sendîkaya Egitim-Senê ya Amedê Serhat Kiliç ji Rûdawê re got:

"Îro em dinêrin hîn li gelek dibistanan ev pêvajo nehatîye destpêkirin. Hîn jî form nedane xwendekaran û bi ïmzeyîn malbatan ev form negirtine. Loma em dixwazin ev pêvajo dirêjî bibe.

Demeke wîsa bidin ku bi awayekî

têr û tije bikarin vê pêvajoyê bi zelalî temam bikin."

"Bila heta dawîya sibatê dem bê dirêjkirin"

Serokê Şaxa Sendîkaya Egitim Bir-Senê ya Amedê Remezan Tekdemîr jî got:

"Em vê dema diyarikîrî gelekî kêm û kin dibînin. Bi vê helkeftê em jî wekî şaxa Amedê ya Egitim Bir-Senê dixwazin ku ev sînorê dema dersên bijarte were rakirin û bi wî awayî em dixwazin heta dawîya sibatê dem were dirêjkirin."

Tevî ku mafek fermî ye jî di pêvajoya serlêdanê dersen bijarte de ji ber pirsgirêkan malbat û xwendekar bi hêsanî nikarin serlêdanê bikin û kembûna deme jî dibe rîgîrîya herî mezîn e li ber çareserkirina wan pirsrîkan.

Mamosteya zimanê Kurdî Yasemîn Asirogluya ku li benda tayînkirinê ye ji Rûdawê diyar kir ku daxwaza wê ya yekem ev e ku pêvajoya dersa bijartê bê dirêjkirin.

"Bila bi kêmânî 400 mamoste bén tayînkirin"

Yasemîn Asirogluyê got:

"Niha du heftê gelekî kêm in. Daxwaza min a duyemîn jî ew e ku tayînkirina mamosteyan divê were zede kirin û kontenjan ji bo vê vebin."

Divê qet nebe 300-400 mamoste werin tayînkirin. Ji ber mamoste jî hene xwendeklar jî hene. Em terê dikan. Bi rastî em li bendê ne."

Xwebexşê Yekîtiya Dildarên Kurdî Hişyar Ozsubaşî jî got, "Divê herî kêm mehek be ku milet bi rehetî bîrîyara xwe

û daxwaznameyên xwe bidin."

Xwendekarên Kurd li dibistanan navîn ji bo polên 5-6-7 û 8an hem bi awayî online hem jî rasterast bi serlêdana li dibistanan xwe dikarin dersên Kurdî hilbijîrin.

Li gorî amarîn fermî, demsal 2023yan jî nêzîkî 25 hezar xwendekaran dersên Kurmancî û Kirmançî/Zazakî hilbijartine û îsal ew wan waneyan dibînin.

Kurdistan yek ji dergûşen herî kevin a şaristaniyê ye

Li cîhanê gelek ciyên kevin yên şaristaniyê hene. Ji wan hinek ev in: Filistîn, Misir, Yûnanîstan û Mezopotamya.

Mezopotamya axa navbera çemên Dîcle û Feratê ye (mezo: navber, potam: çem).

Paristaniya vê herêmê dijihî 8-9 hezar salên berî zayinê (b.z.).

Hin cîranê kurdan yên dîrokî asûrî, faris, ermenî û romayî bûne.

Bi qasî ku tê zanîn cara

pêşî sumeriyan qala kurdan kiriye. Wan ji welatê kurdan re gotiye:

KAR-DA-KA (*)

Ev gotin 2000 sal b.z. li ser kevirekî hatiye nivîsîn. Ev kevir li Mezopotamyayê li kavilekî sumeriyan hatiye dîtin.

Welatê Kardakan diket navbera Bedlîs û Wanê.

Asûriyan jî ji kurdan re gotiye kardox û ji welatê wan re jî gotiye Kurtiye.

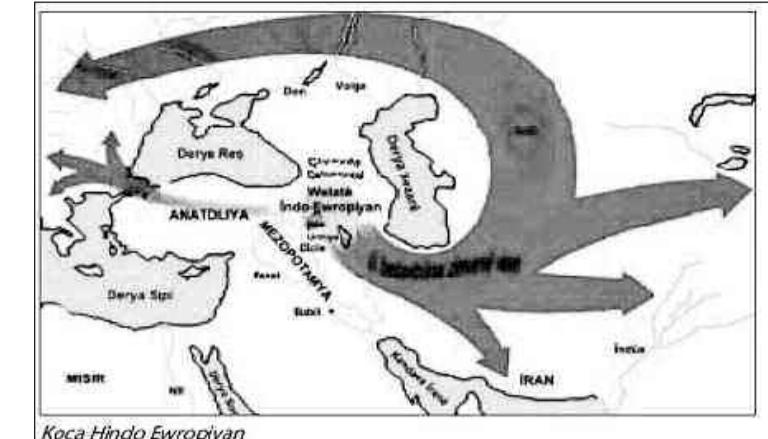
Piştre navê kurdan di bel-

gâyên dîrokî de wek kurtî, kirtî, kardox, kardoç, gutî, med, kardo û kardukhatîye nivîsîn.

Li gor dîroknaşan kurd arî ne û neviyê medan in.

Gotina arî ji sanskrîti (**) tê, maneya wê jî binijad, esilzade, yên xweşik, yên baş û rind e. Navê zimanê ariyan aryavaşa bû. Navê welatê wan Aryavarta (Welatê Arya/Warê Arya) bû. Welatê wan başûr û rojhîlatê Derya Qezwînê (Xezar) bû.

(*) Navê KARDAKA li ser

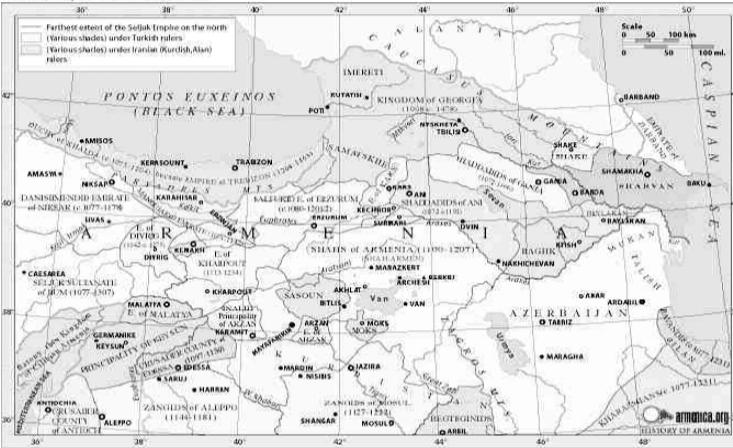
kevir bi awayê KRDK hatiye nivîsîn. Zimannas gava ku nivîseke ku tenê bi tîpêng dengdar hatibe nivîsîn, A-yeke (dengekî di navbera A û E'yê de

ye) dixin navbera hemû tîpan. Loma KRDK dikare KURDIK, KARDOK, KURDOK û hwd. be.

(**) Sanskrîti zimanê kevn ê hindî ye.

Seddadi Beş: DEWLETÊN KURDİ, SEDSALA 11'AN, İMPARATORIYÊN KURDİ

Armenia, 11th-12th Centuries

Şeddadi navê dewleteke kurdan e ku di sala 951'ê (340'ê hicrî) de ji aliye Şeddadiyan ve li herêma Erana bakurê Azerbeycanê (Başûrê Qafqasyayê) hatiye damezrandin. Vê dewleta Kurdan heta sala 1164'an xwe ser piyan girt. Bajârê Anî (li Qersê/Türkiye), Tiflis (Gurcistan), Demirqapî, Qerebax, Nêxcivan, Gence (li Azerbeycanê ye), Duwîn (li Ermenistanê ye)

Dewleta Şeddadiyan, di sala 951'ê miladî da bi deste Muhemedê kurê Şedadê li (Başûrê Qafqasya) hatiye sazkarin. Ev dewlet, yek ji wan dewleten Kurda yên ku di dema İslamiyete da hatine sazkarin. Bi rasti ev dewleta kurdi, gelek xurt û temen (umir) direj buyê. Sinoren wê pir fireh bûye, hemu bi vê dewletê ve girêdayi bûne. Di wê demeda li başur ji,

hukumeta Merwanîyan, li rojhîlat hukumeta Hesnevî hebûye. Ev devlet ji aliye cardeh hukumdaren Şedâdi ve hatiye idarekirin. le belê bi erişa Melîkşah

hukumdare Selçuqi li ser wê herême di sala 1075'an da dawî lê hatiye.

Piştî dîlkîtina Salar Marzûban Mihemedê keyayê Musafirogulları di sala 948'an de Mihemed Şedâd Qartû (Mihemed Kurê Şedâd jî tê gotin) cîhe wî girt. Mihemed Şedâd Qartû pêşî tenê keyayê Debîl bû, lê di 951'ê de li tevâhiya Azerbeycanê bû desthilat. Herçend tê gotin ku dewleta Şeddadiyan di sala 1164'an de hilweşiyaye jî em ji kîtabeyeke ku Key-Sultan Şedâdî li Aniyê daye nivîsandin dizanin ku wî heta 1198'an desthilatdariya xwe meşandiye. Li gor hin çavkaniyê Şedâdî bi êrişa xundekarê Selçûqiyan Melîkşah bi ser vê herêmê de di sala 1075'an de hilweşiyane, lê xwiyaye ew bi vê êrîşê qels bûne û heta sala 1198'an jî xwe girtine.

Sedsala 12'anda, ji pirtûka destnîvîsa gerîdokekî Roavada wêneya Seroke Dewleta Dostkî Emîr Ebu Nasr Dewleta Dostkî (Merwanî) di sala (982 an, BZ) de hatiye damezrandin Damezrênerê vê dewletê Badê Dostkî bû (1). Bad jî, di wexta xwe de, bi mîrânî û cegerdarî û bi bîrtûjî û şareza-yiyê hatibû naskirin.

Ibin Elesîr di pirtûka xwe de ya bi navê (Elkamil Fî Eltarî) de dibêje ko xelîfeyê Ebasiyan (Udid Eldewle) wexta bi Badê Dostkî re civiya, bi dizî ji wezîrê xwe re gotiye ko ev zîlam mirovan ditirîsine. Wa dixuye ko Bad bi xwe jî di çavên xelîfê de hin tiş xwendibûn, lewra şiya ligel siwar û leşkerên xwe ji qesrê bireve û xwe ji tora xelîfê û leşkerên wî rizgar bike. Piştî wê dest bi avakirina dewleta xwe ya di çesnê stiraneke kurdî de, dike. Di destpêkê de êrişa xwe dibe ser Ardiş (2) û yeko yeko piştî hinartina nameyan, keleh û bajârên kurdan dergehêne xwe bê xwîn rijandin li ber wî vedikin. Bi vî awayî navûdengê Bad belav dibe û dewleten cîran ji tîrsa xwe re, bi taybetî dewleta Biweyhî û xîlafeta Ebâsi dest bi amadekirina hêz û betalyonên xwe dikin da ko li berberî destkeftin û berfirehîrîna dewleta wî rawestin. Gelek caran hewl dane ko wî bikujin. Di êrişa xwe ya li ser Mûsilî de, Bad vê carê bi rastî têt kustîn. Rawestana li ser şexsiyeta Bad pêdiviyî lêkolîneke taybetî ye digel ko jîyana wî tarî û di çavkaniyê dîrokî de ne ewqasî zelal e. Navê wî Husenî Ebdulahê Dostkî ye, ji kurdên Harbexî ye ji mîren Botan e. Piştî Mirina Bad, Ebasiyan û Biweyhîyan û romê wa texmîn kirin ko êdî ji tîrsnîya dewleta dostkîyan xelas bûn, lê belê berevajî gumana wan, cîgir û mîratgîrên Badî, bi taybetî Ebû Elî kurê Merwanî, di demeke kurt de şiya bajârên xwe ji nû ve asê bike û hêza xwe jî careke dî berhev û tundtir bike. Ibnû Kesîrê Dîmesqî vê yekê bêtir zelal dike: "xelîfeyê Fatimiyan şandeyeke giranbuha digel diyarî û entîkeyan hinartibû cem Mîr Ebû Elî û hebûna dewletê pejirandibû, herwilo xelîfeyê Ebasiyan û Imperatorê pîzantîyan jî her yekî ji milê xwe ve daxwaza hevalbendî û sînorbendiyeke hêja jî dixwestin"

Firehbûna Dewleta Dostkî

Destnîşankirina firehî û zemîna ko dewlet li ser ava bûbû, hinekî aloz e. Lê eger em navçe û herêmê di bin destê dewletê de bi

**Dewleta Merwanî (P.Z. 990 -1085)
Beş: DEWLETÊN KURDİ, SEDSALA
12'AN, İMPARATORIYÊN KURDİ**

Eldîmesqî di vî warî de wisa dibêje: "Kurê Nebhan ê bazirgan di rojekê de 500 Dînarên pîzantî qezenc dikir". Ibnulfariqî jî dibêje ko, Dewleta Dostkî li rada desthilata xwe sermiyanê tu kesî ji wan nedistend, ji bilî mirovekî Ereb ko çek di mala wî de dîtbûn, wek nokerekî ji bo welatekî dî hatibû nav wan dixebeitî.

Dîroknaşen ko li ser qonaxa dîrokî ya navçeyê radiwestin didin xuyanîkirin ko (Nesir Eldewle) Mîrê Dostkîyan, mirovekî siyâşî, şareza û hismendekî bê hempa bû. Di tîgihiştina hunera desthilatdariya dewletê de dûrbîn bû, lewra şiya gelê xwe di aşîtî û xweşiyê de bihîle. Li seranserî 53 û salan bi hiştûji danûstendin ligel dewlet û imperetorîn herêmê dikir bêyî ko welatê xwe hogîr asteng û nakokiyêni siyâşî bike. Herweha besdîrî çareserkirina pîrsîrîkîn di navbera dewleten navçeyê de, dibû.

Dewleta Dostkî û hunera avahîye

Jibermayî û kavîl û şûnşopêñ hunera avahîye yêne dewleta Dostkîyan mirovan mit û mat dîkin. Di wê wextê de, û di wê navçeyâ ko bi şer û pevçûnan mijûl bû, Dostkîyan berê xwe dabûn avakirina pêdiviyîn jîyaneke xwes, hewl didan ko xwe ji ber pevçûnan bidin alî da ko xwe ji avakirina şaristaniya mirovane re û xwe ji avakirina welatekî bajarvanî û xweşkirina jîyana xelkîn wî welatî re, vala bikin. Ji nû ve tekûzkirina Keleha Amedê û ji nû ve tebûtkirina sûra wê û keleha Batmanê û sûrên Miyafarqîn û pirêñ asê li ser çemê Batmanê û kelehen Botan, tev, çend nimûne ne ji hunera avhiya Dostkîyan ko navê xwe û navê avahîkar û hostayê kurd li ser wan kavilan kolandine. Herwisa, Dostkîyan bi awakî pir balkêş guh dabûn avakirina bazaran û kolanan û hewl dabûn ko ava paqî li hemî mal û taxan belav bikin. Bîguman hemî avahî û eywanê ko di wexta Dostkîyan de avadibûn, wek pîşe û hunereke spehî; bi taybetmendiya giyanê kurdan ve girêdayî bûn. Lewra ji yên herêmê û ji hunera avhiya Romanî pir cihê bûn.

Səhifəni hazırladı: Perviz Pehâhoglu

Gutî (Qurtî, Gutium) Beş: BERIYA ZAYİNÎ, DEWLETÊN KURDİ, İMPARATORIYÊN KURDİ

Gutî di dirokê de yek ji pêşîyê Kurdan e li çiayê Zagros û li kîlêka çemê zapê jiyan e, 2700 sal berya mîladê, dewletek xurt û serbixwe sazdkîn û tînê heta mezbabota, lewre axa wir gelek xwes û bijun bu.

Di sala 2649 pêşîya mîlade êrîş dibin ser Sumer û Akadiyan welatê Akadiyan ji zevt dîkin du qerna wan idare dîkin, peşe di sala 2400 berya mîlade da bi biraye xwe gele

Lolora yekbunê cedîkin dewleta wan bi vî rengî gelek xurt û peşve dije. Lî piştre li hember Akadayî dîsa mexlûb dibin û diçin warê xwe yê kevn çiayê

Zagrose. Piştre di sala 2270 B.Z. di dema padışahê Asûriyan Salmanasarê yekemin de bi wan re şereki giran datinin. Navê padışahê dawiya Gutian Tîrîgan bû.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Aa

av

diran

Ev çîye? Ev ave.
Bu nödir? Bu sudur.
Что это? Это вода.
What is it? It is water.

agir

Ev çîye? Ev agire.
Bu nödir? Bu oddur.
Что это? Это огонь..
What is it? It is fire.

çav

Ev çîye? Ev çave.
Bu nödir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

çaynîk

Ev çîye? Ev çaynîke.
Bu nödir? Bu çaynikdir.
Что это? Это чайник.
What is it? It is a teapol.

Ev çîye? Ev çakûçe.
Bu nödir? Bu çekicidir.
Что это? Это молоток.
What is it? It is hammer.

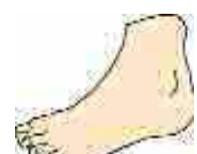
Êê

êleg

hêk

Ev çîye? Ev êlege.
Bu nödir? Bu jiletdir.
Что это? Это жилет.
What is it? It is a jumper.

pê

kêr

Ev çîye? Ev pêye.
Bu nödir? Bu ayaqdır.
Что это? Это пятка.
What is it? It is a heel.

Bb

bizin

Ev çîye? Ev bazine.
Bu nödir? Bu keçidir.
Что это? Это коза.
What is it? It is a goat.

bacan

Ev çîye? Ev bacane.
Bu nödir? Bu pomidor.
Что это? Это помидор.
What is it? It is a tomato.

Bb

balon

Ev çîye? Ev balone.
Bu nödir? Bu şardır.
Что это? Это шар.
What is it? It is a balon.

otomobil

Ev çîye? Ev otomobile.
Bu nödir? Bu maşındır.
Что это? Это машина.
What is it? It is a car.

Cc

taC

Ev çîye? Ev taCe.
Bu nödir? Bu tacdır.
Что это? Это корона.
What is it? It is a crown.

Canî

Ev çîye? Ev Canîe.
Bu nödir? Bu daydır.
Что это? Это жеребенок.
What is it? It is a horse.

cûcik

Ev çîye# Ev cûcike.
Bu nödir? Bu cücedir.
Что это? Это цыпленок.
What is it? It is a chiken.

finCan

Ev çîye# Ev finCane.
Bu nödir? Bu fincadır.
Что это? Это чашка.
What is it? It is a cup.

Çç

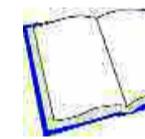

Ev çîye? Ev çav.
Bu nödir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

Ev çîye? Ev çeleke.
Bu nödir? Bu inəkdir.
Что это? Это корова.
What is it? It is cow.

Dd

defter

Ev çîye? Ev deftere.
Bu nödir? Bu dəftərdir.
Что это? Это тетрадь.
What is it? It is a copybook.

dar

Ev çîye? Ev dare.
Bu nödir? Bu ağacdır.
Что это? Это дерево.
What is it? It is a tree.

dest

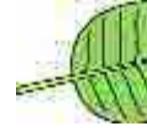
Ev çîye? Ev deste.
Bu nödir? Bu əldir.
Что это? Это ладонь.
What is it? It is a hand.

dil

Ev çîye? Ev dile.
Bu nödir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

Ee

belg

Ev çîye? Ev belge.
Bu nödir? Bu yarpaqdır.
Что это? Это лист.
What is it? It is a leaf.

elok

Ev çîye? Ev eloke.
Bu nödir? Bu hinduşqadır.
Что это? Это индюк.
What is it? It is a turkey.

ker

Ev çîye? Ev kere.
Bu nödir? Bu ulaqdır.
Что это? Это осёл.
What is it? It is a donkey.

zebeş

Ev çîye? Ev zebeshe.
Bu nödir? Bu qarpızdır.
Что это? Это арбуз..
What is it? It is a water melon.

Ff

fil

Ev çîye? Ev file.
Bu nödir? Bu fildir.
Что это? Это слон.
What is it? It is an ele-

firok

Ev çîye? Ev firoke.
Bu nödir? Bu teyyaradır.
Что это? Это самолёт.
What is it? It is a plane.

find

Ev çîye? Ev finde.
Bu nödir? Bu şamdir.
Что это? Это свеча.
What is it? It is a candle.

zerafe

Ev çîye? Ev zerafeye.
Bu nödir? Bu zürafədir.
Что это? Это жираф.
What is it? It is a giraffe.

Gg

gizêr

Ev çîye? Ev gizere.
Bu nödir? Bu kökdür.
Что это? Это морковь.
What is it? It is a carot.

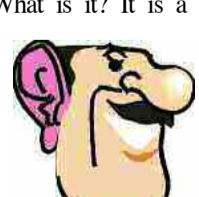
gêzî

Ev çîye? Ev gêziye.
Bu nödir? Bu süpürgədir.
Что это? Это веник.
What is it? It is a braom.

gore

Ev çîye? Ev goreye.
Bu nödir? Bu corabdır.
Что это? Это носки.
What is it? It is a stocking.

guh

Ev çîye? Ev guhe.
Bu nödir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухao..
What is it? It is an ear.

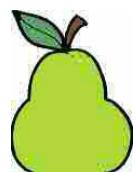
20

№ 05 (565)

DÎPLOMAT

01-08 feval, Şubat, sal 2024

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABƏYA BI FERHENG

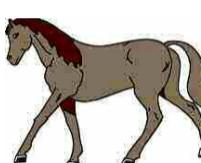
Hh

hirmê

hirç

Ev çîye? Ev hirmêye.
Bu nədir? Bu armuddur.
Что это? Это груша.
What is it? It is a pear.

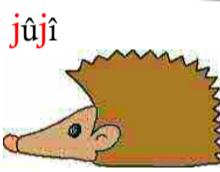
hesp

Ev çîye? Ev hespe.
Bu nədir? Bu atdır.
Что это? Это лошадь.
What is it? It is a horse.

hêştir

Ev çîye? Ev hêştire.
Bu nədir? Bu dəvədir.
Что это? Это верблюд.
What is it? It is a camel.

Jj

jûjâ

roj

Ev çîye? Ev jûjâye.
Bu nədir? Bu kirpidir.
Что это? Это ёжик.
What is it? It is a hedgehog.

rojname

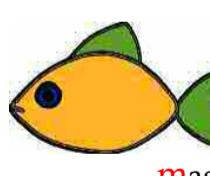

keyjal

Ev çîye? Ev rojnameye.
Bu nədir? Bu qəzətdir.
Что это? Это газета.
What is it? It is a newspaper.

mûz

masî

Ev çîye? Ev mûze.
Bu nədir? Bu banandır.
Что это? Это банан.
What is it? It is a banana.

gamêş

meymûn

Ev çîye? Ev gamêşe.
Bu nədir? Bu camışdır.
Что это? Это буйвол.
What is it? It is a buffalo.

Mm

nan

Ev çîye? Ev nane.
Bu nədir? Bu çörəkdir.
Что это? Это хлеб.
What is it? It is bread.

hûrbivîn

Ev çîye? Ev hûrbivîne.
Bu nədir? Bu zərrəbindir.
Что это? Это лупа.
What is it? It is a magnifying-glass.

Nn

trêñ

Ev çîye? ev trêñe.
Bu nədir? Bu qatardır.
Что это? Это поезд.
What is it? It is a train.

reng

Ev çîye? Ev renge.
Bu nədir? Bu boyadır.
Что это? Это краска.
What is it? It is a colour.

îî

dîk

Ev çîye? Ev dîke.
Bu nədir? Bu xoruzdur.
Что это? Это петух.
What is it? It is a cock.

îsot

Ev çîye? Ev îsote.
Bu nədir? Bu bibardır.
Что это? Это перец.
What is it? It is a pepper.

Ll

lêv

Ev çîye? Ev lêve.
Bu nədir? Bu dodaqdır.
Что это? Это губы.
What is it? It is a lip.

lîmor

Ev çîye? Ev lîmone.
Bu nədir? Bu limondur.
Что это? Это лимон.
What is it? It is a lemon.

Oo

ode

Ev çîye? Ev Odeye
Bu nədir? Bu otaqdır.
Что это? Это комната.
What is it? It is a room.

otobûs

Ev çîye? Ev otobûse.
Bu nədir? Bu avtobusdur.
Что это? Это автобус.
What is it? It is a bus.

sol

Ev çîye? Ev sOle.
Bu nədir? Bu ayaqqabıdır.
Что это? Это обувь.
What is it? It is a shoe.

top

Ev çîye? Ev tOpe.
Bu nədir? Bu topdur.
Что это? Это мяч.
What is it? It is a ball.

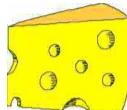
21

№ 05 (565)

DÎPLOMAT

01-08 feval, Şubat, sal 2024

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABƏYA BI FERHENG

Pp

penir

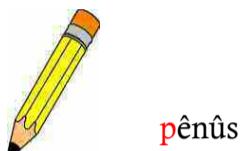

pîvaz

Ev çîye? Ev penîre.
Bu nədir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

perçemek

pênuş

Ev çîye? Ev perçemek.
Bu nadir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

sêv

Ss

Ev çîye? Ev sêve.
Bu nədir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is a apple.

se

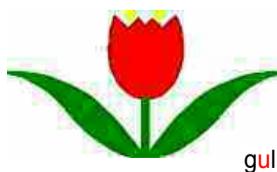
Ev çîye? Ev seye.
Bu nədir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

utî

Uu

Ev çîye? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is a ear.

gul

Ev çîye? Ev kurme.
Bu nədir? Bu qurddur.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flower.

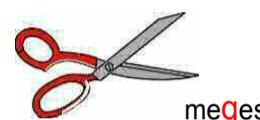
Qq

beq

Ev çîye? Ev beq.
Bu nədir? Bu qurbağdır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

Ev çîye? Ev qaze.
Bu nədir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

meqes

Ev çîye? Ev meqese.
Bu nədir? Bu qayçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

portqal

Ev çîye? Ev portqale.
Bu nədir? Bu portağaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is a orange.

Rr

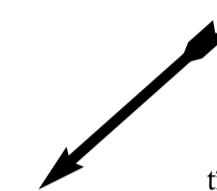
şêr

Ev çîye? Ev şere.
Bu nədir? Bu şırdır.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

kêwrîşk

Ev çîye? Ev kewrîşke.
Bu nədir? Bu dovşandır.
Что это? Это зайц.
What is it? It is a rabbit.

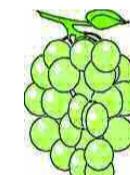
tîr

Ev çîye? Ev tire.
Bu nədir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is a arrow.

rovî

Ev çîye? Ev roviye.
Bu nədir? Bu tülküdür.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Tt

tīr

Ev çîye? Ev tirîye.
Bu nədir? Bu üzümdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

tütî

Ev çîye? Ev tutüye.
Bu nədir? Bu tutuquşudur.
Что это? Это попугай..
What is it? It is a parrot.

pirtûk

Ev çîye? Ev pirtûke.
Bu nədir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

tîmsal

Ev çîye? Ev tîmsahe.
Bu nədir? Bu timsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodil

Uu

utî

Ev çîye? Ev bilûre.
Bu nədir? Bu tütekdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

Ûû

bilûr

brûsk

Ev çîye? Ev brûske.
Bu nədir? Bu ildirimidir.
Что это? Это молния.
What is it? It is a lightning.

Vv

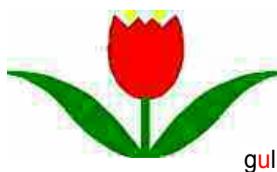
çaV

Ev çîye? Ev caVe.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is a eye.

keVoke

Ev çîye? Ev keVoke.
Bu nədir? Bu göyərçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon

gul

Ev çîye? Ev kurme.
Bu nədir? Bu qurddur.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flower.

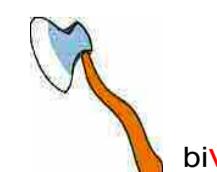
çük

Ev çîye? Ev çûke.
Bu nədir? Bu quşdur.
Что это? Это птица.
What is it? It is a sparrow.

dûpişk

Ev çîye? ev dupişke.
Bu nədir? Bu əqrabdır.
Что это? Это скорпион.
What is it? It is a skorpion.

biVire

Ev çîye? Ev bivire.
Bu nədir? Bu baltadır
Что это? Это топор.
What is it? It is a axe.

berçavik

Ev çîye? Ev berçavike.
Bu nədir? Bu eynokdır.
Что это? Это очки
What is it? It is glass.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABƏYA BI FERHENG

Ww

Ev çîye? Ev werdeke.
Bu nədir? Bu ökdəkdir.
Что это? Это утка
What is it? It is a duck.

Ev çîye? Ev wêneye.
Bu nədir? Bu şekildir.
Что это? Это картина
What is it? It is a map.

Ev çîye? Ev ewre.
Bu nədir? Bu buluddur.
Что это? Это туча
What is it? It is a cloud.

Ev çîye? Ev kewe.
Bu nədir? Bu kəklikdir.
Что это? Это цесарка
What is it? It is a partridge.

Xx

Ev çîye? Ev xalxaloke.
Bu nədir? Bu arabüzəndir.
Что это? Это божья коровка.
What is it? It is a lady-bird.

Ev çîye? Ev xanîye.
Bu nədir? Bu evdir.
Что это? Это дом.
What is it? It is a home.

Ev çîye? Ev xîyar.
Bu nədir? Bu xiyardır.
Что это? Это огурец.
What is it? It is a cucumber.

Yy

Ev çîye? Ev heyve.
Bu nədir? Bu aydır.
Что это? Это луна.
What is it? It is a moon.

Zz

Ev çîye? Ev ziman.
Bu nədir? Bu dildir.
Что это? Это язык.
What is it? It is a tongue.

Ev çîye? Ev zengile.
Bu nədir? Bu zengdir.
Что это? Это звонок.
What is it? It is a bell.

Ev çîye? Ev zerike.
Bu nədir? Bu vədrədir.
Что это? Это ведро.
What is it? It is a bucket.

Ev çîye? Ev derziye.
Bu nədir? Bu iynədir.
Что это? Это игла.
What is it? It is a needle.

ALFABÊ

N b/s	KURDİ		Azerî
	ya bi tipêñ latinî	ya bi tipêñ kirilî	Latinî
1	Aa	Aa	Aa
2	Bb	Бб	Bb
3	Cc	ҖҖ	Cc
4	Çç	Чч	Çç
5	Dd	Дд	Dd
6	Êê	Ее	Ee
7	Ee	Яя	Əə
8	Ff	Фф	Ff
9	Gg	Гг	Gg
10	Hh	Хх	Hh
11	Îî	Ии	Ii
12	Ii	Ьъ	Iı
13	Jj	Жж	Jj
14	Kk	Кк	Kk
15	Ll	Лл	Ll
16	Mm	Мм	Mm
17	Nn	Нн	Nn
18	Oo	Оо	Oo
19	Pp	Пп	Pp
20	Qq	Qq	-
21	Rr	Рр	Rr
22	Ss	Сс	Ss
23	Şş	Шш	Şş
24	Tt	Тт	Tt
25	Ûû	Үү	Uu
26	Uu	Юю	Üü
27	Vv	Вв	Vv
28	Ww	Ww	-
29	Xx	Хх	Xx
30	Yy	Йй	YY
31	Zz	Зз	Zz

DIKARÎ BIXWÎNÎ

Спецпредставитель генсека ООН в Ираке покинет пост в мае

Спецпредставитель генерального секретаря ООН в Ираке Жанин Хеннис-Плассхарт планирует уйти в отставку спустя пять лет работы на этом посту. Об этом она сообщила на заседании Совета Безопасности всемирной организации. "В декабре 2018 года я прибыла в Багдад. Теперь, пять лет спустя, пришло время прощаться. Я рассчитываю покинуть эту должность в конце мая. Надо признать, что это непросто. После многих взлетов и падений Ирак стал частью меня. Тем не менее, сегодняшний брифинг вполне может оказаться моим последним обращением к Совету Безопасности, посвященным Ираку", - сказала она. В своем выступлении Хеннис-Плассхарт отметила, что в связи с конфликтом в секторе Газа Ближний Восток переживает переломный момент.

"To же самое можно сказать об Ираке. Усилия иракского правительства направлены на избежание распространения конфликта внутри страны и региона. Суровой реальностью стали непрекращающиеся атаки, который проводятся как изнутри страны, так и из-за границы", - сказала она.

Спецпредставитель убеждена, что если эти нападения продолжатся, они "могут подорвать стабильность в Ираке, которая была заработана огромным трудом", а также лишить страну достижений последних полутора лет.

23

№ 05 (565)

ДИПЛОМАТ

01 - 08 февраль 2024-год

Премьер-министр Курдистана и министр обороны Турции обсудили совместное сотрудничество

Премьер-министр Иракского Курдистана Масрур Барзани 7 февраля принял в Эрбите министра национальной обороны Турции Яшара Гюлера.

Прибывший в сопровождении

начальника Генерального штаба Матина Гурека министр обороны, среди прочего, обсудил с премьер-министром Барзани двусторонние отношения.

Стороны говорили о ситуации

в Ираке и развитии двусторонних отношений. Они подчеркнули важность продолжения координации и совместного сотрудничества для безопасности и стабильности в Курдистане, Ираке и регионе в целом.

Турецкий министр выразил соболезнования жертвам нападения Ирана на Эрбиль.

Еще одной темой обсуждения стала реализация Синджарского соглашения, нормализация ситуации в регионе и возвращение беженцев.

Министр обороны Турции во вторник прибыл в Багдад, где провел встречи с высшими иракскими чиновниками, а затем отправился в Эрбиль, чтобы встретиться с высокопоставленными курдскими чиновниками.

В 2023 году в Курдистане было зарегистрировано почти 10000 раковых заболеваний

Министерство здравоохранения Регионального правительства Курдистана (КРГ) объявило в воскресенье, 4 февраля, о рекордном количестве случаев заболевания раком в 2023 году.

На мероприятии, посвященном Всемирному дню борьбы с раком, министр здравоохранения Саман Барзанджи отметил, что в 2023 году в Эрбите было зарегистрировано 5456 случаев рака, в Сулеймании — более 3200 диагнозов, а в Дохуке — 1180 случаев заболевания. В результате общее число случаев за год достигло 9 836, что означает значительный рост по сравнению с 2022 годом, когда был зарегистрирован 9061 случай.

Министр Барзанджи отметил, что в 2023 году в Эрбите у 147 детей был диагностирован рак, в Сулеймании было зарегистрировано 203 случая, а в Дохуке среди

детей было только 69 случаев.

Премьер-министр Курдистана Масрур Барзани постоянно подтверждает приверженность своего правительства защите прав пациентов и оказанию постоянной поддержки, особенно онкологическим

больным. В ноябре 2023 года Барзани инициировал строительство центра лучевой терапии для больных раком стоимостью 12 миллионов долларов в провинции Дохук с целью расширения возможностей лечения этого заболевания.

Заявление МИД: Ирак не должен быть полем битвы за власть

Министерство иностранных дел Ирака объявило о вызове исполняющего обязанности временного поверенного в делах посольства США в Багдаде Дэвида Перкера в связи с пятничными нападениями США на ополченцев, связанных с иранским "Корпусом стражей Исламской революции" (КСИР) в Ираке.

Сообщается, что 3 февраля временному поверенному в делах был передан официальный меморандум протеста, в котором содержалось "неприятие и осуждение Ираком американской агрессии, направленной против иракских сил безопасности, а также гражданских объектов в Акашате и Аль-Каиме".

В заявлении отмечается, что в результате нападения есть жертвы и ранения, в том числе среди мирного населения, а также нанесен ущерб жилым домам и имуществу граждан.

Министерство подчеркнуло позицию Ирака против использования своей территории для разрешения

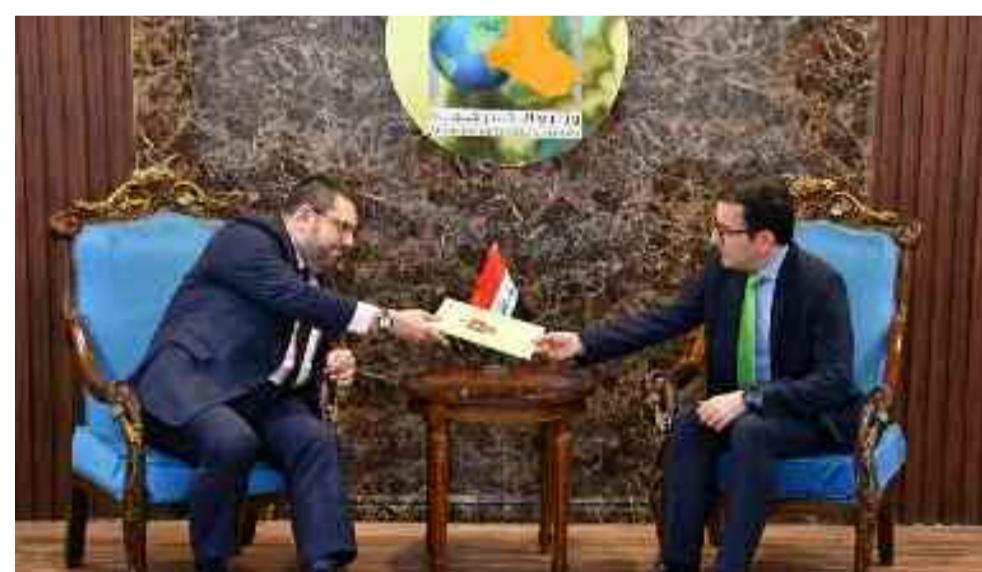
споров между другими странами, и заявило, что Ирак не должен служить полем битвы для демонстрации борьбы за власть.

"Правительство стремится защищать нашу страну, города и жизни гражданских лиц и сил безопасности, как того требуют моральные, национальные и конституционные обязательства".

После гибели трех американских солдат в Иордании Соединенные Штаты 2 февраля нанесли ответные авиаудары по более чем 85 объектам в Ираке и Сирии.

Власти США подтвердили, что удары были конкретно нацелены на иранские силы и связанных с Ираном боевиков, что указывает на заметную эскалацию кампании Вашингтона по противодействию угрозам, исходящим от связанных с Ираном группировок на всем Ближнем Востоке.

Сегодня официальный представитель США заявил, что Вашингтон может начать новый раунд атак в

Ираке и Сирии, если пятничные удары не полностью уничтожили определенные объекты ополченцев.

"Официальный представитель сообщил, что проводится оценка ущерба, и если будет установлено, что некоторые цели не были полностью уничтожены, можно будет заказать второй раунд ударов по

ЕС призывает к спокойствию на фоне напряженности на Ближнем Востоке

Глава внешнеполитического ведомства Европейского Союза Жозеп Боррель призвал все стороны воздержаться

от дальнейшей эскалации на Ближнем Востоке после ударов США по связанным с Ираном группировкам в Сирии и Ираке.

"Все должны стараться избегать эскалации ситуации", — заявил Боррель во время встречи министров иностранных дел ЕС в Брюсселе в субботу, 3 февраля.

Этот призыв прозвучал после пятничных авиаударов, нанесенных Соединенными Штатами по связанным с Ираном группировкам в Сирии и Ираке. Удары были нанесены в ответ на атаку беспилотника на американскую базу в Иордании.

Боррель еще раз подчеркнул опасность нестабильной ситуации на Ближнем Востоке, сравнив ее с "котлом, который может взорваться". Он напомнил о продолжающихся конфликтах и инцидентах в регионе, включая войну в секторе Газа, насилие вдоль ливанской границы, воздушные удары в Ираке и Сирии, а также нападения на суда в Красном море, подчеркнув важность предотвращения дальнейшей эскалации. ЕС планирует начать военно-морскую миссию в Красном море для защиты международных судов от нападений йеменских хуситов. Боррель уточнил, что эта миссия будет чисто оборонительной и не будет включать какие-либо наступательные действия против хуситов на суше.

этим местам", — сообщило агентство "NBC News" 4 февраля.

Имя чиновника в отчете не упоминается. Однако, что касается влияния терактов на переговоры между Вашингтоном и Багдадом по поводу вывода американских войск из Ирака, чиновник заявил, что пока рано делать какие-либо заявления.

24

№ 05 (565)

ДИПЛОМАТ

01 - 08 февраль 2024-год

Масуд Барзани и глава Коллегии адвокатов Ирака обсудили вопросы верховенства закона

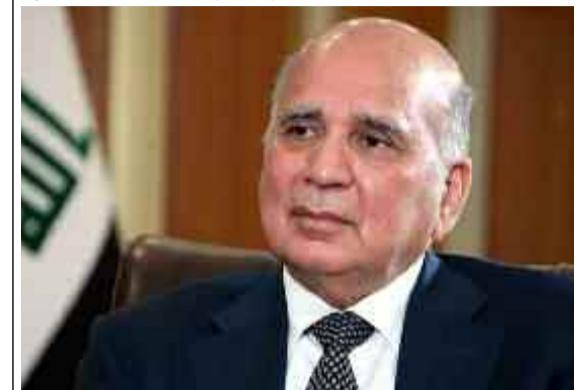
4 февраля президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК) Масуд Барзани принял президента Ирака

ской ассоциации адвокатов Ахлам Аллами, чтобы обсудить последние события в Ираке и вопросы независимости судебной власти. Об этом говорится в заявлении штаб-квартиры Барзани.

Еще одним фокусом встречи была координация между Региональным правительством Курдистана (КРГ) и федеральным правительством Ирака с целью достижения общего понимания и обеспечения стабильности в регионе.

Ирак призывает к диалогу с США о будущем коалиционных сил

Министр иностранных дел Ирака Фуад Хусейн и госсекретарь США Энтони Блинкен

проводили телефонный разговор, чтобы обсудить будущее возглавляемых США сил Международной коалиции по борьбе с "Исламским государством" (ИГ) в Ираке, при этом иракский лидер призвал возобновить переговоры по этому вопросу.

Переговоры между двумя странами начались в январе, но были временно приостановлены после нападения в Иордании, в результате которого погибли три американских военнослужащих. Нападение приписывают поддерживаемым Ираном группировкам боевиков в Сирии и Ираке.

Соединенные Штаты ответили авиаударами по более чем 85 объектам в Ираке и Сирии, нацеленными на организации, связанные с иранским "Корпусом стражей Исламской революции" (КСИР) и поддерживаемыми им ополченцами.

В ходе разговора министр Хусейн подтвердил позицию Ирака против таких нападений, и подчеркнул, что Ирак не должен служить полем битвы для разрешения споров между соперничающими странами. Об этом сказано в заявлении офиса главы МИД Ирака.

В настоящее время Соединенные Штаты содержат в Ираке 2500 своих военнослужащих для консультирования и помощи местным силам в предотвращении возрождения ИГ. Кроме того, в состав сил коалиции входят войска из европейских стран.

Ирак стремится развивать двусторонние отношения с членами международной коалиции, включая изучение возможности военного сотрудничества в области обучения и оснащения.

США уничтожили шесть ракет хуситов в Красном море

Силы Центрального командования США (USCENTCOM) 3 февраля нанесли удар, уничтожив шесть противокорабельных крылатых ракет хуситов, готовящихся к запуску в Красном море.

Согласно заявлению ЦЕНТКОМА США, операция была направлена на защиту свободы судоходства и повышение безопасности в международных водах, выявив непосредственную угрозу ВМС США и торговым судам.

Действия хуситов были вызваны поддержкой США Израиля во время военной операции в секторе Газа. Отвечая воздушными нападениями в Красном море и захватывая грузовые суда, направлявшиеся в израильские порты, хуситы в Йемене стремились нанести Израилю экономический ущерб. Эти инциденты вызвали панику в секторах судоходства и страхования, нарушив глобальные торговые пути через Красное море.

Последствия были значительными, учитывая, что через Суэцкий канал проходит примерно 12% мировой торговли. Последовавшие за этим искажения в международной торговле привели к задержкам поставок и росту цен на товары и услуги. В ответ на провокации хуситов США в сотрудничестве с Великобританией и некоторыми государствами Ближнего Востока вмешались, чтобы восстановить порядок в Красном море.

Ирак ограничил операции восьми своих банков

Федеральное правительство Ирака, стремясь бороться с мошенничеством, отмыванием денег и незаконным использова-

нием США приняло меры против банка "Аль-Худа", сославшись на его причастность к перенаправлению миллиардов долла-

валюты для Ирака, сильно зависящего от импорта. Этот шаг согласуется с преследованием США контрабанды валюты в Иран. США подчеркивают необходимость того, чтобы Ирак решил проблемы, связанные с финансовой деятельностью, поддерживающей проиранские организации.

В число банков, перечисленных в документе центрального банка, входят "Международный инвестиционный банк Ахсур", "Инвестиционный банк Ирака", "Юнион Банк Ирака", "Международный исламский банк Курдистана для инвестиций и развития", банк "Аль-Худа", "Исламский банк инвестиций и финансов Аль Джануб", "Исламский банк Аравии" и "Коммерческий банк Хаммурапи".

Такое развитие событий подчеркивает хрупкий баланс, который поддерживает Ирак как союзник и Соединенных Штатов, и Ирана. Ирак имеет в США резервы на сумму более 100 миллиардов долларов, а его доступ к нефтяным доходам и финансовым системам во многом зависит от поддержания благоприятных отношений с обеими странами.

ним валюты США, запретило восьми местным коммерческим банкам участвовать в операциях с долларами.

Это решение последовало за дискуссиями между высокопоставленным чиновником Казначейства США Брайаном Нельсоном и иракскими властями в Багдаде, в которых особое внимание было уделено мерам по защите финансовых систем от преступной, коррупционной и террористической деятельности.

Ранее министерство финан-

сов США группам, поддерживаемым Ираном. Министерство финансов ожидает, что Ирак будет играть более активную роль в противодействии вооруженным группировкам, связанным с Ираном, особенно после убийства трех американских солдат, приписываемого иракским радикальным группировкам, сообщает "Reuters".

Запрещенные банки теперь исключены из участия в ежедневных долларовых аукционах центрального банка Ирака, важнейшим источником твердой

ДПК и ПСК договорились о назначении курдского губернатора Киркука

"Демократическая партия Курдистана" (ДПК) и "Патриотический союз Курдистана" (ПСК) 4 фев-

руя. В совместном заявлении стороны объявили о своем согласии по некоторым ключевым моментам. Они подтвердили свою приверженность назначению курдского губернатора провинции Киркук и подчеркнули коллективную ответственность всех курдских партий за сохранение статуса Курдистана и уважение к жертвам, принесенным в его защиту.

Кроме того, они согласились сотрудничать на высоком уровне для решения политических и экономических проблем с федеральным правительством Ирака, уделяя особое внимание улучшению условий жизни, услуг, бюджетных ассигнований и заработной платы сотрудников. Политические бюро ДПК и ПСК собрались в воскресенье в Сuleймании, чтобы обсудить политическую и экономическую ситуацию в Курдистане, нерешенные вопросы с федеральным правительством, включая бюджетные ассигнования и зарплаты сотрудников, а также выборы в советы провинции.

раля достигли соглашения об избрании курдского кандидата на пост губернатора Киркука, а также обязались активизировать усилия по защите и поддержанию конституционного статуса Курди-

ДИПЛОМАТ

№ 05 (565) 01 - 08 феврал 2024-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Масуд Барзани принял турецкого министра

Курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК) 7 февраля принял министра национальной

обороны Турции Яшара Гюлера, чтобы обсудить вопросы сохранения стабильности в условиях региональных столкновений. Как

говорится в заявлении штаба Барзани, в ходе встречи лидеры обсудили политическую ситуацию в регионе, последние события на Ближнем Востоке и сохраняющуюся угрозу терроризма. Их обсуждения также охватывали темы отношений Турции с Ираком и Курдистаном, и важности тесного сотрудничества для обеспечения стабильности и процветания.

Кроме того, чиновники обсудили пути расширения связей между Курдистаном и Турцией, подчеркнув взаимные интересы и выгоды от укрепления двусторонних отношений.

Байден: США готовы предпринять дальнейшие действия против ополченцев "в случае необходимости"

Президент США Джо Байден заявил, что его страна готова предпринять дальнейшие действия против проиранских ополченцев в

Ираке и Сирии, если это будет "необходимо".

"Как я уже сообщал ранее, группы ополченцев, связанные с иранским "Корпусом стражей Исламской революции" (КСИР), совершили серию нападений на персонал и объекты США в Ираке и Сирии, и поставили под серьезную угрозу жизнь личного состава США и сил коалиции, действующих бок о бок с силами Соединенных Штатов", — говорится в письме Байдена спикеру Палаты представителей и временному президенту Сената.

Президент упомянул о недавнем нападении поддерживаемых Ираном группировок ополченцев, в результате которого были убиты три американских военнослужащих и ранены многочисленные военнослужащие на базе на северо-востоке Иордании.

"Ранее в ответ на эти нападения и на угрозу будущих нападений по моему указанию силы США нанесли точечные удары по объектам в Ираке и Сирии, используя КСИР и связанными с ним группировками ополченцев", — добавил Байден.

В ответ на продолжающиеся нападения

на силы США президент ранее отдал приказ нанести удары в Сирии и Ираке, нацелившись на объекты, используемые КСИР и связанными с ним группировками ополченцев для различных целей, включая штабы, управление и контроль, хранение оружия, обучение, логистическую поддержку и многое другое.

"Я руководил ударами, чтобы защитить наш персонал и имущество, которые находятся в Сирии, Ираке и Иордании и проводят военные операции в соответствии с Разрешением на использование военной силы 2001 года (Публичный закон 107-40). Удары направлены на то, чтобы деградировать и сорвать продолжающуюся серию нападений на Соединенные Штаты и наших партнеров".

Соединенные Штаты принимают соответствующие и пропорциональные меры в соответствии с международным правом, осуществляя свое неотъемлемое право на самооборону, изложенное в статье 51 Устава Организации Объединенных Наций, отметил он.

"При необходимости я направлю дополнительные меры, в том числе против персонала и объектов КСИР и связанных с КСИР, в зависимости от обстоятельств, для противодействия серии нападений на силы и объекты Соединенных Штатов", — подчеркнул Байден.

3 февраля американские военные атаковали поддерживаемые Ираном группировки и ополченцы в Ираке и Сирии, нанеся удары по 85 позициям и складам оружия. Этот ответ последовал за убийством трех американских солдат на базе Т-22 на границе с Иорданией. Сообщается, что в результате ударов США погибло более 40 бойцов ополчения и мирных жителей.

ТӘSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:

TAHİR SÜLEYMAN

İMTİYAZ Ü SERNIVİSAR:

TAHİR SİLƏMAN

УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТАХИР СУЛЕЙМАН

Tel: +994 50 352-33-18

Baş redaktorun müavini:

Tariyel Cəlil

Xüsusi müxbir:

Nofəl Ədalət

Региональный корреспондент:

Усуб Тейфур

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə

S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17

Navnisan: Bakū Az1040, soqaq

S.Məhmandarov xani 25, mal-17

Адрес: Баку Az1040, улица

С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

Qəzet "Diplomat" qəzeti bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnib və

"Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur.

e-mail: hewler@mail.ru

Şəhadətnamə: NFŞ 005004966

BUSB-un Sabunçu rayon filialı

VÖEN 1800061582

H/h 438010000

Sifariş: 1500

Глава МВД Курдистана и министр обороны Турции обсудили двустороннее сотрудничество

Министр внутренних дел Иракского Курдистана Ребар Ахмед призвал соседние страны воздержаться от использова-

ния территории курдского региона Ирака для разрешения своих споров, особенно конфликта между турецкой армией и турецкой "Рабочей партией Курдистана" (РПК).

7 февраля курдский чиновник провел встречу с министром обороны Турции Яшаром Гюлером, после чего сообщил журналистам: "На нашей встрече с министром обороны Турции мы призвали положить конец нападениям на Курдистан и призвали не использовать его в качестве площадки для решения внешних проблем".

Курдский чиновник отметил, что днем ранее министр обороны Турции Гюлер во время своего визита в Багдад обсудил вопросы координации и отношений между Ираком и Турцией для дальнейшего развития и повышения стабильности на их границах.

Взрыв в Керманше: два человека получили серьезные ранения

По данным правозащитной организации, по меньшей мере два мирных жителя получили тяжелые ранения в результате

взрыва мины в иранской курдской провинции Керманшах.

Сообщается, что в результате взрыва мины в районе Бансарати один человек лишился всех конечностей, а другой получил серьезные травмы лица и глаз. По данным правозащитной организации "Hengaw", в 2023 году по меньшей мере 7 человек погибли в курдских городах Ирана в результате взрывов мин и других инцидентов, связанных с неразорвавшимися боеприпасами, а еще 20 человек получили ранения или увечья. В прошлом веке на протяжении восьмилетнего конфликта между Ираком и соседним Ираном приграничные районы Курдистана, а также некоторые городские районы подвергались сильному минированию, чтобы воспрепятствовать вторжению Ирана на территорию Ирака. В прошлом месяце ребенок погиб в результате взрыва мины в районе Гармиян провинции Сулеймания Иракского Курдистана.